

**ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ  
KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM  
ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI**

**Ali Ertuğrul KÜPELİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ  
RESİM İŞ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HAZİRAN, 2014**

## TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

### YAZARIN

Adı : Ali Ertuğrul

Soyadı : KÜPELİ

Bölümü : Güzel Sanatlar Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

### TEZİN

Türkçe Adı : ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI

İngilizce Adı : IMPLICATION OF THE METHOD OF MULTIFIELD ART EDUCATION IN THREE DIMENSIONS DESIGN WORKS OF STUDENTS WITHIN THE SCOPE OF BASIC DESIGN LESSONS

## **ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI**

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ali Ertuğrul KÜPELİ

İmza:

## TEŞEKKÜR

Sanat, her bireyin sorgulamadan kabul ettiği günlük yaşam ekseninde bile, etrafındakileri daha iyi görmesini sağlayan ve yaşam kalitesini arttırtan bi devinimdir. Bireye sıradanlıktan uzak özerk bir nitelik kazandırmasının yanında, dŐ ve realitenin aynı platformda vuku bulduğu kendine has dinamikleri olan eşsiz bir alan sunmaktadır. Bu nadide alanın gençlere nüfuz edip, gelecek nesillere aktarılmasında ise her Şeyden çok sanat eğitimine gereksinim duyulmaktadır.

Bu araştırmada, günümüz sanat eğitiminin ne denli önemli ve gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemi öğrencilerde, sanat tarihine, estetiğe ve sanat eleştirisi gibi alanlara ilgi uyandırmasının yanında sanat alanında üretken ve bilinçli bireyler yetiŐtirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın baŐından sonuna kadar her daim bana güvenen, bilgi ve birikimini benden esirgemeyen değerli hocam ve danıŐmanım Doç. Dr. İsa ELİRİ'ye, aynı zamanda araŐtırmalarım aşamasında yardımlarını ve zamanlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Adnan KAN, Yrd. Doç. Dr. Meltem KATRANCI, Yrd. Doç. Dr. Reyhan Yüksel GEMALMAYAN, Öğr. Gör. Dr. Çağatay AKENGİN veğr. Gör. Dr. Erol Murat YILDIZ'a en içten teŐekkürlerimi sunarım.

Son olarak her zaman yanımda olan, desteklerini benden esirgemeyen değerli annem Nazan KÜPELİ, ağabeyim Ahmet Tuğrul Küpeli, yakın arkadaŐlarıma sonsuz teşekkürler ederim.

# ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI

(Yüksek Lisans)

Ali Ertuğrul KÜPELİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran-2014

## ÖZ

Bu araştırmanın amacı: Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, “Temel Tasarım II” dersi alan 1. sınıf öğrencilerinin, üç boyutlu tasarım uygulamasında tasarlama becerilerinde anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını konu almaktadır.2014-2015 bahar dönemi eğitim ve öğretim yılında yapılan araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı 1. Sınıf öğrencileri arasından seçkisiz örnekleme yöntemiyle,2 şubeden 14öğrenciyle yürütülmüştür.

Araştırmanın kavramsal boyutunda belge ve arşiv tarama yöntemi ile içerik oluşturulmuş, uygulama aşamasında seçilen 2 sınıfa deneysel yöntem uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturularak, bir gruba CASEY’e dayalı eğitim uygulamaları gerçekleştirilirken, diğer gruba ise genekselleştirilmiş eğitim yöntemi uygulanmıştır. Konu olarak da üç boyutlu çalışmalara örnek teşkil edebilecek olan 1960 sonrası sanat akımlarından Enstalasyon sanatı seçilmiştir. Uygulama öncesinde ve sonrasında öğrenci bilgi düzeylerindeki farklılıkları ölçmek amacıyla her iki gruba da dersin ilk beş dakikasında ön test ve son dersin ilk beş dakikasında ise son test uygulanmıştır.

Üç boyutlu tasarlama kriter ölçeği, deney ve kontrol grubunun çalışmalarını değerlendirmek amacı ile 3 uzman eşliğinde puanlama yapılarak, puanların ortalaması alınmıştır. Üç uzmanın görüşünün tutarlı olduğu, non parametrik test Mann-whitney u sonucundan deneysel grupta anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada, CASEY’e dayalı eğitimin Üniversite 1.sınıf Temel Tasarım dersi müfredatına yansıtılması ve bu eğitimin üniversitenin her kademesinde uygulanması önerilmiştir.

**Bilim Kodu** :

**Anahtar Kelimeler** : Çok Alanlı Sanat Eğitimi, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi, Üç Boyutlu Tasarım, Sanat Elemanları, Sanat İlkeleri.

**Sayfa Adedi** : 129 sayfa

**Danışman** : Doç. Dr. İsa ELİRİ

**IMPLICATION OF THE METHOD OF MULTIFIELD ART  
EDUCATION IN THREE DIMENSIONS DESIGN WORKS OF  
STUDENTS WITHIN THE SCOPE OF BASIC DESIGN LESSONS**

**(M.S Thesis)**

**Ali Ertuğrul KÜPELİ**

**GAZI UNIVERSITY**

**GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES**

**June-2014**

**ABSTRACT**

The aim of this research is to apply on three dimensions design Works with the method of CASEY (The Method of Multi FieldArtEducation) on Basic design II lessons. Participants (N=14) in this research are first-year college students in basicdesign II lessons during the 2013-2014 calendar year at the Department of Art Education at GaziUniversity.

A program desgined for basic desgined education, which was particularly prepared for his research, is applied to the students in the experimental group through out two weeks where a students in the control group keep following the regular curriculum. Moreover, pretest and posttest are applied to both groups. It is modeled on the Pretest-Posttest Control Group Degisn; students are assigned to two categories: the experimental group (n=7) and the contol group (n=7). However, groups are randomly divided into two categories with the equivalent skill levels. Test for paired samples of the experimental group and the control group.

During the assessment process, two research tools are used: an achievement test and three dimension degisn inventory. The data that was gathered through the pretest and posttest are analyzed by Wilcoxon Signed Rank Test for paired samples of the experimental group anda the control group. Futhermore Mann Whitney U-Test is also used for in dependent samples of each individual group to determine which of the two has accomplished more compared to the other.

As a result, students in the experimental group demonstrated considerable improvement in terms of achievement in their Basic Design II lessons. Furthermore, improvement that was accoplished by the experimental group is significantly advanced compared to the students in the compared to the control group.

**Science Code :**

**Key Words :** Multi-field Art Education, Multi-field Art Education Method, Three- Dimension Degisn, Elements of Art, Principles of Art.

**Page Number :** 129 page.

**Supervisor :** Assoc. Prof. Dr. İsa ELİRİ

# İÇİNDEKİLER

ÖZ .....	i
ABSTRACT .....	<b>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</b>
İÇİNDEKİLER .....	iii
TABLolar LİSTESİ .....	vi
BÖLÜM 1 .....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu .....	1
1.2. Araştırmanın Amacı .....	2
1.3. Araştırmanın Önemi .....	3
1.4. Sayıtlar .....	4
1.5. Sınırlılıklar .....	4
1.6. Tanımlar .....	5
BÖLÜM 2 .....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....	7
2.1. Sanat Eğitimi .....	7
2.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği Ve Amaçları .....	9
2.3. Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi .....	12
2.4. Sanat Eleştirisi.....	15
2.4.1 Betimleme .....	17
2.4.2. Çözümleme .....	18
2.4.3. Yorumlama.....	20
2.4.4. Yargılama.....	21
2.5. Sanat Tarihi .....	22
2.6. Estetik .....	24
2.7. Uygulamalı Çalışmalar.....	27
2.8. Temel Tasarım Eğitimi .....	28
2.9. Temel Tasarım Elemanları .....	30
2.9.1. Nokta.....	30
2.9.2. Çizgi .....	31

2.9.3. Biçim-Form (Şekil) .....	33
2.9.4. Doku (Tekstür) .....	35
2.9.5. Mekan .....	38
2.9.6. Renk .....	39
2.9.7. Değer (Valör) .....	44
2.10. Üç Boyutlu Çalışmlarda Kullanılan Tasarım İlkeleri .....	46
2.10.1 Denge .....	46
2.10.2 Vurgu - Egemenlik .....	47
2.10.3. Ahenk .....	48
2.10.4. Ritm ve Hareket .....	49
2.10.5. Oran-Orantı .....	50
2.10.6. Zıtlık (Kontrast) .....	51
2.10.6. Birlik-Bütünlük .....	52
2.11. Üç Boyutlu Tasarım Üzerine .....	54
2.12. İlgili Araştırmalar .....	56
<b>BÖLÜM 3 .....</b>	<b>59</b>
<b>YÖNTEM .....</b>	<b>59</b>
3.1. Araştırmanın Modeli .....	59
3.2. Evren ve Örneklem .....	60
3.3. Veri Toplama Araçları .....	60
3.4. Verilerin Analizi .....	62
<b>BÖLÜM 4 .....</b>	<b>65</b>
<b>BULGULAR VE YORUMLAR .....</b>	<b>65</b>
4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum .....	65
4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum .....	67
4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum .....	68
4.4. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum .....	68
<b>BÖLÜM 5 .....</b>	<b>71</b>
<b>SONUÇ VE ÖNERİLER .....</b>	<b>71</b>
5.1. Sonuç .....	71
5.2. Öneriler .....	74



KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	80
Ek-1. Ders Planı (Deney Grubu).....	81
Ek-2. Ders Planı (Deney Grubu).....	88
Ek-3. Değerlendirmeye Alınmış Öğrenci Çalışmaları.....	98
Ek-4. 1-Üç Boyutlu Tasarıma Yönelik Başarı Testi.....	112
2- Üç Boyutlu Değerlendirme Kriter Ölçeği .....	112
Ek-5. Araştırma İçin Alınan Gerekli İzinler Ve Uzman Onayları .....	122

## TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.Puanlayıcılar Arasındaki Puan Ortalaması .....	61
Tablo 2. Puanlayıcılar Arasındaki Tutarlılığı Gösteren Korelasyonlar .....	61
Tablo 3. Uzmanların Vermiş Olduğu Puanların Tutarlılığı .....	65
Tablo 4. Ön test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları .....	66
Tablo 5. Son test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları .....	67
Tablo 6. Son test ve Ön test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	68



# BÖLÜM 1

## GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları üzerinde durulmuştur.

### 1.1 Problem Durumu

Sanat eğitimi, yalnızca sanat konusu ile ilgilenmez, bilimin pek çok kolu ile münasebeti vardır. Bunlar ise tarih, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi bilim dallarıdır. Sanat eğitiminde önemli bir yer teşkil eden temel tasarım eğitimi dersi, sanat ile iştigal eden bireylere sanat eserini çözümleme aşamasında özgün düşünme ve eleştirel bakış gibi pek çok kazanımı da beraberinde getirir.

Eleştiri her şeyden önce anlamaya yönelik bir araçtır. Sanat eserine yönelik bakış açısı, eserdeki bilgi birikimine, anlamına ve değerlendirmesine yönelik derinlemesine bir bakış açısı olması lazımdır (Boydaş, 2007, s. 29).

Günümüz sanat eğitimi anlayışında sanat eleştirisine olan gereklilik daha da artmıştır. Teknolojik ve endüstriyel gelişimin hızı, kargaşa ve kaosuda beraberinde getirmiştir. Bu kargaşadan pek çok alanın etkilenmesinin yanında sanat da payını almıştır. Sanat eğitimi bu karmaşayı çözümleme aşamasında, sanat eğitiminin yöntem ve güncel deneyimlerine olan ihtiyaç her zamankinden daha fazladır. Sanat eğitimi de bu bağlamda farklı disiplinlerle tanışmıştır. Bunun akabinde birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemi farklı disiplinleri tek çatı altında toplamıştır.

Buna dayanarak, *havuza dolan (Sanat bilimin havuzu) tüm bilgileri bilimsel yöntemle toparlamak, yorumlamak sanatı tümüyle kavrayabilmemizi sağlayabilir mi? Sanat bilimi bu amaca yönelik çalışıyor. Sanata ne kadar yaklaşırsak, onu ne kadar anlarsak, tadarsak kar. Nesnel yaklaşımla ona ne kadar yaklaşabilirsek o kadar. Sanat bilimi, bütünüyle yanı sıra, özellikle havuza dolan çılgın bilgi akışına toplama, kafamızın*

*karışıklığını giderme umudu yaratmaktadır. Bu nedenle disiplinlere ve disiplinler arası düşününen bireylere gereksinimi var... (Giderer, 2006).*

Sanat eğitimi sistemimiz, geçmişten günümüze birçok sancılı süreçten geçmiştir. 1980 ve 1990'lı yıllarda MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) ve DB (DünyaBankası) işbirliğinde, eğitim fakültelerinin resim öğretmeni yetiştirme programlarının revizyonu konusunda değerlendirme yapmışlardır. Bu değerlendirmenin sonucunda YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu), fakültelerin alan ağırlıklı programlarından, alan öğretimi tabanlı sisteme dayalı bir geçiş söz konusu olmuştur. Buna bağlı olarak sanatçı- öğretmen merkezli öğretimden, bireyin yaratıcı ve özgün düşünme kabiliyetlerini ön planda tutan, sanatla ilgili birçok disiplini birleştiren, görsel okur-yazarlığı ve görsel algıya becerilerini sanatsal uygulamalarla eşit gören, disipline dayalı bir eğitim anlayışı benimsenmiştir. Bu bağlamda Yök kapsamında, ilk ve orta öğretim kurumlarına yönelik programlar hazırlanmıştır. Birçok yönden gelişim sağlayan bu yönteme, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi (ÇASEY) denilmiştir (Özsoy, 2003).

(Eker, 2004), Günümüz gelişmelerinin paralelinde kültürümüz, sanatımız ve dolayısıyla sanat eğitimimiz üzerinde revizyon kaçınılmazdır. Bu da akabinde sanat eğitimimizin gelecekçi bir yol izleyerek yeni stratejilere açık olmasını ve bunların adaptasyon ve motivasyonunu gerçekleştirecek olanakları irdelememiz gerekmektedir.

Bu duruma bağlı olarak günümüz sanatına eleştirel gözle bakmak ve daha iyi anlamak için, farklı disiplinlere ve yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Güzel sanatlar eğitimi bölümünde temel tasarım dersi alan öğrencilere ÇASEY ile farklı disiplinlerden bahsedilmiştir. Halihazırda aldıkları ders içeriklerine farklı bir soluk getirilerek, günümüz sanatlarına olan ilgi ve alakaları gözlemlenmiştir. Tüm bunların sonucunda, üç boyutlu tasarım çalışmalarında, tasarım ilke ve elamanlarını kullanma becerilerinde olumlu veya olumsuz gelişme olup olmadığı incelenmiştir.

## **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programı Temel Tasarım Eğitimi dersi kapsamında, Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ile yeni sanat

yaklaşımlarından enstalasyon sanatının, temel tasarım eğitiminde üç boyutlu tasarım aşamasında kazandıracığı katkılar ve eleştirel bakış açısı irdelenmiştir. Günümüz sanat eserleri ile ilgili olarak eleştirel kabiliyetleri ve üç boyutlu tasarım oluşturabilme becerileri incelenmiştir.

Bununla birlikte yine aynı genel amaca yönelik sunulabilecek alt amaçlar şunlar olabilir;

1. ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin; ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Deney ve kontrol gruplarının kendi içinde; ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu öğrencilerinin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları arasında bir fark var mıdır?

### **1.3. Araştırmanın Önemi**

Günümüz Görsel Sanatlar Eğitimi 1960 sonrası sanat ve fikir alanında ortaya çıkan yeni yaklaşımlara ve değişimlerin hızlı değişimlerine ayak uyduramamıştır. Bundan dolayı sanat eğitimi veren üniversite kurumlarında, temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin eğitim müfredatında yeni olan sanat yaklaşımlarına uygun bir içeriğe sahip olmalı ve güncel sanatın nabzını tutmalıdır. Yapılacak olan bu tez çalışması lisans düzeyi öğrencilerinin hem güncel olan sanatları daha iyi anlamasını hem de daha geniş bir perspektiften bakmasını sağlayacaktır.

Bu araştırmada, ÇASEY'e dayalı eğitimle temel tasarım dersi kapsamında üç boyutlu tasarım kurabilme yetenekleri geliştirilirken, günümüzdeki üç boyutlu eserler hakkında konuşabilen, eserler hakkında kıyaslama yapabilen, eleştirel ve estetik tutum sergileyebilen, yaratıcı ve özgün düşünöbilen, araştırmacı öğrenciler yetiştirmek hedef alınmıştır. Araştırmanın sonucunda olumlu sonuçlar elde edildiğinde, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin üç boyutlu tasarım yapabilme yetilerinin, çok alanlı sanat eğitimi yöntemi ile kazandırılacağı ön görölmektedir.

#### **1.4. Sayılılar**

1.Araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar, onların gerçek durumlarını yansıtacaktır.

2. Seçilen kaynak, kişi ve dokümanların araştırmaya yardımcı nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

3. Lisans düzeyi temel tasarım dersi alan öğrencilerin sanat eserlerine ilişkin geçmiş ve günümüz sanatını eleştirme konusunda farklı göröşleri olacaktır.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin ÇASEY'e göre, araştırmaya yönelik bilgi ve veri sağlayacağı var sayılmaktadır.

5. Sanat etkinlikleri ve uygulamaları ile sanat eleştirisi öğretimi arasında organik bir ilişki vardır.

#### **1.5. Sınırlılıklar**

Bu araştırma;

1. 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılıyla,

2. Araştırmanın kapsamı, Gazi Üniversitesi Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı lisans programı kapsamında Temel Tasarım dersi alan öğrenciler ile,

3. Konuyla ilgili literatür ve uzman görüşleriyle,

4. Araştırmacı ve alan uzmanları tarafından belirlenmiş başarı testi ve üç boyutlu tasarım değerlendirme ölçeği ile sınırlandırılmıştır.

## 1.6. Tanımlar

**Çok Alanlı Sanat Eğitimi:** Discipline Based Art Education (Disipline Dayalı Sanat Eğitimi) keşfetme, deneyim etme ve kazanmanın yanında birçok disiplin bilgisi ve bunun yanında dört temel disiplinin –uygulama, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik- gibi disiplinlerden fayda sağlamak için tasarlanmıştır (Dobbs, 2003).

**Enstalasyon:** “Belli bir mekanı kurgulamaya, anlam ve algı düzleminde birbirleri ve içinde buldukları mekanla ilişkili nesnelere bir arada sergilenmesine dayalı sanat tarzıdır” (Keser, 2009).

**Resim Sanatı:** Estetik bir etki yaratmak amacıyla, düzlemler üzerine iki boyutlu betileri yerleştirerek kompozisyon oluşturma etkinliğidir (Sözen ve Tanyeli, 2003, s.201).

**Sanat Eğitimi:** 18.yy’a dek bir örgün sanat eğitiminden, daha doğrusu, öğretiminden söz edilemez. Yüzyıllar boyunca sanatçı daima usta-çırak ilişkisi içinde yetiştirilmiştir. Büyük oranda lonca sisteminin bir sonucu olan bu yetişme düzeni, Batı’da kapitalizmin gelişimiyle birlikte loncalar ortadan kalkınca zorunlu olarak yerini okul-ıçi öğretime bırakmıştır. Akademiler bu yeni gereksinimin bir sonucudur. Çağdaş sanat eğitiminde ise, en önemli ve ilerici atılımlar 1919 ile 1933 arasında Bauhaus bünyesinde gerçekleştirilmiştir. (Sözen ve Tanyeli, 2003, s.208)

**Üç Boyutlu Tasarım:** Üç boyut, iki boyut kavramından farklı olarak derinlik ve yükseklik yani bir üçüncü boyut işin içine girer. İki boyutlu geometrik şekillerden yola çıkılarak üç boyutlu nesnelere elde edilir. Üç boyutlu nesnelere bir arada anlamsal ve yapısal olan birlikteliğinin tasarım ilkeleri içerisindeki bütünlüğü üç boyutlu tasarımı oluşturur.



**Strüktür:** Birbirlerine benzer veya bağlantılı olan , aynı formların iki veya üç boyutlu olarak tekrarlanmasından strüktür meydana gelir. Herhangi bir nesnenin içsel yapısıdır.

## BÖLÜM 2

### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1. Sanat Eğitimi

İnsanlığın varoluşuyla yaşıt olan sanat geçmişten günümüze kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Sanat yer yer bir ihtiyaç, yer yer ise bir iletişim aracı olmuştur. İnsanlara yaşama gücü vermiştir. Sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde ve sağlıklı bir iletişim kurulmasında vazife görmüştür. Genel bağlamda sanat insanoğlunun hayatta ki vazgeçilmez sonsuz kaynaklarından biridir. Sanatla iştigal eden bireyler toplumların nazarında önemli bir yere sahiptir. Sanatı bilinçli üreten ve tüketen toplumlar muasır medeniyetler seviyesinde yerlerini alabilirler; fakat sanatın daha iyi kavranabilmesi ve özümsebilmesi için genel eğitim içerisindeki yeri ve rolü iyi tayin edilmelidir. Genel eğitim içerisinde sanat eğitimi her ne kadar özel ve diğer alanlarından ayrı da dursa diğer eğitimlerin daha iyi öğretilmesinde ve kavranabilmesinde büyük bir role sahiptir. Çünkü sanat eğitimi bireye özgür düşünme ve içinde bulunduğu durumu daha iyi analiz edebilme olanağını sunmaktadır.

Sanat, toplumların içinde buldukları olaylara gerçekçi bir gözle bakılmasında ve olumlu yönde yapılacak olan değişimler adına katlı sağlar. Özellikle hızlı değişimlerde toplumlar sanatsal bilgi üretimine önem vermektedir. Çağımız teknoloji çağı olduğundan insanlığın önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Sanatta bireyin duygu ve düşünceleri bir araya getirilerek yaşamın anlamı üzerine düşünmeye sevk edilmelidir. Bu vesileyle toplumların birbirleri arasındaki iletişiminde büyük katkı sağlanırken sosyal ilişkilerin bekasında ve temennisinde de sanatın büyük bir yeri ve önemi söz konusu olacaktır (Armağan, 1992, s. 24).

Eğitimin geneline bakıldığında bireyin bir bütünlük içerisinde olgunlaşması göz önünde bulundurulduğunda, sanat eğitiminin genel eğitimin yapı taşlarından biri olduğu söylenebilir. Sanatın öznel ve bireysel yaratım evresi olduğu düşünülürse sanat eğitiminde kendine has kural ve kaidelerinin olduğunu içtenlikle söyleyebiliriz .Buna

göre sanat eğitiminin genel eğitim içerisindeki yerini iyi tayin etmemiz gerekmektedir (Artut, 2009).

20.yüzyılda sanat eğitimi kavramı genel anlamda sanatsal tüm alanları ve biçimleri içine almaktadır. Örgün ve yaygın eğitimin vazgeçilmez parçalarından biridir. Daha dar bir anlamda ise okul içerisindeki verilen derslerin arasında yer alan tanımlamalardır. Bu anlamda sanat eğitimi toplum nezdinde plastik sanatlar üretimi dışında da farklı bir disiplin olarak yer almalıdır. Her iki durumda da sanat eğitimi yetişkinlere değil yetişmekte olan bireylerin genel eğitim süreci içinde yer almaktadır. Bireyin genel eğitimi içerisinde almış olduğu sanat eğitimi pedagojik ve psikolojik gelişimine fayda sağlamaktadır. Eğitimin tüm alanları sanat eğitimi biliminden yaralanmaktadır (San, 2010, s. 21).

Sanat eğitimi; bireye estetik açıdan analiz ve üretim konusunda yardımcı olurken yeni olan biçimleri ve nesnelere yorumlayıp heyecanlarını doğru yönde yönlendirmesini de öğretir. Buna bağlı olarak sanat eğitimine bakıldığında sadece sanatçı yetiştirmeyi değil, bunun dışında her bireye yaratıcılık aşılayıp bireylerin duyuşsal, fiziksel, bilişsel ve duygusal yönden eğitim eksikliklerini gidermeye yönelik olduğu unutulmamalıdır (Yolcu, 2009, s. 93)

Sanat eğitimi, kişinin toplumsal ve bireysel eğitimine katkı ve yarar sağlar. Sanat eğitiminin işlevselliği genel eğitim içerisinde sanatsal eğitimi gerekli kılar. Sanat eğitimi, görsel sanatların dalları arasında çeşitli kollara ayrılır. *Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar* (Kırıışoğlu, 2002, s. 2).

Sanat eğitimi, görsel, algısal ve bilişsel olarak sanat eserinin çözümlenmesinde estetik birikimin yanında eleştirel düşünebilme kabiliyette kazandırır. Yaratıcılık safhasında ise donanımlı hale gelen bireyin düşünsel bağlamda estetik ilişki kurmasını sağlayan bir eğitim sistemidir.

Sanat eğitiminin geçmişine bakıldığında tüm insanlık büyük ölçüde etkilenmiştir. Bununla beraber bizzat sanatın kendi yolundan hareketle, kimi zamanda sanatın eğitim

temellerine bağılı bir anlayışta ön plana çıkmıştır. Yani ya “sanat yoluyla eğitim” ya da “sanat için sanat eğitiminden” biri baskın olacaktır. Günümüzde sanat eğitimi bilimsel ve zihinsel kaidelerle ayakta durmaktadır. Bu alanda hedef kendisiyle barışık, şahsi yeteneklerine güvenen, bu yeteneklerini hür iradesiyle kullanabilen, bilinçli ve vizyon sahibi aynı zamanda da çevreye duyarlı dengeli bireyler kazandırmaktır (San, 1985, s.6).

Sonuç olarak, çağdaş bireylerin yetişmesinde sanat eğitimin önemi büyüktür. Genel eğitimin sağlıklı ve ilerici politika izlemesi açısından sanat eğitimi büyük önem arz etmektedir.

## **2.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Amaçları**

Her kültür kendi sanatını yansıtır ve yüceltir. Sanat eğitimi insanın yaşantısına canlılık verir kim olduğumuzu ve ne yapmamız gerektiğini sorgulatar; bazı vakitler can sıkıcı olsada toplumumuzun gerçekleri fark etmesinde bir ayna görevi üstlenir. Görsel bir eserin içerisinde duygu ve düşüncelerimizi alenen görebiliriz. Sanat eğitimi, her bireyin eşsiz olduğunu ve kişilikli bir birey olmanın farkındalığını gösterir. Sanat eğitiminin katkıları ile çevremizdeki bütün görsel dünya şekillenir bu görseller; çiniler, mozaikler, heykeller, gibi de daha estetik ve yaşanılabilir bir dünyanın temellerini sanat eğitiminin verdiği birikimle sağlanmaktadır. Bu sayede toplum içerisindeki her birey, dış dünyanın nasıl görüldüğü ve nasıl düzenlendiği hakkında estetik bir hazza sahip olmaktadır (Özsoy, 2003, s. 41-42).

20.yy tüketim toplumlarında teknolojik gelişmelerin hızına paralel olarak eğitim sistemi de yükselişe geçmiştir. Bu gelişimden üstüne düşen payı sanat eğitimide alarak bu toplumların eğitim sürecinde yaygınlaşmış ve daha da önemli bir hale gelmiştir . Sanat eğitimi genel eğitimi içerisinde kendine has metodları ve kaideleri olan önemli bir alandır. Sanat eğitiminin gerekliliği sanatın güzelle örtüşen tarafından gelmektedir. Çünkü sanat eğitimi insanın özgür bilince sahip olması gerektiğini savunur.

Sanat eğitimi eğer bir toplumun eğitim sistemi içerisinde yerini almış ise o toplum sanatı günlük hayatı içerisinde tüketerek estetik hakkında bilinç sahibi olacaktır. Eğer sanat topluma mal olmamış ise estetikten yoksun sokaklar, binalar ve kamu alanları karşımıza

çıkabilir. Uluslar arası platformda tasarımdan yoksun olunursa şayet, bunun kaynaklarını sanat eğitimi alanındaki eksikliklerimize bakarak açık ve net görebiliriz (Özel, 2002, s. 51)

Gelişmiş ülkelerin genel eğitimlerinin içerisinde en önemli basamak okul öncesi eğitimidir; çünkü çocuğun gelişiminin temelleri bu dönem içerisinde atılır. Okul öncesi eğitiminde yaratıcılığın tüm okul müfredatında ve programında yerini aldığını görmekteyiz. Böyle bir eğitimi alan birey ileri ki yaşamında estetik gözle dünyaya bakabilen ve üretebilen bireyler haline gelir. Bu tarzda bir eğitim süreci geçiren ülkeler uygulamalı olarak öğrenci merkezlidir. Düşünerek, tartışarak, eleştirerek ve öğrenme sürecinin içerisinde öğrenci merkezli eğitim alarak, bireysel özelliklerini dışa vurarak dış dünyada kendini ifade edebilmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi tikelden tümele varım yöntemiyle eğitim sisteminin içerisindeki yerini almaktadır (Etike, 1995, s. 14)

Sanat eğitiminin özünde, insanın özgür düşünüp kendini daha iyi ifade edebilmesi yatar. Bulunduğu çağın içerisinde farkındalık yaratıp yaratıcı düşünebilmenin yolunu açar. Çağdaş ve duyarlı toplumlar kurmanın en temel prensibi sanat ve sanat eğitiminden geçmektedir. Buyurgan ve Buyurgan'a (2007, s.22) göre, sanat eğitimi bireyin sağlıklı gelişme göstermesindeki en önemli zeminlerden birini teşkil etmektedir; çünkü birey kendini ifade etmekte daha özgün ve yaratıcı olabilmektedir. Sanat eğitimi vasıtasıyla bireyle toplum birbirleriyle etkileşim ve iletişim haline geçmektedir. Bu paylaşım estetik ihtiyaçların giderilmesinde toplumun sanatsal üretim aşamasına katkı sağlamaktadır. Çevresindeki dünyayı estetik açıdan yorumlayabilme ve eleştirebilme içgüdülerini ortaya çıkarmaktadır.

Sanat eğitiminin insan yaşamı içerisindeki yeri ve gerekliliği kaçınılmazdır. Özel ve nesnel bağlamda sanat eğitimi bireyi etrafındaki nesnelere sıradanlığın kurtararak sanatsal bir gözle bakabilmesi ve herhangi bir objeyi estetik bir forma dönüştürebilmesi adına önemli bir alandır. Bu bilince sahip olan bireyler yaratıcılığın yanında zihinsel bir kazanımda elde etmiş olacaklardır.

Gençaydın'a (1990, s.54) göre sanat eğitiminin katkılarını şöyle açıklayabiliriz;

1. Yaratıcı güçlerin özgür bir ortam içerisinde ortaya çıkarılmasına sağlamak:” bireysel yaşantı ve deneyimleri yaratıcılığa dönüştürmek, öğrencileri tüm ölü gelenek ve alışkanlıklardan kurtararak özgün yaratma cesareti vermek.”(Itten, J.s. 7).
2. Öğrenciyi eğilimlerine göre yönlendirerek imgelem ve yaratıcılıktan kaynaklanan güven duygusunu kazandırmak.
3. Yeri geldikçe ve gereksinim duydukça nesnel ve öznel sorunların çok yönlülüğünün sezdirilmesi yoluyla, plastik biçimlendirmenin temel yasalarının ve olanaklarının sonsuzluğunu kavratmak.

Bu üç amaca bakıldığında öğrencinin ilgisi paralelinde her türlü araç gereci kullanarak doğa, insan, toplum bütünlüğünü kavratılabilmek; bu şekilde onların soyut düşünebilme ve özgürce ifade edebilme sanat eğitiminin ussal temellerini oluşturmalıdır (Gençaydın Z. , 1989, s. 55)

Alakuş ve Özsoy’a (2009, s.45) göre, görsel sanatlar eğitimi temel olarak dört amaçta toplanabilir bunlar: estetik amaçlar, algısal amaçlar, teknik amaçlar, bireysel ve toplumsal amaçlar olarak dört ana başlıkta toplanabilir.

Estetik amaçlar: öğrencilerin plastik sanatları estetik bir tarzda yorumlayıp, estetiğin dilini kullanarak kendi çalışmalarında ortam ve zemin hazırlarlar. Kendilerine özgü sanat biçimlerini işlevsel hale getirebilirler.

Algısal amaçlar: öğrencilere tasarım algısını öğretmek görsel çevrelerini ve görsel sanatları ihtiyaç duydukları derecede algısal olarak yönlendirmek.

Teknik amaçlar: sanatsal üretimlerinde çeşitli araç gereç ve materyalleri kullanabilme ve yeteneklerini teknik bağlamda kuvvetlendirebilmek.

Bireysel ve Toplumsal amaçlar: öğrencilerin edinmiş oldukları bilgi birikimlerinin yanında öğrendiklerini doğru yorumlayabilme ve karar verebilme yetilerini geliştirerek

herhangi bir problem karşısında kişisel görüşlerini ve tepkilerini ifade edebilme olanağı sağlayabilmektedir.

Bu söylemlerden hareketle sanat eğitimi alan bireyler kültürel değerlerini sevdirecek, bilinçli sanatçılar yetiştirebilmektedir. Sanat, her toplumun silip atamayacağı bir kavram ve olgu olduğundan dolayı, toplumların kültür ve uygarlık düzeyleri yetiştirdikleri nitelikli sanatçılar ve sanat eserleriyle ölçüldüğüne göre sanat eğitimi insanlık için olmazsa olmazlardandır (Ünver, 2002, s. 24)

Sonuç olarak sanat eğitimi alan bireyler yaşadıkları dünyada varlıklarını ön plana çıkartır ve gizli kalmış yönlerini keşfetme imkanı yakalarlar. Böylelikle kendilerini toplum içerisinde daha özgür hissederek güven duygularını da pekiştirmiş olurlar.

### **2.3. Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi**

Sanat eğitimi, uzun yıllar boyunca uygulama ve üretime dayalı olarak tek temelli öğretilmiştir. Bunun tabanında sanat eseri ne kadar çok üretilirse, o kadar el pratiği kazanılacaktır. Oysaki sanat eğitimi alan bireyler, sanat eseri karşısında estetik haz ve beğenilerini sergileyememişlerdir. Sanat tarihinin kendilerine sunmuş olduğu eserlerde de eleştirel kabiliyetleri hep sınırlı kalmıştır. Bu sorunlara bakıldığında uygulama yanında diğer disiplinlerin önemide dikkate alınmalıdır. Bu noktada sanat tarihini bilen, bildiğini eleştirebilen, estetik tavır ve haz duygusunu içinde barındaran bireylerin yetiştirilmesi lazımdır. Bu argümanlar sağlandığında sağlıklı bir sanat eğitiminden bahsedilebilecektir (Yolcu, 2009, s. 111-112).

1980 yılında, Getty Sanat Eğitimi Merkezi sanat eğitimi ile ilgili çalışmalara başlamıştır. Amerika Birleşik devletlerinde yapılan bu çalışmalarda, sanat eğitimin belirli disiplinler üzerinde durması gerektiği düşünülmüştür. Bu disiplinlerden yola çıkılarak dört disiplin üzerinde karar kılınmıştır. Bu disiplinler; sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulama çalışmalarıdır. Bu disiplinler kendileri arasında kaynaştırılarak bir eğitim yöntemi olarak 1982 yılında kabul görmüştür. Kabul görülen bu yöntem, “Disiplin Temelli Sanat Eğitimi” Disiplin Temelli Sanat Eğitimi ya da “ Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi

Yöntemi''olarak adlandırılmıştır. Bu dört disiplin kendi aralarında kaynaşarak, sanat eğitimi metodları arasında yer almıştır (Şahan & Özsoy, 2009).

Dört farklı disiplinden meydana gelen bu yöntemin, eleştirel, tarihsel,estetik ve uygulamalı boyutlarda birbirlerinden farklı kazanımlar sumaktadırlar, her birinin öğretim ve öğrenme şekilleri farklıdır. Bir sanat eserini incelerken, bireyin esere göstermiş olduğu ussal, pratik çaba ve kazanmış olduğu deneyim ile sanat tarihi öğrenirken göstermiş olduğu tepki aynı değildir. Buna benzer durumu diğer üç disiplin arasında da görürüz. Örneğin, Estetik becerisini kazanmış olan birey, uygulama safasında aynı kazanımı ve sonucu çıkaramaz. Temelde birbirinden farklı olan disiplinler, öğrenme süreci ve kazanımların oratkbirleşkesinde birbiri ile kaynaşır ve birbirlerini destekleyen disiplinleri meydana getirir. Bu her disiplin öğretim müfradatıiçerisinde yerini almalıdır. Dersim konusu paralelinde uygun olan disiplin seçilerek, bütünleşik bir yöntem izlenmelidir(Kırışoğlu, Sanatta Eğitim, 2005).

Bu dört alan da Çok alanlı Sanat eğitimini(ÇASEY) oluşturur. Öğrenciler ÇASEY ile eleştirel, kültürel, estetikselve uygulamalı boyutlarda kendileri için yeterli bilgi ve tecrübeleri kazanırlar.

ÇASEY'in temeli dört disiplini kısaca tanımlarsak;

1) Uygulamalı çalışmalar; değişik araç-gereç kullanılmasıyla farklı tekniklerle deneyim kazanma ve uygulama ile kazanılan becerilerle eser oluşturulması,

2) Sanat eleştirisi; betimleme, çözümlleme, yorumlama ve yargıdan oluşan evreleri içerir. Eleştirinin amacı sanat eserinden elde edilecek beğeniyi, anlamayı arttırmak ve sanatın toplum içindeki rolünü belirlemektir.

3) Sanat tarihi; zaman, yer, gelenek, işlev, üslup gibi konular üzerine odaklanarak sanat eserinin tarihsel, sosyal ve kültürel içeriğini sorgulamaktadır.



4) Estetik; sanatın doğasını, anlamını, değerini bulmaya çalışarak sanat eserlerinin daha iyi anlaşılmasına, sanat eserinin değerlendirilmesine ve eser hakkında karar vermenin geliştirilmesine yardım eder (Gökay, 1998, s. 27).

Özsoy(2003)Çasey'in genel amaçlarını gerçekleştirme evrelerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır;

1. Estetik çalışma, sanatın doğasını ve kökenlerini araştırır. Sanat eserinin işlevselliğine dair nedenleri ve sonuçları irdeler. Sanat eserlerinin toplum nazarındaki beğeni düzeyini kişesel ve toplumsal ayırt edebilme yeteneğine kavuşur. Topluların sanatına bakış açısında hoşgörü ve nesnel bir tavır sergilemeyi öğrenir. Estetik, sanat eserinin algılanmasında ve işlevselliğinde yardımcı olur.
2. Sanat tarihi, bireyin dünya sanatı ve kendi sanatı hakkında derinlemesine araştırma sürecidir. Edinmiş olduğu bilgileri evrenselden tikele, tikelden evrensel yorumlayabilme yetisine sahip olurlar. Geçmişin getirmiş olduğu ulusal kültürel ve sanatsal ürünleri irdelerken, kendi kültürü hakkındaki özelliklerini ve ilkelerini öğrenirler. Sanatın getirmiş olduğu erdem ve üstün sıfatları kavrarlar.
3. Sanatsal uygulama, sanat öğretiminde eski bir kavram olmasına karşın sanat eseri üretimi aşmasında tasarım ve yaratıcılık vasıflarını uygulamalı olarak geliştirebilme fırsatını yakalayabilirler. Üretimin mutfak kısmı olarak görülen atölyelerde: uygulama aşamasında sanat eserinin nasıl yapılacağı ve nasıl düzenleceği konusunda sorular sordurur.
4. Sanat eleştirisi, bireyin yapmış olduğu sanat çalışmalarında öznel olarak eseri sorgulayarak bilgi ve inceleme yapabilir. Sanat eleştirisi betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı basamaklarından oluşur. Ayrıntı ve doğru olanı bulurken yeni ilişkiler kurmayı sağlayan eleştiri, görsel okurluk ve yazarlığı kapsar. Sanat eleştirisi ayrıca dışarıdan gelen ipuçlarını sanat eserinin

eleştirisinde kullanır.Son olarak sanat eleştirisi neyin nasıl olduğu, nelerden meydana geldiği, neden iyi ve değerli olduğu sorularına cevap arar.

Sıralan bu dört disiplin yalnızca kendi alanları ile bağımlı kalmaz, okul içerisindeki diğer ders içeriklerine uygun hizmet eder. Sanat eleştirisi; sanat eserini çözümlerken yada eleştirirken sözel alana ait derslerden, sanat tarihi; sanat eserlerinin ve sanatçıların yaşadığı tarihi irdelerken tarih ve coğrafyadan, estetik; sanatın doğasını irdeleyip estetik güzeli ararken psikoloji, felsefe ve sosyolojiden yararlanır, diğer bilimlerle yakından ilişki kurar. Bu birlikliğin mahiyetinde, kuru ezber bilginin yerine, araştıran, sorgulayan ve öznel düşündürebilen bir eğitim süreci başlar. Eğitimin merkezi öğrencidir, katılımcı ve sorgulayıcı tavır sanatın anlaşılmasına ve kavranmasına yardımcı olmaktadır (Yolcu, 2009, s. 113)

Sanat eğitimi, literatüre bakıldığında sanatın bireyin kişisel gelişimine ve yaratıcılığına olumlu yönde etki yaptığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin eğitim ve öğretimlerine katkı yapıp, okula olan devamsızlıklarını engellediği görülmektedir. Sanat öğretiminin vermiş olduğu bu katkılara dayanarak tanımlama yapmak eksik bir tanım olacaktır. Günümüz sanat eğitimi, tüm alanlara hitap edecek bir eğitim yöntemi yani çok alanlı sanat eğitimi benimsemiştir. Bundan dolayı çok alanlı sanat eğitimi yöntemi Türkiye’de de uygulanmaya koyulmuş revaçta bir eğitim metodudur. Ezber ve tekrara dayalı eğitimin pasif anlayışından çok, üretken ve yaşam boyu öğrenme prensibine dayalı bir eğitim anlayışıdır (Katırcı, 2004, s. 17).

ÇASEY’İ bir araya getiren dört disiplinin (sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik, uygulama) her birini ayrı ayrı anlatılarak açıklanabilir.

#### **2.4. Sanat Eleştirisi**

Bir sanat eserini eleştirmek, o eser hakkında bilgi sahibi olmak, hassasiyet taşımak ve sonucunda tepki verme sürecidir. Bir başka ifadeyle eleştiri, bireyin özgürlüğünün tanınması ve kendine göre hür ifade şansını yakalamasıdır. İzleyici ve tüketici olarak eleştiri yapabilme şansını yakalayan birey, eleştiri yaptığı sanat eseri hakkında bilgi sahibi olup, belli bir birikimin tezahüründe sağlıklı bir eleştiri yapabilir.

Bu sebeple, eleştirmek doğru karşılığıyla, bir yapıt veya bir oluşumu köken, krakter, yapı, teknik ve tarihsel bağlam açısından araştırmak, analiz etmek, ayırdına ve farkına varmak, nihayetinde onu yeniden tanımlanmak, değerlendirmek ve yorumlamaktır. Eleştirmen ise, bir çalışmayı onu donatan bilgi, eğitim ve ilgileriyle bu çerçevede eleştirel olarak irdeleyen, tanımlayan, onun hakkında hiküm veren kişidir (Şentürer, 2004, s. 14)

Sanat eleştirisinin en önemli amacı bilinçli anlamaya yöneliktir. Belirli bir eğitim süzgecinden geçmiş bireyler, bir konu hakkında yorum yaparken bu yorumları nasıl yorumladığını bilincinde olması gerekir. Bunun içinde eleştiri yaparken konu hakkında belli bir bilgi birikimine ve donanımına bsahipl olunması gerekmektedir.

Sanat eleştirisi, değerlendirme, tanımlama, tercüme etme ve kuramsallaştırma gibi özellikleri barındırması gerekmektedir.. Bunlar toplum nazarında sanatın daha iyi anlaşılmasına ve sanat eserinin daha iyi algılanmasında büyük rol oynayacaktır. Bu yüzden sanat eleştirisi, sanata, sanatçıya, izleyiciye ve toplumun sanatsal aktivitelerine irdeletip, önem veridirmektedir (Dobbs, 2003, s. 32)

Genel anlamda eleştirinin oluşabilmesi için suje ve öbjeye ihtiyaç vardır. Suje; obje ile olan ilgi ve alakasını duygu ve düşüncelerle, obje ise subjenin nazarında bir tepki ve tutum geliştirebileceği nesne veye canlıya denir. İki ögenin etkileşiminden orataya çıkan eleştiri, sujenin, objeye karşı tutumlarını çıkarır. Bu tutumlar; ilgi, alaka, duygu ve bilgi birikimini açılar. Genellikdesujenin eleştirisinde, nesnel bir tavırdan çok öznel bir tavır görülmektedir (Erinç, 2004, s. 55-56).

Sanat eleştirisi yapabilmek için birey öncelikle belli bir alışkanlık kazanması lazımdır. Bu yöntem sanat eleştirisi eğitimi alanlar dışında yetişkinler içinde geçerlidir. Alışkanlık kazanabilmek için ise, eseri tanımak ve eser hakkında künyesel bilgiler edinebilmek gerekir. Sanat eseri ile sınırlı olmayan eleştiri, etrafımızdaki doğa ve çevrenin bize sunmuş olduğu görsel izlenimlerinde estetik olarak incelemesini yababilme olanağını verir. Etrafımızdaki görsel dünyayı daha iyi anlamak için, eleştirinin yapıcı ve yıkıcı tarafını lehimize kullanabiliriz. Her şeyden önce eleştiri belli kurallar ve diplinler

eşliğinde kaliteli olarak yapılmalıdır. İdeal sanat eleştirisi yapabilmek için, üzerinde durulması gereken temel bilgileri şu şekilde açıklayabiliriz;

- 1- Eserin içinde bulunduğu akım ve kurumsal bilgileri çağdaş temeller üzerine konumlandırmak.
- 2- Eser bir akıma dailse şayet, akımın temel özellikleri eleştirinin yönünü tayin etmelidir.
- 3- Eleştiri yaparken söz konusu eserin biçimsel ve yönlemsel değerleri estetik bilgiler eşliğinde olmalıdır.
- 4- Eserin miladına nail toplumsal koşullar ve özellikler irdelenmeli
- 5- Yalnızca eserin özellikleri değil, yaratıcısının geçmişi, dünya özellikleri ve geçmişindeki eserlerde incelenmelidir
- 6- Eserin yaratıcı ve eserin değerlendirme aşamsında, kuramsal bilgiler ve uygulamalı bilgilerden yararlanılmalıdır (Şişman, 2011, s. 82-83)

Kırısoğlu(2002), Okulların eğitim programlarında yapılan sanat eleştirisi çalışmalarına “sanat yapıtı inceleme” denemesini daha doğru bulmaktadır. Çünkü dışardan yalnızca bir sanat eserine bakmak, eserden haz almak ve yapıtta kendine özgü değerleri görmek, eleştiriye nazaran daha az uzmanlık ve bilimsellik istemektedir. Bunun yanında okul eğitimi içerisinde sanat yapıtı inceleme, daha çok öznel deneyimlere ve uygulamalara açık olduğundan “eser (yapıt) inceleme” tanımlaması daha musaittir.

Sanat eleştirisi yöntemlerine genel olarak baktığımızda, izlenek dört adet yöntemle rastlamaktayızdır. Bunlar; betimleme, çözümleme, yorum ve yargıdır.

#### **2.4.1 Betimleme**

Betimleme evresinde, izleyici esere ilk baktığında eser yüzyinde ne görüyorsa (form, şekil, biçim) ana teması hakkında inceleme yapar. Sanat nesnelere birer fiziksel

unsurdur. Bu fiziksel unurların ham maddeleri insan ürünüdür; bu bakımdan resmin tekniği hakkında bize öz bilgiler sunar. (Yolcu, 2009)

Dört basamaklı eleştiri yöntemin, betimle aşamında kullanılacak sorular Yolcu'ya (2009) göre şöyledir;

- 1- Orada ne var? Ne görüyorsunuz?
- 2- Bu hangi sanat formudur? (Resim, mimari, heykel, seramik vb.)
- 3- Eserde ana tema nedir ? (Barış, sevgi, güç, çevre vb.)
- 4- Sanat eserinde hangi çizgiler etkin görünüyor? (sert, eğri, kırık vb.)
- 5- Hangi biçimler sanat yapıtında etkin görünüyor? (organik, geometrik, soyut vb.)

Betimleme aşamasında, eserde görülen, görsel ve duyuşsal ön yapı elamanlarının bir listesi yapılmaktadır. Kısaca eserin nasıl görüldüğünü ve ilk bakışta fark ettiğimiz görsel yüzeyin tanımlama aşamasıdır (Alakuş A. O., Çok Alanlı Sanat Eğitimi Uygulamaları (ÇASEY), 2009, s. 63).

Kırıçoğlu ve Strokrocki ise (1997b, s. 120),betimle aşamasında şu soruları sorar; “orada ne var? Ne görüyorsunuz? Bu hangi sanat formudur? Ana tema nedir? Hangi çizgiler etkindir? Etkin olan şekiller hangileridir? Eserde bulduğunuz ana örüntü ve dokuları nasıl adlandırırınız?” .

#### **2.4.2. Çözümleme**

Bu aşamada, yapıtın oluşmasında etkili olan sanatsal ilke ve biçimlerin birlikteliğinin derinlemesine analizi yapılır. Sanat eserinin nasıl oluştuğunu, hangi düzende meydana geldiğini ve hangi sanatsal ilkelerin uygulandığı araştırılır. Örneğin, bir eserde renk armonisi, sanat elemanlarının ritmi, zıtlığı ve birlik- çokluk gibi değerlerin kullanımı, sanat eserlerini cezbedici kılan yanlarıdır. Sanatçılar bu uygulamalara hakim olmak ve işlevselleştirmek için gayret ederler (Yolcu, 2009, s. 121).

Sanat yapıtları meydana getirirken, betimleme, tasarlama, araştırma ve inceleme safhalarından geçer. Tasarlanan konunun ilk önce derinlemesine analiz edilir. Eser oluşturma sırasında yöntem, teknik boyutu ve süreci belirlenir. Tasarlanan yapıtın varsa diğer benzer yapıtlarla bezerlikleri irdelenir ve sınıflandırılır. Bu aşamalardan sonra eserin plastik bütünlüğü (sentez) belirlenmiş olur (Artut, 2001, s. 241).

Böylece sanat eserlerinin nasıl meydan geldiği, eleştirinin çözümlene basamağında ortaya çıkabilir. Bunu çözümlenmek için sanatçıların renk, çizgi, doku, sanatsal elemanlarla yapmış oldukları tekrarlara ve birbirleri arasında kurmuş oldukları ilişkilere oluşan kompozisyonları irdelenmek gerekmektedir. Çözümlene aşamasında kullanılacak sorular, Boydaş'a (2007) göre şöyledir;

- 1- Renkler nasıl düzenlenmiş?
- 2- Açık renkler mi çoğunlukta kullanılmış?
- 3- Hangi çizgiler görüyorsun? Hangileri çoğunlukta kullanılmış? (Düz, eğri, kırık)
- 4- Hangi şekilleri görüyorsun? Hangileri çoğunlukta? (Geometrik, organik)
- 5- Resim genelinde hangi doku var? (Yumuşak, sert)
- 6- Bazı nesnelere arkada, bazıları önde mi durmaktalar?
- 7- Açık-koyu var mı?
- 8- Birbirini tekrar eden şekiller var mı?
- 9- Resimde gördüğün şeyler (insanlar, nesnelere) orijinal büyüklüğünde mi?
- 10- İlk baktığında en çok ne dikkatini çekti?
- 11- Sanatçı bu resmi hangi teknikle yapmış olabilir?

### 2.4.3. Yorumlama

Yorumlama aşamasında eserin genelinden anlam çıkarma ve eserin genelinden bütün bir anlam den anlam çıkarma süreci olup, daha çok duyuşal bağlantılar, semboller, çağdaş ve tarihsel anlam ve yorumlardan ibarettir. Bu aşamada temel prensip noktası, betimleme ve çözümleme aşamalarında elde edilen bilginin esas alınması ve özgün görüş belirtmektedir (Kırışoğlu & Strokrocki, 1997)

Yorum genel anlamı itibariyle, kişi ile sanat eseri arasında kurulan duyuşal bir ilişkidir. Bu ilişkinin sonucunda kişinin görüşleri, yalnızca kişiye özgüdür. Buradanda anlaşılıyor ki yapılan yorumların katılığı ve değişken olmadığı anlaşılmaktadır. Kişi ile eser arasındaki ilişkiden doğan bu duyuşal bağı tanımlamak istersek şu soruları sorabiliriz;

- Eserdeki renklerin sizin üzerinizde bir etkisi var mı, varsa nasıl etkileniyorsunuz? Kendinizi üzüntülü, mutlu, kaygılı ya da başka bir etki hissediyormusunuz?
- Eserdeki anlatım dili sizde nasıl bir etki bıraktı? Sizi bu anlatımdan dolayı başka düşünceler düşündünüz mü?
- Eser içierinde imge ve simgeler rastladınız mı? Varsa bunlar nelerdir?
- Renklerin simgesel anlamları var mı?
- Sizce bu eserin başlığı nedir?
- Eseri bugün için değerlendirirsek, insanlık içib ne gibi bir anlam ifade ediyor? Yapıldığı zamana bakarsak ne demek istiyordu? (Yolcu, 2009, s. 122).

Sorulardan anlaşılacağı gibi sanat eleştirisinin yorumlama safhası, kişinin öznel ve hayal gücünün sınırlarına bağlı olarak yorum yapabileceği safhadır. Resmin kişi üzerindeki bıraktığı etki, beş duyuş organımızlada hissedilir tatta olabilir, fakat genel anlam çıkarırken

simgelerin varlığı, çağdaş ve tarihsel anlamların bilinmesi, yorumlama aşamasında eser hakkında genel bir tema çıkartırken yorumun geliştirmekdeyardımcı olmaktadır.

#### **2.4.4. Yargılama**

Yargılama aşaması, eleştirinin son safhasıdır. Diğer şamalarda elde edilen bilgiler ve yorumlar son olarak yargı aşamasında karara bağlanır. Betimleme ve çözümle aşamasında elde edilen bilgiler geriye dönük işlerken, yargı aşaması ileriye dönüktür. Yargı değişkenlik arz eder ve kaynak olarak sanat kuramlarından beslenmektedir (Yolcu, 2009, s. 122).

Genel bir değerlendirme olarak yapılan yargılaşma aşaması, öğrencilerin “hoşlanımsının” ya da “hoşlanmasının” ötesinde kendilerine ait yargılarının belirlediği son aşamadır. Eleştirinin son basamağında, eserin yer aldığı kimi kategorilere göre şekillenir. Bunlara ise; yansıtmacı, biçimci, dışavurumcu ya da duygusal ölçütlere göre değerlendirilir. Öğretmen, öğrencilere eleştirinin hangi kurama göre yapılması gerektiğini öğretir. Öğrencinin, sağlıklı bir değerlendirme yapması ve doğru sanat kuramını seçmesi için, eleştirinin en başında doğru yönlendirilmelidir (Kırıçoğlu, 2002, s. 135).

Sanat eleştirisinin son basamağında yargının belirlenmesi için Alakuş ve Mercin’ e (2005, s.43) göre öğrencilere şu sorular sorulabilir;

- \* Bu sanat yapıtından hoşlanıyor musunuz ?
- \* Onun iyi bir sanat yapıtı olduğunu düşünüyor musunuz ?
- \* Onun önemli bir sanat yapıtı olduğunu düşünüyor musunuz ?
- \* Bu sanat yapıtını evinize asıp seyretmek ister miydiniz ?
- \* Bu sanat yapıtı müzeye konmaya değer bir yapıt mı?
- \* Bu eser evinizin hangi odası için uygun olurdu?



\* Bir kişi neden (sanatçı) bunun gibi bir resim ya da heykel yapmak ister?

\* Eserin en çok nesini beğendiniz?

\* Resme (yada heykele, tasarı çalışmasına vb.) baktığınızda çizgilerin, renklerin ve şekillerin sizde hissettirdiği şeyleri anlatır mısınız?

Öğrencilere bu aşamada sanat yapıtını eleştirirlerken nesnel olmalarının yanında, öznel tavırlarını da ortaya koymaları istenir. Estetik dersinde aldıkları birikimler dolayısıyla, eserin hangi kurama göre eleştirilceği sorulur. Bu kuramlara kısaca değinecek olursak;

- Taklitçi ya da Yansıtmacı Kuram: Sanatçı ana temayı doğru ve kesin bir biçimde tanımlamaya çalışır. Olay ve nesnelere.
- Biçimci Kuram: Sanat alışılmışın ve görülenin dışında sanat formları (çizgiler, şekiller, renkler, uyma kullanılır).
- Dışavurumcu Kuram: Sanatçı ruh durumu ya da simgeleri vurgular (Langer, 1970) (Langer sanatın insan duygularının nesnelleştirilmesi olduğunu söyler).
- İşlevsellik: Sanatçı yapıtının, dinsel ya da bir ilkeyi yayma (propaganda) açısından yararlı bulunduğu durumları açıklama-yı amaçlar (Kırıçoğlu & Stokrocki, 1997, s.34-35).

## **2.5. Sanat Tarihi**

Sanat tarihi, geçmiş uygarlıkların sanat eserlerindeki “güzellik”leri aramanın yanında, bu eserlerin toplum arasındaki biçimsel, toplumsal ve tarihsel nedenlerini de araştırır. Sanat tarihi, sanatçıyı, sanat eserinin ve eserle olan alakalı olayları irdeler. Sanat tarihi genel anlamda ise, sanatçı ve eser arasında geçen sosyo-kültürel bağlam içerisinde

inceleme yapıp, eserin yapım sürecini ve esere yönelik araştırmaya yapan bir bilim dalıdır (Yolcu, 2009, s. 123).

Sanat tarihi, eski çağlardan günümüze kadar, sanatın doğuşunu, değişmelerini, gelişmesini, sanatçının kişisel özellikleriyle, sanatçının yaşadığı ülkenin doğal ve toplumsal koşullarını ele alarak inceleyen bir bilim olarak tanımlayabiliriz (Keskinok, 2010, s. 2)

Turani(2000), dünya sanat tarihi adlı kitabında; sanat tarihinin vaz geçilmez unsurlarından biri olarak gördüğü ‘sanat erleri’ nin vatan unsurunun oluşmasında önemli yere sahip olduğunu dile getirir, ulusal ve kültürel mirasların baki kalıp gelecek kuşaklara aktarılmasında sanat eserleri somut rol oynayacağını söylemektedir. Bundan dolayı sanat eserleri, ulusların düşünce hayatının dikili taşaları olduğu gibi, bir ülkede yaşamakta olan canlılığında da inkar edilemez delilleridir(Turani, 2000, s. 7).

Sanat tarihi disiplini, öğrencilere sanat eserlerini inceleme aşamasında, eser hakkında sanatçısını ve eserin geçmişi hakkında merak duygusu uyandırır. eser ve sanatçı arasındaki bağ incelenirken, bu bağın toplum içerisindeki konumu gözden geçirilir. Bunun yanında eser ve sanatçıdan elde edilen bu bilgiler, toplumların ve uygarlıkların ruhununun öğrenilmesinde bize yardımcı olmaktadır.

Sanat tarihi öğrenimi, bireyin içinde bulunduğu kültürel yapıyı algılayıp çözümlemesinde yardımcı olurken, dünya kültürel mirasına ilişkin değerlere de ilgi ve alaka beslemelerini sağlamaktadır. Birey evrensel değerlerin yanında, kültürel miraslarından çıkarımlar yaparak kendi ulusal çevresi ve toplumu hakkında bilgi sahibi olurlar. Dolayısıyla sanat eserlerinin bireye katmış olduğu olumlu yönler, her birey için haklı bir kazançtır (Özsoy, 2003, s. 173).

Sanat tarihi en başta gelen amacı, belirli bir kültüre ve zamana ait olan sanat eserinin sanatsal tarihi bilgisini ve sanatsal önemi belirlemektir. Öğretmenler, sanat tarihini öğretirken öğrencilerine sanat eseri hakkında geçmişe dönük bilgilerini aktarırlarken, sanat eserin toplum nazarında yeri ve önemini de kavratmaya çalışırlar (Kırısoğlu & Strokrocki, 1997).

Geleneksel sanat tarihi anlayışında, birkaç basit soru sorularak, eser hakkında genel bir anlam çıkartılmak istenmektedir. Bu sorular, batıya ait yada geleneğin dışındaki sanat eserlerinde ya eksik kalıyordu yada uygun düşmüyordu. Oysaki bu sorular çok çeşitlendirilerek eserin başka yönlerini keşfetmede bize yardımcı olabilir. Bu sorular ise;

1. Nitelendirme: Eserin gerçek olduğuna dair kanıtlar ve dökümanlar nelerdir?
2. İkonlaştırma: Eserdeki sembollerin ve nesnelerin anlamını nedir?
3. Menşeleştirme: Eser sahipliğinin tarihi nedir?
4. İşlevsellik: Eserin gerçek amacı nedir? Niçin böyle yapılmıştır?
5. Biçimsellik: Eseri diğer sanat eserlerinden ayıran yada benzeştiren karakteristik özellikleri nelerdir?
6. Psikolojik: Sanatçının eserini anlatan kültürel ve sosyal etmenler nelerdir? (aile, bireysellik, arkadaşlık, v.b..)
7. Uzmanlık: Eserin yoğun olarak bıraktığı etki nedir? (Dobbs, 2003, s. 42-43)

Sonuç olarak; sanat tarihi diğer disiplinlerin daha iyi kavranmasında büyük rol oynamaktadır. Sanat tarihi, eğitimin içerisinde çağdaş bir anlayışla ele alınıp, günümüz eserlerinden de örneklerle sunulursa şayet, sanatın tarihine olan ilgi ve heyecan artacaktır. Bu şekilde sanat tarihi derslerinde öğretim, daha anlamlı ve akılda kalıcı olacaktır.

## **2.6. Estetik**

Estetik bilimi, temel bağlamda güzel kavramı ile ilgilenir. Sanat eserinde estetik bir çerçeve çizmek istiyorsak, güzel kavramı hakkındada bir çerçeve çizmiş oluruz. Reel olanda aranan güzellik değerlerinin hepsi, estetiğin araştırma alanına girmektedir. Böylece estetik, yalnızca sanat eserleri ile ilgilenmez, doğal olan varlıklarlada ilgilenir. Örneğin; yıldızlar, kristaller, dağlar, denizler, taşlar, bir hayvan sesi, bir insan sureti vb. Estetik

değer (estetik güzellik) taşıyan her şey, estetiğin araştırma alanına girmektedir(Yetişken, 2009, s. 13-14).

Disiplin olarak estetik, güzelliğin ve beğenilenin belli bir çatı altında toplanıp, estetik güzellik bakımından çözümlenmesi olayıdır. Bu güzellik kavramının belli kaideler taşıması estetik açıdan değer verilmesinde bize yardımcı olmak tadır. Kant'ın estetik anlayışında güzellik dört yönde ele alınmıştır. Bunlar;

- a) Nitelik bakımından, *çıkarsız* olarak hoş giden şeydir.
- b) Nicelik bakımından, *herkesin hoşuna* giden şeydir.
- c) İlişki bakımından, kendi dışında *hiç bir erek* olmadan hoş giden şeydir.
- d) Yön bakımından, zorlu olarak hoş giden şeydir (Yetkin, 2007, s. 70)

Estetik öğretimini bireyin sanat üzerine konuşabilme yeteneğini verir. Sanat eserlerini çeşitli sanat kuramları ile değerlendirme olanağı verir. Okullarda verilen estetik konuları yalnızca sanat yapıtları üzerine değildir, doğanın bir çok kesiti güzellik yönünden irdelenbilir. Sosyal yaşantımızın her anında estetik deneyim gündeme gelmektedir. Estetik deneyimin tecrübe edilebilir olması, duysal, duygusal ve ussal bilgi ile çaba gerektirir. Sıradanlıktan kurtulmuş estetik, nesnelere üzerinden bireyi estetik deneyim yaşatır. Deneyimler ve tecrübeler neticesinde birey estetik birikim ve kazanım elde etmiş olur (Kırıçoğlu, 2002, s.138).

Estetik çalışmalarda, genel bağlamda bakıldığında sanatın özü, sanatın doğası, şahsı, işlevselliğini; sanatçı kimdir, sanatın kaynağı nedir (yaratıcılık kısmı) ve sanatsal değeri nereden gelmektedir (öznel ve nesnel tercihler) gibi konularda bilgi vermeye ve inceleme yapmaya yöneliktir. Estetik gelişim, bireyin toplumsal bakış açısında sanatsal düşünebilme, toplumların sanatını anlama aşamasında eleştirel bağlamda gelişebilme ve farklı düşüncelere, imgelere ve birçok farklı kültüre ait nesnelere hoşgörülü bakmayı gerektirir. Bu amaçla estetik “Bu sanat mıdır? Sanat ne işe yarar?” gibi belli başlı soruları yönlendirmektedir(Özsoy, 2003, s. 172).

Sanat eserindeki ve doğadaki güzelliği birbirinden ayırmamıza yardımcı olan estetik, doğanın içerisindeki ve insan ürünü olan nesnelerin arasındaki farkı anlayabilmesi için estetik olartak güzellik atfetmezi gerektirir. Bir sanat eserine bakıldığında eseri güzel kılan yönlerin, biçimlerin, formların ve sanatsal ilkelerin belirli bir nizam içerisinde verildiğini görmekteyiz. Bu nizamın hangi unsurlara bağlı kalıp, güzeli meydana getirdiğini incelemeliyiz. Güzellik kavramın sanat eserinde ve doğada farklı biçim ve formlarda karşımıza çıkabildiğini görmekteyizdir. Buda güzelin çeşitli olmasını ve karmaşık bir yapı almasını sağlamaktadır. Bu karmaşayı çözmek için çeşitli sanat kuramlarından faydalanabilir. Bu kuramlar; taklitçi veya yansıtmacı kuram, biçimci kuram, dışavurumcu ya da anlatımcı ve işlevsellik kuramıdır.

**Taklitçi veya Yansıtmacı Kuram:** Bu kurama, mimesis kuramı da denir. Sanatın doğa ve toplumun yansıması olduğunu kabul eder. Sanat görünenin tıpa tıp aynısıdır. Taklit her ne kadar başarılı ise o kadar iyidir. İdeal bir gerçeklik amacı da yansıtmacı kuramın çatısı altında toplanmaktadır(Balcı, Estetik, 2005, s. 141-142).

**Biçimci Kuram:** Eser, sanatsal düzenleme elemanı ve ilkelerinin birlikteliğinden doğar. Bu birlikteliğin ön plana geçmesi, izleyiciyi konudan uzaklaştırıp, plastik tadın algılanmasına neden olur. İzleyici, plastik düzenlemeyi konudan daha çok önemsemektedir(Akengin, 2006, s. 31).

**Dışavurumcu ya da Anlatımcı Kuram:** Sanatçının duygularının eser üzerindeki iz düşümleri ile ilgilendir. Sembollerde ve simgelerde öznel dışavurumlar görünür haldedir. Fikir ve duyguların izleyici üzerine aktarılmasıdır. Sanatçının duygusal ve duygusal birikiminin erklığı sözkonusudur.

**İşlevsellik Kuramı:** Bu kuramda sanat eserinin işlevselliği ve ne derece yararlı olduğu önemlidir. Dinsel, eğitsel ve bir ideal taşıması gerekmektedir. Taşıdığı görüşü nedenli başarı şekilde taşıdığına bakılır. Sosyo-ekonomik, sosyo-politik, din ve edebiyat ekseninde sanatsal üretimde kullanılır. Değerlendirilmesi de bu yönde yapılmaktadır.(Alakuş A. O., 2002, s.98).

Sonuç olarak, bu dört kuram bir eserin estetik açıdan güzellik değerlendirmesi yapılırken yardımcı olabilecek konulardır. Eserin belli bir kurama dahil edilme aşamasında estetik disiplinden yararlanılırken, diğer bir disiplin olan eleştiriden yararlanılmaktadır.

## **2.7. Uygulamalı Çalışmalar**

Son aşama olan uygulama disiplini, en önemli ve bütün disiplinlerden bir parça taşıyan bütünleşik bir aşamadır. Bu çalışmalarda bilginin, deneyimin ve becerinin uygulamalı bağlamda pratiğe geçirilmesidir. Uygulamanın sonucunda çıkan işten çok öğrencideki kişisel ve niteliksel kazanıma bakılması lazımdır. Niteliksel olarak donanımlı öğrenciler, duygu ve düşüncelerini çalışmaların üzerinde gösterebilme yeteneğine sahip olurlar.

Alakuş (2002), uygulamalı çalışmalar kısmında öğrencilerin üçlü ve dörtlü gruplar halinde oturtulmasını, sanatsal çalışmaların tıpkıbasım ve fotoğraflarının gösterilmesinin gerektiğini dile getiriyor. Bu bağlamda eserin kime ve hangi döneme ait olduğu tartışılacak öznel ve toplumsal kaygılar taşıyıp, taşımadıkları irdelenecektir.

Kırıoğlu(2002), uygulamalı çalışmalar içinde öğrenilecek konuları şöyle sıralamaktadır;

- 1- Görmeyi öğrenmek: Görsel alan içine giren sanat yapıtlarındaki, bizlere renk, çizgi, form, doku gibi değerlerle ulaşan her tür nesnedeki ve öğrencinin kendi ürünlerindeki nitelikleri görmek.
- 2- Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek.
- 3- Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içinde yaratıcıda ve izleyicide doyum sağlayacak, bir başka deyişle,, çalışmanın bittiğine, tamlığınakişiyi inandıracak, biçimler yaratmayı öğrenmek.
- 4- Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek.

Dört disiplinin birleştirilmesiyle yapılan sanat eğitimi programları, öğrencilerin almış olduğu geleneksel eğitim programlarına nazaran daha verimli geçtiği söylenebilir. Çok alanlı sanat eğitimi alan öğrencilerin algısal, yorumsal bağlamda çözüm üretimi sunabilecek donanıma ve yetilere sahip oldukları görülmektedir.

## **2.8. Temel Tasarım Eğitimi**

Temel tasarım, insanın nesne ile kurmuş olduğu en temel iletişim aracıdır. Bu araç, bilgi, donanım, etik, estetik ve teknik beceri gibi kategorilerde toplanmaktadır. Tasarlama yetisine sahip olan insan, duyum, duygu, hayal ve yaratıcı donanımlarla doğadan üç boyutlu nesnelere çıkararak imgelem dünyasında şekillendirerek yeniden tasarlama sürecine dahil etmektedir. İnsan yaşadığı doğadan öykünerek etik tasarlama yetisine erişir. Bu tasarım ihtiyacını yaratıcı bağlamda sergileyip, doğadaki reel olan nesnelere aşarak sanatsal yaratım sürecine dahil olmaktadır (Tunalı, 2012, s. 20-21).

Temel sanat eğitimi, ilk olarak 1919'da Walter Gropius önderliğinde Almanya'da Bauhaus okulunda verilmeye başlanmıştır. Bauhaus endüstriyel gelişimin hızına ayak uydurabilmek ve bu hızın getirmiş olduğu gelişmelere paralel bağlamda, ihtiyaca cevaben kurulmuştur. Bauhaus ekolünde üretilen ürünlerde estetik kaygının yanında fonksiyonellikte önem arz etmekteydi. Pratik bakımdan hız ve seri üretim ilkesini benimseyen kurum, sanatsal konuların konuşulup tartışıldığı da bir yerdi. Tasarım alanında mevcut olanın yanında, yenilikçi yaklaşımlarda benimsemişlerdir (Gürer, 1990).

Temel tasarım, tanım olarak Bauhaus'ta öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirli bir seviyeye getirip, öznel özelliklerini tanımlarında yardımcı, yargılarında kontrollü ve ön yargısız olabilmelerini sağlamak amaçlı bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de Temel Sanat Eğitimi olan bu ders, dünya genelinde literatürde Temel Tasarım (Basic Design) dersi olarak geçmektedir (Seylan, 2005, s. 15).

Temel tasarım dersinin ilk şekillendiricisi ve kurucusu olan Johannes Itten, 1967 yılında Bauhaus da temel tasarım eğitimini uygulamalı olarak tecrübe ettirmiş ve sonraki

yıllarda temel tasarım hakkında yazmış olduğu kitabında, temel tasarım dersinin genel amaçları hakkında şunları söylemiştir;

- 1.Öğrencilerin içlerindeki yaratıcı ruhu özgür bırakmak, öğrencilerin geleneğin getirmiş olduğu katı kurallardan kurtararak, kendi özgün işlerini yaratabilmesi için cesaretlendirmek,
2. Öğrencinin geleceğe dönük kariyer planlarında yardımcı olmak,
3. Öğrencilerin, geleceğe dönük kariyer palanlamalarında Temel Sanat Eğitimi prensiplerini aktarmak ve kullanılabilir bir hale getirmek (Itten, 1967).

Görsel sanatların eğitiminin en önemli başlangıç unsuru “Görsel Algı” eğitimidir. Çevremizdeki üç boyutlu ve iki boyutlu her nesne görsel elemanlardan meydana gelir. Her nesne kütle, biçim ve renk gibi görsel elemanlar taşımaktadır. Görsel algının temelinde bilinçlilik yatmaktadır. Görme duyumunun ötesinde seçmek, ayırt etmek, katagorize etmek ve bu işlemlerin sonrasında algınan varlık, beyinde yorumlanıp kaydedilir. Tüm bunların sonucunda ise beyinde artık bir imge durumuna dönüşür. Beyindeki bu bağımsız imgeler yaratım sürecinde devreye girerek, imgelemi (hayal gücü) meydana getirir. İmgelemlerin çeşitli malzemelerle hayata geçirilmesi olayı “tasarım”dır (Balcı & Say, s. 8).

Temel tasarım eğitimi, bireyin tasarım kaygılarını yaratıcılık ile örtüştürerek, bireysel üretim sürecini katkıda bulunmasını sağlar. Tasarımın ilkelerini öğrenerek, bunları yaratıcılık sürecinde parçadan bütüne (yapısalcılık) ve bütünden parçaya (yapıbozum) şeklinde kullanabilir.

Bir sanat eserinin, örneğin bir haykelin, bir resmin, bir müzik yapıtının veya bir endüstri ürününe örnek teşkil edebilecek bir yapıtın, üzerine oturduğumuz sandalyenin, ayağımıza giydiğimiz ayakkabının, ulaşım için kullandığımız araçların hepsi bir “yaratma” sürecinden geçmektedir. Bütün bu sanat eserleri ve zanaat eserleri, tasarım kaygısı ile yaratım sürecinden geçtiğini kabul etmekteyizdir. O halde tasarımı olgunlaştıran



yaratma nedir? “Yaratma, genelde insanın hazır olarak bulduğu doğa varlığına, insaninkendi insansal-tinsel varlığını katması demektir” (Tunalı, Tasarım Felsefesine Giriş, 2002, s. 37).

Tasarım eğitimi, seçilen sanat dalı ne olursa olsun bireye; tasarım öğelerini, ilkelerini, elemanlarını, kaynaklarını ve teknik bilgisini kullanarak, kendi alanları dahilinde tasar, proje, çizim, maket vb. tasarımları yapabilecek bilgi beceri ve deneyimleri kazandırır (Alpaslan, 2003, s. 24). Pratik ve işlevsel düşündüğümüzde temel tasarım, bireyin yaratıcılığını ve tasarlama içgüdüsünü, hazırbulunuşluğuna zemin teşkil edebilen önemli bir eğitim basamağıdır. Öğrenilen bilgiler ışığında bireyin yaratım süreci, öğrenilen bilgi ve birikimine dayalı olarak aratacak ve gelişecektir. Görsel çevresinde (binalar, parklar, bahçeler, mobilyalar, iç ve dış mekandüzenlemeler vb...) olup bitenlerin gidişatı hakkında, estetik değerlendirme ve sanatsal eleştirebilme yetisine sahip olacaklardır. Sanatın idealist yönünde hem üretebilen, hem de tüketebilen bireyler haline geleceklerdir.

İşte temel Sanat, (temel tasarım-Basic Design) bireyin artistik eğilim, yeti ve yeteneklerini eğitmede, görme ve görsel algıya bağlı deneyim ve birikimlerini denetleyip kullanabilmede, çağdaş ve tam gelişmiş bir eğitimidir (Atalay, 1994, s. 76).

Sanat, görsel değerlendirmeye tabi tutulurken ayrıştırıcı ve bütünleştirici yol izlenilerek incelenen alan; başlangıç eğitimi, yani temel sanat eğitimidir. Araştırmayı ve yaratıcı olamayı gerektiren bu alan temel tasarım olarak da adlandırılabilir. Nokta öğesinden başlanılarak, sanatın elemanları ve ilkeleri bu eğitim sürecinin genel yapısını oluşturmaktadır (Özöl, 2012, s. 15).

## **2.9. Temel Tasarım Elemanları**

### **2.9.1. Nokta**

Nokta, konumlandığı konumuna göre küçük ve merkezi bağlamda kendini gösteren küçük benek ya da lekedir. Nokta diğer unsurlar yanında statiktir, fakat yön belirtmeksizin her yöne hareket etmeye hazır, durgun ve hareketsiz bir elamandır. Nokta üç boyut kazandığında küresel, iki boyutta ise dairesel bir görünüm kazanır. Noktanın

konumlandığı ve algılandığı yere göre etki ve nitelikleri değişir. Sonuç olarak nokta bulunduğu konumda görsel algı değerine göre noktadır veya değildir (Balcı & Say, 2003, s. 9-10).

Görsel sanatlar bağlamında baktığımızda nokta, düzlemsel alan içerisinde görsel olarak algılayabileceğimiz en küçük birimdir. Bu fark edilen en küçük birimlerin birleşmesiyle meydana gelen alanda düzlem diyoruz. Noktaya bilimsel olarak bakıldığında, atomun çekirdeklerine ve nöronlarına kadar inilebilir. Fakat görsel sanatlar için ise noktanın görsel tanımlaması makbuldür. Bir alana derinlemesine baktığımızda nokta izlenimi yaratıyorsa, o çalışma noktasal bir çalışmadır.(Özol, 2012, s. 18).

Nokta, tasarım elamanları içerisinde en temel elemanlardan biridir. Çünkü, noktanın diğer elamanlar için bir yapı taşı unusuru olduğu kaçınılmazdır. Her ürün içerisinde noktanın varlığını taşır. Tasarım olarak baktığımızda ise, nokta kendi içerisinde dinamizm, çeşitlilik ve bütünleştirici unsurları barındırır. Tasarlama aşamasında nokta, kompozisyon oluşumlarında parçadan bütüne klavuzluk, bütünden parçada ise ayrıştırıcı ve belirleyici bir rol oynar.

Görme duyumuzla farkına varıp, algılayabileceğimiz en küçük birimdir. Noktanın durağan ve statik olmasından dolayı hiçbir yön ve hareket içermez. Tek başına bakıldığında görsel bir değer taşımayan bir özelliğe sahiptir. Fakat hareketli bir şekilde dağılmış ve bir araya gelmiş noktalar yüzey üzerinde bir devinim ve gerginlik yaratıp, görsel bir sinerji yaratırlar(Gürer, 1990, s. 24).

Noktanın boyutu yoktur. Konumunun, uzayda ve yer düzleminde, açık olarak belirlenmesi için, noktanın sütun, dikilitaş veya kule gibi düşey çizgisel bir öge halinde, izinin yatay düzlemedüşürülmesi gerektir. Sütunsal ögenin, yatay düzlem üzerinde noktanın görsel karakteristiklerini içerdiği gözlenmiştir (Divanlıoğlu, 1997, s. 2).

### **2.9.2. Çizgi**

Plastik sanatlarda çizgi, biçimlerin ayırımında öznel bir ayırım sağlarken, psikolojikdeğerleride içinde taşıyan bir dışavurum aracıdır. Cisimlerin atmosferde ayırımının en kısa yoldan görsel algılanmasını sağlayan çizgi, günlük yaşantımızda her daim bir anlatım biçimi, artistik çalışmalarımızda estetik değerlere ulaşmamıza yardımcı

olur. Bunun yanında çizgi, kişinin bireysel özelliklerini ve karakterini de yansıtır. İlk resim örneklerinden mağara içi resimlere baktığımızda çizginin, sanatın gelişmesinde ne denli büyük rol oynadığını görebiliriz (Özol, 2012, s. 62).

Çizgi; her şekle sahip olabilir, bunlar; düz, kıvrık, kalın, ince, kesik, grenli, sert yada keskin. Görsel unsurlar arasına konulduğunda, izleyicide iki görseli birbirinden ayırma izlenimi uyandırır. Her çizgi kendi içerisinde bir karakter taşır, bu taşıdıkları özelliklere göre ise bir mesaj iletir. Yatay çizgi: satabil durum ve durgunluk, düşey çizgi: İtibar ve saygınlık, diyagonal çizgi: yaşama dair belirtiler ve canlılık, kıvrımlı çizgi: Zarafet ve incelik taşımaktadır (Becer, 2005, s. 56-57).

Atalay(1994), çizgiyi tek boyutlu elaman olarak tanımlıyor. İnsanoğlunun gerçekte soyut olan çizgiyi, simge halinde kullanarak somut hale dönüştürdüğünü dle getiriyor. Çizgi hangi şekilde olursa olsun insan oğlu onu somut hale getirerek gündelik yaşamına dail etmiştir. Biçim ve formların dış konturlarında,ışık-gölgenin ve renklerin birbirlerinden ayıran yerlerinde çizgi bulunmaktadır. Sonuç olarak çizgi, hacimlendirme, şekillendir ve görsel yaratılışın oluşumundaboyutsal bir işlevi vardır.

Çizgi, tüm tasarım elemanları için gerekli bir unsurdur. Noktaların bir araya gelmesi ile oluşan çizgiler, kendi aralarında bileşerek gerilim noktaları yaratırlar. Çizgi kendi başına ele alındığında bir şey ifade etmezken, tasarımların oluşması için en önemli etken rolü oynamaktadır. Çizgi kendi içerisinde kalın, ince, kısa, kıvrık, düz, yatay, dik ve buna benzer şekillerde olup tasarım aşamasında temel faktörlerden biridir. Çizgi, günümüze bakıldığında foksiyonellik açısından büyük önem arz etmektedir (Tepecik, 2002, s. 32). Çizgi, özellikle kurumsal kimlik logolarında ve ablemlerinde, kurumun vizyonu dahilinde de iletilmek istenen mesajı iletmede önemli rol üstler. Çizgilerin eğikliği, dikliği veya hareket kabiliyetine dayalı olarak; psikolojik, sosyolojik yada kültürel bir mesaj üstlenebilir. Çizgi tasarım aşamasında, yapılan uygulamanın görsel çözümlemesine dair imza niteliği taşımaktadır.

Çizgi, kendi içerisinde birçok zıt şekiller barındırmaktadır. Bu zıtlıklar tasarım oluşumunda yer yer ritm, yer yer denge, yer yer ise kompozisyonun sonlandırmasında rol oynar. Bu zıtlıklara örnek verecek olursak; kısa-uzun, kalın-ince, düz-eğri vb... Bir tasarım

genelinde yatay çizgilerden meydana geliyorsa şayet, dikey çizgilerin yer yer kullanımı tasarımın dengesini oluşturur. Her çizgi şeklinin zıttı, bir diğerinin öne çıkmasında yadapasifizeedlmesinde yada öne çıkmasında yardım olur. Odaklanmak istenen yerlerde zıt çizgi şekilleri kullanılarak görsel algının yönü tahin edilmiş olur.

Çizgiyi genel olarak ele aldığımızda iki karakter elde etmiş oluruz: Sert ve gergin biçimiyle geometrik çizgi, diğeri ise doğa forumlarından alıntı yumuşak, kaligrafik, sertlik ve netlikten yoksun silik çizgidir. Çizgi kitlenin içerisinde yer alır. Bir şeklin dışında sınırlayıcı rol oynar. Her varlık, etrafına kontur alıp sınırlanmış gibi görünürken, ışığın etkisi altında kalarak üçüncü çizgi, formun orta taraflarında gölge izlenimi uyandırarak boşlukla bağlanır. Form çizgisini (üçüncü çizgi) bu bağlamda sahiplenir. Buna bağlı olarak, her şeklin meydan gelmesinde iki adet iç çizgi, bir adet dış kontur çizgisi olmak üzere üç çizgi lazımdır. Geniş alanlarda ise sanatçının insiyatifindeçizginin sonsuzluk hissiyatı yaratım gücünüde görmekteyizdir (Yolcu, 2009, s. 44).

### **2.9.3. Biçim-Form (Şekil)**

Biçim ve şekil kavram olarak aynı anlamı çağrıştırdığından, kavram kargaşası yaratmaktadır. Fakat biçim ve form birbirinden ayrı anlamlara sahiptirler. Form yani şekil konturlarala çevresi sınırlandırılmış yüzey olarak tanımlanmaktadır. Biçim ise şeklin bir anlık durumu olarak tanımlanabilir. Balcı ve Say (2004),biçim ve şekli örneklendirerek açıklamıştır “Örneğin, insanın genel bir formu vardır. Bu genel form değişik pozisyonlara girebilir: Oturmak, yürümek, koşmak, yuvarlanmak vb. gibi. İşte bu pozisyonlardan herhangi bir anlık görünüm, insanın o anki biçimidir”. Bunun yanında sanata dair bütün disiplinlerde ve tasarım aşamalarında şekilleri görebiliriz. Şekiller etrafımızdaki her varlıkta mevcuttur. Oturduğumuz evlerde mobilyalarda, masalarda, sandalyelerde hepsinde şekili görmek mümkündür.Şekiller, çizgi, renk, doku ve ton değerleri alanları ile oluşturulur (Balcı & Say, s. 14).

Temel tasarım tekniğinde şekil, çizgi, renk ve diğer tasarım elemanlarının birbirleriyle ilişkileri sonucu ortaya çıkmaktadır. Her şeklin işlevsel, biçimsel ve estetik yönden birliği aranmalıdır (Tepecik, 2002, s. 36)

Form kavranının tarihsel süreci içerisindeki yerine bakılırsa, Zusne(1970)'e göre beş aşamada incelenir;

- a) üç boyutlu uzayda bir objenin maddi niteliği
- b) iki boyutlu bir objenin yüzey üzerine yansıtılması
- c) iki boyutlu resimsel (pictorial) temsil
- d) temsili (resimsel) olmayan konturların bir yüzeyde dağılması
- e) Öklitçi uzayda koordinatların değerleri (Akt. Seylan, 2005, s. 125).

Varlıkların her birine baktığımızda temel bir şekil barındırdığını görürüz. Örneğin portakal yuvarlak, yumurta oval, kibrit kutusu dikdörtgendir. Paul Cezane biçim ve forma ilişkin “ Doğada ne varsa, küreye, koniye ve silindire göre şekillenir”ibaresini kullanmıştır (Kılıçkan, 2004, s. 38).

Şekil, yaratım sürecinde hayal gücünden faydalanarak yada doğdan yansıtılarak yaratılmasına bağlı olarak şekil katagorileri ve gruplarının farklı adları bulunmaktadır. Kullanılan şekiller, sanatçının kullandığı çevreye ve koşullara bağlı olarak çeşitli terimlerle ifade edilmektedir. Reqalistik, naturalistik, nesnel, öznel bunlardan bazılarıdır. Sançtılar bazen nesnel olmayan ve gerçek olmayan soyut şekiller yaratabilirler. Soyut şekiller, doğanın şekillerinden stilize edilip, yalınlaştırılmış şekillerdir. Doğadaki şekiller somut olup dokunma duyumuzla hissedebileceğimiz şekillerken, soyut şekiller yarattıkları yanılısamalarla varlık gösterirler.

Bir başka deyişle biçim, çizgi ile sınırı belirlenmiş veya renk, ton gibi farklı tasarım elemanları ile belirlenmiş bir alan olarak tanımlanabilir. Kontur çizgileri ile belirlenmiş bir görüntüye bir biçime sahiptir (Gökaydın, 2002, s. 85).

Farklı kaynaklarda biçim, form ve şekil kavramları ayrı ayrı tanımlamalara maruz kalsada, özünde aynı şeylerden behsedilmektedir. Yapmış oldukları kavram tanımlamalarındaki temel farklılık,iki boyutlu, üç boyutlu ve bunların beyin içerisindeki

imgelenme ve algılanma bağlamında objenin iç ve dış yasalarına ilişkin yapılan tanımlamalardır (Seylan, 2005, s. 125).

Diğer sanat disiplinlerine de baktığımızda biçimden yararlandıklarını görmekteyizdir. Bu neden bütün sanat disiplinlerinde biçim bolluğu mevcuttur. Biçim anlamları farklı yorumlansada, yüey üzerine yapılan resimlerde her biçim her daim iki boyutludur, üçüncü boyut ve derinlik hissiyatı yoktur. Biçimler, doğal, yapay ve soyut olmak üzere üç grupta incelenir.

1. Doğal Biçimler: Dünyada var olan canlı, cansız bütün varlıkların şekilleridir. Bu doğal şekiller, varlıkların adlandırılmasında büyük rol oynar.
2. Yapay Biçimler: İnsanların, doğadan öykünerek yaratmış oldukları biçimlerdir. Günlük yaşantımızın haricinde, sanat alanında kullanılmaktadır.
3. Geometrik (Soyut) Biçimler: İnsan zekasının ürünü olan biçimlerdir. Diğer biçimler, soyut biçimlerin bir araya gelmesi yada parçalanması ile meydana gelmiştir. (Alpaslan, 2003, s. 40-41).

Biçimlendirme dürtüsü insanın muhteviyatında bulunmaktadır. Çevresini yaratıcı bir şekilde değiştime ve şekillendirme kaygısı gütmektedir. Bu kaygılar tasarım olgusunun temelinde yatan yaratma ve tasarlama olgusudur.

#### **2.9.4. Doku (Tekstür)**

Doku, maddenin kendi özellikleri neticesinde yüzeyin var olan özelliklerin dokunma, görme ve tat alma duyuları ile algılanmasıdır. Doku bilinci, sürece paralel bağlamda ivme kazanır. Görsel olarak kazanılan ön algı, dokunma hissiyatı ile yeni duyumsamalara girer ve yeni doku algısı gelişir. Toprak, ağaç, taş yada cama dokunulup sonrası bir insan yüzüne dokunulduğunda ayırt edici özelliklerin olduğu hissedilir. Her doku kendi özgü karakterler taşır (Özol, 2012, s. 102).

Doku, bir yüzeyin gerçek ya da dokunma duyusuna hitap eden değeridir. Her nesnenin kendi içerisinde kendisine özgü bir yapısı vardır. Objeler, düz, girintili, çıkıntılı, yumuşak, kaygan veya sert özellikleri bulunabilir. Bunlar objenin dış kısmına ait özelliklerdir ve o objenin dokusal özellikleridir. Dokular bir resmin yada heykelin oluşumunda plastik değer açısından, büyük katkı sağlamaktadır (Çağlarca, 1999, s. 103).

Bir şehrin dokusu, toprak dokusu, taş dokusu, kas ve kemik dokusu gibi ifadelerden anaşılacağı üzere doku üzerine yapılan çeşitlemeler, bütüne ait parçaların, parçalar ve bütünün birbirleriyle olana ilişkilerinin düzen içerisinde yansımalarıdır (Seylan, 2005, s. 120).

Günümüzde kullanılan dokulara baktığımızda gerçek dokuları görmekteyizdir. Doğadan bir yansıma izlenimi uyandıran dokular, var olduğu gibi kendini yansıtır. Dokuların her türü günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Plastik sanatlarda (heykel, resim, seramik vs.), mimaride, moda tasarımında, sahne sanatlarında, mobilyacılıkta, sanayide yaygın olarak kullanılmaktadır. Dokulara baktığımızda çok çeşitli şekillerde yapının yüzeyine dair karakteristik özellikler sunmaktadır (Gökaydın, 2002, s. 90).

Dokuların günlük yaşantımızda bir çok türüne rastlamaktayızdır. Bu dokuların bilincimizde yer alması, çevremizdeki dokular hakkında bilinçlenme eğitimimizin bir parçasıdır. Bu parçalar yaşam ile paralel bağlamda somutlaştırılıp kalıcı hale dönüştürülmelidir. Bunun için doğa ayrıntılı şekilde irdelenip, dokuların oluşturmuş olduğu zıtlıklara ve benzerliklere dikkat edilerek yaratıcılığımızı geliştirmeliyiz. Görsel algılarımızın gelişimde dokuların ve şekillerin önemi büyüktür. Somut olarak dokunma duyusu, yaşadığımız çevreye dair tanıma ve çevreye uyum sağlamamıza olanak verir. Bu aşamda doku hem bir görsel kazanım, hemde dokunulup hissedilen bir duyumsama yaşatır. Dokuların türevlerine genel bağlamda baktığımızda yapay ve doğal olmak üzere ikiye ayrıldığını görürüz.

**Doğal Dokular:**Doğanın içerisinde kendiliğinden var olan, insanların mudahalesi ve doğa olayları dahilinde meydana gelen dokulardır. Somut olan bu dokulara, dokunup hissedebiliriz.Dokunulabilinen bu tür dokular, yüzey dokusuna dair insanda dokunma

hissiyatı yanında psikolojik etkilerde bırakmaktadır. Sivri bir yüzyedokunduğuzda kaçınma, korkma, ürperti gibi hislerle yüzleşirken, yumuşak bir yüzeye dokunduğumuzda rahltam, gevşeme ve huzur gibi duygular hissedebiliriz. Atalayer (1994)'e göre sert ve yumuşak dokular vardır, bunların insan üzerinde bıraktığı psikolojik etkiler ise şöyledir;

- a) SERT DOKULAR: İnsanın ruhuna yönelik dürtüleri harekete geçirirler, durağan olan yapıyı hareketlendirip, mücadeleye sürüklerler.
- b) YUMUŞAK DOKULAR: Dinginleştiricinin yanında insana huzur verip rahatlamasına olanak verirler.

Tüm varlıkların, canlı, cansız ayırt emeden sahip oldukları dış yüzeylerine doğal dokular deriz. Doğal dokular birbirine benzeyen eş şekillerin bir araya gelmesiyle oluşurlar. Doğal dokuların farklı özellikleri mevcuttur: yumuşak, kaygan, sert, sivri, girintili-çıkıntılı gibi. Bütün bu özellikler dokunma duyusu ile anlaşılabilir (Balcı & Say, 2003, s. 71).

### **Yapay Dokular:**

İnsanın doğal olan malzemeye, bilgi ve birikimi parçalarında yeniden biçimlendirerek yaratmış olduğu dokulara yapay dokular denmektedir. Bu dokuların özellikleri dokunma duyusuna hitap etmesinden çok, görme duyusuna hitap etmesinden dolayı ayırt edilmektedir. Sanat malzemesi ile üretilip, görsel algılarımızla kavranan bu dokulara, görsel ve vizüel dokular denmektedir. Gerçek olan dokuların görsel yansımalarıdır, görme duyusu ile hissedilip gerçek doku imajını uyandırmaktadırlar. His edilen bu duyu, estetik hazla açıklanabilir (Atalayer, 1994, s. 195).

Yapay doku, öncelikle insanın nesneyi ve maddeyi değiştirmek için çaba göstermesi gerekir. Doğanın içerisinde var olan doğal dokuları hafızasında imgeleştiren insan, bununla yetinmeyip kendisine göre doku değerleri yaratma gayretinde bulunmuştur. Bunun sonucunda insana özgü diye nitelendirebileceğimiz “yapay doku” kavramı ortaya çıkmıştır. Doğal dokunun defarmasyonu neticesinde çıkan dokulardan yola çıkarak “doğal-işlenmiş doku” elde edilmiş olur. Bunun yanında yalnızca yüzey üzerinde (iki



boyutlu) plastik bağlamda doku yaratılıyorsa, temelinde görsellik olduğundan dolayı bunada “görsel- yapay doku” demekteyizdir (Özol, 2012, s. 109).

Doğal-İşlenmiş Doku: Çeşitli amaçlar doğrultusunda var olan doğal dokuya insan oğlun çeşitli nedenlerle yapmış olduğu, işlenmiş dokulardır. Bir heykeltarşın taşa veya mermere yapmış olduğu müdahale sonucu, doğal dokunun işlenmiş hale geçmesi, doğal- işlenmiş dokuya örnek teşkil etmektedir.

Görsel -Yapay Doku: Doğal olan dokulardan yola çıkılarak, iki boyutlu çalışmaların yüzey üzerine aktarılmasıdır. Doğal dokuların taklit edilerek yapılan bu tür dokularda, gerçek dokunun dışına çıkılıp yaratıcı ve özgün dokular üretilebilir. Bu tür doku denemlerinde yaratıcılık ve özgünlük ön plandadır.“Yapay (görsel) dokular daha çok çizim, boyama, gölgeleme, fotoğraf ve baskı gibi yollarla oluşturulur” (Güngör, 2005, s. 67).

Resimsel doku, yüzeyin üzerine rastgele dağılmış boya katmanından ibaret değildir. Gerçek resim dokusu, ünlü ressam Van Gogh’un tuallerindeki yapmış olduğu bilinçli ve bütüncül yaklaşımlardır (Altıntaş, 2007, s. 12).

### **2.9.5. Mekan**

“Resim ve fotoğraflara baktığımızda bir takım iç boşluklar görürüz. Bunlar gerçek mekanlar değil resimsel mekanlardır” (Güngör, 2005, s. 218)Uzaydaki boşluk kavramının görünür olabilmesi mekanın varlığı ile mevcuttur. Mekan bir düzenleme ilkesidir. Mekan içerisinde yer alan nesnelere konumlanmasına baktığımızda birbirleri ile olan ilişkilerinin dışında, süreci yönlendiren ideolojik yapıya görmüş oluruz. Mekanın oluşmasında büyük önemi olan imgelemenin, bu görevi yerine getirirken ideolojik koşullaradamüasade eder vaziyettedir. Mekanın doğrudan resmedilemez, resmedilmesi için mekan olgusunu oluşturacak nesnelere bir araya getirilmesi lazımdır.Mekan-uzam, boşluğun veyeesapsınalatındaki, üstündeki, üzerindeki ya da arasındaki alan olarak tanımlanır. Sanat baktığımızda mekan, iki boyutlu veya üç boyutludur (Yazkaç, 2009, s. 64).

Boşluk, mekan veya espas nesnelerin içinde altında, etrafında, arasında veya üstündeki mekan, alan, olarak tanımlanabilir. Sanatta mekan, iki boyutlu olduğu kadar üç boyutlu da olabilir (Boydaş, 2007, s. 20)

Mekan denilince çoğumuzun aklına, dört tarafı kapalı bir oda gelmektedir. Oysaki resim sanatı içerisindeki mekan kavramı, yüzey üzerinde iki boyutlu görsel olarak algılanmaktadır. Yalnızca görme duyumuza hitap eden görsel mekan, aşına olduğumuz fiziksel kullanabileceğimiz mekan olgusundan ayrılmaktadır.

Görsel çalışmalarda kompozisyonun ilkelerinin ve konunun daha verimli uygulanabilmesi için mekanın, boşluk vedoluluğun iyi ayarlanması gerekmektedir. Çalışılan yüzeyin her kısmı doldurulursa çalışmanın etkisi azalır (Buyurgan & Buyurgan, 2007, s. 113). Kompozisyonların kurulumunda mekan elemanı, diğer bütün tasarım elemanlarını barındırmaktadır. Mekanın içerisinde yer alan diğer tasarım elemanların kullanım azlığı veya çokluğu mekan olgusunun belirginliğine etki etmektedir. Resim sanatında, üslubun gereğince mekankavramına girilmektedir. Mekanlar, sanatçının insiyatifi doğrultusunda, gerçek ya da gerçek üstü olarakta işlenmektedir. Örnek olarak sürrealist ressamlar kendi mekanlarını düşsel boyuta taşıırken, realist ressamlar, mekanı olduğu gibi resmetmeyi yeğlemişlerdir.

### **2.9.6. Renk**

Renk, görme duyumuza hitap etmekte olup, diğer duyu organlarımızla hissedilemeyen ışığın duyumudur. Etrafımızdaki objelerin her birinin kendisine has renkleri vardır, dokunma duyusuyla nesnelerin somut olarak kavranabilir, fakat renklerin hissiyatına erişilemez. Karanlık içinde varlığını hissettığımız objelerin renklerine dair bilgi edinemeyiz. Çünkü renklerin fiziksel halde bulunur şekilleri yoktur (Eliri & Erdurucan, 2011, s. 5). Hava durumuna bağlı olarak güneşli havalarda renkler daha canlı ve parlak görünürken, kapalı havlarda daha mat ve koyu görünürler. Bu da rengin ışığa bağımlı şekilde değişkenlik göre değişkenlik gösterdiğini kanıtlar (Kılıçkan, 2004, s. 129).

Renkleri bünyesinde barındıran her obje, edinmiş oldukları rengin frekans değerince ışık yaymaktadır. Görme organımız içinde yer alan retina tabakasında beliren

görüntü, gözün sinirleri vasıtasıyla beyne iletilip, rengi algılanmasını sağlamaktadır. İnsanın içinde bulunduğu sosyal çevre ve biyolojik faktörler dahilinde renkler çeşitli şekillerde algılanmaktadır. Nesnelerin opak (saydam) olması, ışığın dışarıya yayılmasından çok içeri emilmesini sağlamaktadır. Renklerin karmasından oluşan siyah, tüm ışınları emerken, beyaz ise tüm ışınları yansıtmaktadır. Renler özümsemiği gibi değil, yansıttığı renklere göre görülmektedir (Südor, 2006, s. 168)

İngiliz fizikçi İssac Newton, 1672 yılında renkleri prizma aracılığıyla yedi renge ayırarak bilimsel açıdan renkleri ayırtmıştır. Kristal prizmanın içersinde var olan renkler, güneş ışığındakilerle aynı renklerdi. Fakat renklerin ışın boyları ve kırılmaları aynı değildir. Gök kuşağındaki renklerle aynı renklerdi bunlar; kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit rengi ve mor. Bütün bu renkler prizmada görülmeden önce beyaz gün ışığıdır. Bunun için bütün renklerin ışıktaki karışımı beyazdır. Boya olarak ise renklerin karışımı siyahı oluşturur (Südor, 2006, s. 167).

Balcı ve Say(2003)' e göre birincil ve ikincil renkler vardır bunlar;

Birincil (ana) ışık renkleri: Kırmızı, yeşil, koyu mavi,

İkincil (ara) ışık renkleri: Ana ışık renklerinin ikişer ikişer karıştırılmasıyla elde edilir.

Yeşil ışık+Kırmızı ışık= Sarı

Koyu mavi+Yeşil ışık=Siyan mavisi

Kırmızı ışık+koyu mavi ışık=Macenta Kırmızısı

Renk, tasarım aşamasında çok önemli yere sahiptir. Çizgi, nokta ve diğer elemanlarla yapılan çalışmalar renk ile sonlandırılır. Renk tasarım elamanı kapsam olarak çok geniş bir konudur (Alpaslan, 2003). Tasarlama ve kompozisyon kurma aşamalarında renklerin bir araya gelmesi ve dağılımı oldukça zor bir iştir. Tasarım içerisinde renklerin kullanımı ve konumlandırması tasarımı büyük ölçüde etkilemektedir. Renklerin,

kompozisyon içinde yatay, dikey ve başka yönlerde kullanımı, görsel anlatımda zenginlik ve farklılık yaratabilir. Doğru renkler tercih edilirse, anlatım daha güçlü kılınır.

Tasarım aşamasında kullandığımız renkler genel olarak ana renk (sarı, kırmızı ve mavi) ve ara renkler (turuncu, yeşil ve mor) olarak ikiye ayrılır. Bütün bu renklerin yanında kullandığımız siyah, beyaz ve gri gibi nötr renklerde vardır. Renklerin bütünleyici ve ayrıştırıcı olması kaydı ile zıt renklerde mevcuttur. Ana renklerin birbirleriyle karışımından ara renkler oluşur. Bunlar;

a) Sarı + Kırmızı = Turuncu

b) Kırmızı + Mavi = Mor

c) Mavi + Sarı = Yeşil (Aksoy, 2006).

Renkler kendi aralarında birbirlerini tamamlamak için yardımcı renklere ihtiyaç duymaktadırlar. İki ana rengin karışımından doğan yardımcı renkler, karışımında bulunmayan üçüncü renkle kendini tamamlarlar. Örnek verilmek gerekirse, sarı ve kırmızının karışımından doğan turuncu renk, karışımında bulunmayan ana renk mavi ile kendini tamamlar. Örnekleme baz alındığında, kırmızının tamamlayıcısı yeşil, sarının tamamlayıcısı mor renktir (Eliri & Erdurucan, 2011, s. 13).

Bütün bu renklerin görme duyumuzda üç temel prensiple algılanmaktadır. Bunlar; Fiziksel, fizyolojik ve psikolojiktir. Renklerin şidetleri ve psikolojik etkilerine göre ise ikiye ayrılırlar. Bunlar ise sıcak ve soğuk renklerdir.

### **Sıcak Renkler;**

Kırmızı, turuncu ve sarı renklerden meydana gelmektedir. Bu renklerin sıcak denmesinin sebebi ise kırmızıda ateşi, turuncuda güneş ışığını, sarıda ise günün aydınlığını ve ışığını duyumsarız. Bu renkler diğer renklere nazaran daha şiddetli duyumsamalar hissettirmektedirler. “Renklerin sıcaklık etkisi, renklerin radyoaktif ışıklarından da kaynaklanır. Radyoaktivesi en güçlü renkler sarı-kırmızı’dır” (Atalayer, 1994, s. 188).

Sıcak renkler insanlar üzerinde çeşitli tepkilere yol açarlar. Amerikanın ünlü LasVegas kumarhanelerinde insanların daha fazla heyecanlanmalarınısağlıyarak risk alma kabiliyetlerini artırmak için, mekaniniçersikırmızı ve sıcak renk neon ışıklarla donatılmıştır. Genel bağlamda bakıldığında sıcak renkler; hareket, canlılık ve eğlence merkezli renklerdir (Güngör, 2005, s. 81).

Sıcak renkler, kompozisyon ve tasarım ekseninde düşünüldüğünde büyük bir önem arz etmektedir. Sıcak renkler, görsel algılamada frekans değeri bakımından baskın olduğundan, kompozisyonun odak noktalarına ve ritm elde etmek maksatıyla kullanılır. Diğer renklere nazaran az kullanılmasına karşın, elde edilmek istenen kaygı sıcak renklerin doğası muhteviyatından dolayı cabuk fark edilir ve hissedilir. Modern sanat akımlarından ‘‘Fovizm’’ sıcak renklerin çığığinden ve şiddetinden pekçok kez yararlanmış ve verilmek istenen hissiyatı yerinde verebilmiştir.

### **Soğuk Renkler;**

Soğuk renkler, mavi, yeşil ve mor renklerden meydana gelmektedir. Sıcak renklerin yanında soğuk renkler daha az titreşim yaymaktadırlar. İnsanların ruhlarına üzüntü, keder, durgunluk ve bunun gibi nazarlar ortaya çıkarmaktadırlar.

Soğuk ve sıcak renkler kendi aralarında uyum ve zıtlık gibi ilişkilerde yaşamaktadırlar. Bakıldığında bir sıcak rengin, soğuk renklerden bir zıt olduğunu görmekteyizdir. Ana renklerin oluşumundan meydana gelen ara renkler, karışımında bulunmayan rengin zıttı konumuna gelmektedirler.

Kırmızı ana rengin zıttı olan ara renk yeşil

Mavi ana rengin zıttı olan ara renk turuncu

Sarı ara rengin zıttı olan ara renk mordur (Odabaşı, 2006, s. 84).

Renklerin, insan üzerinde bıraktığı etkilere baktığımızdasosyo ekonomik yapı, kültürel birikim ve çevre faktörleri etkenlerine göre, renklerin etkileri farklı farklıdır.

Renkler, psikolojik açıdan bir olay olarak, insanlara etki ederler. Işıkyoluyla göz retinası ve ona bağlı olan sinirler uyarılır. Bunu sonucunda, beyinde algıma oluşur. Ormanlık alanda yaşayan insanla, apartmanda yaşayan insanın renkler karşısındaki algısal tepki ve etkileşimleri birbirinden farklı olur. Yaşanılan olayların ve bilgi birikimin neticesinde renkler bize çeşitli duyguları anımsatabilir. Yakınlarını kaybetmiş insan ekseriye siyahı eder, matem ve yasını siyah renkte zuhu bulduğuna inanır. Renklerin insan psikolojisindeki genel algılanma etkilerini kısaca belirtirsek:

**Siyah:** Resmîyet ve önemlilik arz eder. Küçük yüzeyler halinde bulunduğu anda yaşam belirtisi, büyük yüzeylerde görüldüğünde ise endişe, korku ve kaygı uyandırmaktadır(Odabaşı, 2006).

**Beyaz:** temizlik, saflık ve masumiyet hissiyatı telkin eder. Özellikle çıkar ve menfaat gözetmeksizin birlikteliklerde elbise olarak tercih edilir. Beyaz gelinlikte olduğu gibi tarafların birbirlerine olan saflığını ve temizliğini sergilemektedir...

**Mavi:**Kırmızıdan sonra en güçlü ikinci renktir. Düşünme ve kara verme yetilerini artırır. Özgün düşünme ve yaratım sürecine katkıda bulunur. Dini inançların pekişmesine yardımcı olur. Bu yüzden kilise ve camilerde vitray ve çinilerde mavi renge sıkça rastlanmaktadır. Su, gökyüzü ve denizi simgler. Erkeklerin simgesel rengi mavidir(Gökaydın, 2002, s. 82).

**Kırmızı:** Renklerin en can alıcı ve en fazal titreşim yayan rengidir. Metabolik faaliyetlerin hızlanmasına, kan basıncının yükselmesine ve hayacana sebep olur. Ateş, aşk ve savaşın rengidir. Acil durumlarda durumun vehametini nitelendirmesi için alarmlara kırmızı renk verilmektedir.

**Yeşil:**Doğanın ve baharın rengidir. Temizlik ve doğallıktır. Üreticilerin yeşil ürün startijilerinde sıkça kullanılan renktir(Arntson, 1998, s. 180).Rahatlatıcı ve telkin edici rolü yüksektir. İslam inancının sembolik rengi yeşildir. Bu yüzden cami ve türbelerde sıkça kullanılmaktadır. Gözü dinlendirmek ve rahatlatırmak için tercih edilir. Yeşil rengin değerleri diğre renk değerlerine göre görsel olarak daha iyi algılanmaktadır.

**Mor:** Güneşin batımına yakın ufukta beliren renktir. Son bulunuşu ve ölümü temsil eder. Israrcı fikirlerin ve hüznü temalar. Pişmanlık ve korku duygusu yaşatır (Balcı & Say, s. 60). Süreklilik ve asaleti simgelediğinden imparatorluk ve kraliyet armalarında ve flamlarında kullanılmıştır.

**Turuncu:** Güneşi, alevi ve tehlikeli olayları simgeler. Hareket ve dinamizmi tetikler. Kitle iletişim ve psikolojisinde kullanılmaktadır (Odabaşı, 2006, s. 82). Fast-food ve restoranlarda turuncu renk kullanılarak, müşterilerin iştahlarını etkileyip daha çok tüketirir yolunu düşlemektedirler.

**Sarı:** Taktire şayan bir renktir. Doğru tonu elde edildiği vakit gerçek değerine ve titreşimine ulaşır. Zekanın ve entellektüelliğın rengidir. İlham arayan sanatçıların vazgeçilmezidir. Negatif bağlamda huzursuzluk ve hüsnü kuruntuları beraberinde getirmektedir. Sarı renk solgunlaştıkça negatif özellikleri artıp, olumsuz duyguları peşinden sürükler (Eliri & Erdurucan, 2011, s. 53). Doğada ise hastalanmış ve yaşam belirtisini kaybetmeye yakın olan canlıların suratlarında sarı renk ve tonları görülmektedir.

**Kahverengi:** Olgunluk ve bilgeliğın rengi olarak tannır. Aşırıcılığa ve hareketliliğe nazaaran daha duğan ve sadedir. Diğer renklerle karıştığın renklerin değerlerinde bozulmalara sebep olmaktadır. Orta değerlerde kullanıldığında tammalayıcı ve dengeleyici özellikleri vardır. Gençlerden çok orta yaş kesmine ve yaşlılara hitap eden bir renktir.

**Gri:** Genel olarak belirsizliğın rengidir. Kaygı, endişe yada hiçbir tepkime oluşturmaz. Dikkat daıtmamma özelliğı bulunduğundan remi ve ciddi kurumlarda gri tercih konusudur. Kirli hava ve sisi çağırıştırır. Renk kompozisyonunda zeminde kullanıldığında renklerin sahi değerleri en iyi yansıtan renklerdir.

### **2.9.7. Değer (Valör)**

Valör, tonların arasındaki açık ve koyu değerler ilişkisidir. Ayrıca her tonun kendine ait dereceleri vardır. Ton, derece, açık-koyu ve valör gibi kavramlar resimde

üçüncü boyutu yakalamak için kullanılır. Valör ve açık-koyu değerlerin meydana gelmesinde ışığın önemli bir rolü vardır (Erdem, 2005, s. 10).

Valör/Işıklılık Değeri: (Value/Lightness/Tone) rengin açık-koyu olarak tanımlanagelen, ışığın artması ve azalması ile kazandığı niteliktir. Işığın miktarına bağlı bir renk niteliğidir. Rengin tüm tüm boyutlarını ifade etmede bu üç terim yeterli olmaktadır (Seylan, 2005, s. 145).

Bigalı'ya (1976) göre valör, parça bütün ilişkisi içerisinde detayların ve parçaların birbirleri arasındaki aydınlık ve karanlık yanlarının ön plana çıkması veyahut arka planda kalmasıdır. Ton derecelendirme aşamında değer kavramı olan valör, diğer plastik elamanların ( çizgi, renk, doku, nokta, skil, v.b..) kompozisyon içerisindeki konumlarına zarar vermeden, birlik ve bütünlüğü sağlamkatadır. Ayrıca yerli yerinde kullanıldığında ön plana çıkartılmak istendiğinde, kontrast ve en yüksek değerde kullanılabilir.

Renk değerleri birbirleri arasındaki ilişkilere bakıldığında, aynı türev rengin değerleri yan yana geldiklerinde her iki rengin değerleri artmış olur. Açık olan renkler daha açık, koyu olan renkler ise daha koyu gözüktür. Açık olan rengin etrafında daha koyu değerlerde renk varsa ise olduğundan daha açık gözükmektedir. Eğer bir rengin çevresinde renk değerleri daha açık ise rengi değeri olduğundan daha koyu görünmektedir.

Bir rengin ışık altında nasıl görüneceği ve karanlık (gölge) altında nasıl görüneceğini rengin ton dereceleri değeri kavramıyla açıklayabiliriz. Renklerin ışık altında sarı ve turuncu gibi gözükmemesi, gölge altında ise mor, siyah, kahverengi ve gri gibi gözükmemesi bu yüzden (Artut, 2001).

Rengin açık ve koyu valörleri kullanılarak bir düzen ve disiplin yakalanabilir. Bu düzenlemeyde Armoni demektedir (Odabaşı, 2006). Armonide aynı rengin farklı değerleri yana yana veya dağınık şekilde kompoze edilip kullanılabilir. Armonideki değerler kompozisyonun denge ve ritm duygusunu yaratmada yardımcı olmaktadır. Renklerin kompozisyon içerisinde tek başına kalmaması için aynı rengi türevleri ve farklı renklerin türevleri kullanılabilir.



## 2.10. Üç Boyutlu Çalışmlarda Kullanılan Tasarım İlkeleri

### 2.10.1 Denge

Denge sahip olduğu kuvvetleri ve ağırlıkları belirli bir nizam içerisinde eşitlik ilkesine dayalı olarak düzenlemektedir. Sanatsal bağlamda irdelendiğinde ise denge, bütün tasarım eleman ve ilkelerinin belirli bir uyum içinde eşitlenmesidir. Sonuç olarak denge, sanat yapıtını meydana getiren tüm elamanların oluşturmuş olduğu dinamik bütünlüktür (Gençaydın A. , 1993). Kompozisyon içerisinde düşünüldüğünde noktalar, çizgileri, biçimler, formlar ve ışık-gölgeler simetrik veyahut asimetric dağıtılarak düzen sağlanabilir. Denge içerisinde benzerlikleri ve zıtlıkları barındırmaktadır.

Bir tasarımın bünyesinde her daim denge unsuru vardır. Denge unsurları genel bağlam içerisinde irdelendiğinde, karşımıza iki tip denge unsuru çıkmaktadır, bunlar; simetrik denge ve asimetric dengedir.

Simetrik denge (bakışsız denge) denildiğinde akla simetri gelmektedir. Simetri, iyi orantılanmış ve birbirine benzer şekillerin bir araya gemesiyle oluşan genl bir yapı akla gelmektedir. Çevremizi ve kendimizi gözlemlediğimizde simetrik denge unsurlarına rastlamaktayızdır. Simetrik denge unsuru olarak insanın anatomisi, sanatçılar ve tasarım açısından ilham kaynağı olmuştur.

Doğada simetri, birçok farklı türde olmak üzere karşımıza çıkmaktadır. Örneğin merkezi (radial) denge, merkezdeki bir noktadan güneş ışınları şeklinde 360 derecelik bir yayılma gösterirler. Dönel (ratational) simetride ise görsel unsurlar bir noktanın etrafında eşit aralıklarla dönerek oluşturdukları şekillerdir (Becer, 2005, s. 65). Bu tür simetrik şekilleredoda çiçeklerde sık sık rastlarız. Doğadan öykünen sanatçılar, almış oldukları denge izlenimlerini tasarımlarında ve sanat eserlerinde sık sık kullanırlar.

Asimetric Denge (bakışsız denge), birbirine benzemeyen ve birbiri ile alakası olmayan şekillerin oluşturmuş olduğu hareketli, dinamik ve dağınık düzenlemelerdir. Kendi içlerinde her ne kadar dağınıkta olsalar genel olarak bakıldığında belirli bir düzen ve denge sağlamaktadırlar. Simetrik denge çeşitlerinde olduğu gibi asimetric denge unsurlarında

belirli bi noktanın etrafında şekillenirler fakat simetrik dengede olduğu gibi merkezi nokta her zaman etrafındakilerine uyum sağlamaz.

Bir düzenlemede simetri olmaksızın, ögesel güçler serbest olarak düzenlenerek denge sağlanır. Bu tür dengeyi sağlamak daha güç olmakla birlikte daha ilgi çekicidir (Alpaslan, 2003, s. 78).

### **2.10.2 Vurgu - Egemenlik**

Genel anlamıyla vurgu, anlatılmak istenenin ön plana çıkması ve daha iyi ifade edilebilmesidir. İstenilenin daha iyi kavranmasına ve düşündürebilmesini sağlamaktadır (Buyurgan & Buyurgan, 2007, s. 121). Plastik bağlam irdelendiğinde vurgu, bileşenleri arasında bir tür zıtlık yaratır. Bu zıtlık, sanatçı ve izleyici arasında bir bağ kurmaktadır. Sanatçı vermek istediği etkikiyi daha görünür kılmak için zıtlık ilkesinden faydalanır. Bunun sayesinde izleyici odak noktasındaki vurgudan yola çıkarak verilmek istenen mesajı en kısa yoldan alır (Boydaş, 2007, s. 22).

Temel tasarım aşamasında vurgu, bir kompozisyonun oluşumunda diğer tasarım elamanlarına nazaran en baskın rolü oynayan bir yapıya sahiptir. Egemenliği oluşturan vurgu ögesidominant karakterdedir. Dominant öge kompozisyonu oluşturan diğer öğelerdenform, renk ve konum olarak egemen öge olarak da tanımlanabilir(Balcı & Say, 2003, s. 43).

Resim yüzeyinde vurguyu göstermenin çeşitli metodları bulunmaktadır. Öncelikle amaca ve tekniğe uygunluk göz önünde bulundurularak, tasarım elamanlarından en uygunu seçilerek diğer tasarım elemanlarına karşı baskın kılınır. Diğer elmanların tamamlayıcı ve baskın olanı daha ön planda tutması bu şekilde sağlanılabilmektedir. Çünkü egemen olan güç, izleyicinin algısını çeker ve diğer elemanların izlenimine sırasıyla müsaade eder.

Bir tasarımın genelinde sağlam ve kararlı bir denge kurmak istiyorsak, tasarım öğelerinin oluşturmuş olduğu görsel algı üzerindeki etki üzerinde çalışırız. Bu etkinin daha kuvvetli ya da daha zayıf olması, görsel bölgelerin arasında bir mücadele başlatır. Diğer bölgeye baskın gelen kısım vurgu olarak nitelendirilmektedir (Güngör, 2005, s. 142).

Seylan'a (2005) göre vurgu, algılama sürecinde meydana gelen uyarıcılık düzeyini ifade etmektedir. Vuru, bağımsız şekilde hareket etmeyip diğer görsel niteliklerin uyarıcılık düzeylerini etkilemesi ve tanımlaması sonucu anlam kazanmaktadır. Algılama sürecimize tek tek veya toplu halde nüfuz eden öğelerin, yaratmış oldukları enerjiye bağlı olarak değişkenlik gösteren algısal gerilim düzeyimizdir.

Vurgu, tasarım aşamasında verilmek istenen ve kazanılmak istenen etkinin önceden düşünülüp, uygulama aşamasında diğer tasarım elemanlarınıninkordineli biçimde aktarılmasını sağlamaktadır. Bir nevi sürecin başlangıcını ve sonucu önceden tayin etmemizi sağlamaktadır.

### **2.10.3. Ahenk**

Bir kompozisyonda bütünü meydana getiren parçalar arasındaki uyum ve birbirine olan benzerlik, tasarım öğelerinin ilgi, yapı ve etki özellikleri bakımından bütüne olana uygunluğu sağlamaktadır. Buna dayanarak, tasarım öğeleri kendi aralarında uyumdan ve benzerlikten yoksun olduğunda kompozisyonda bir bütünlük ortaya çıkmamaktadır (Balcı & Say, 2003, s. 41).

Atalayer'e (1994) göre, ahengin yaratmış olduğu "tamlik" hissiyatı zihinde uygunluk yaratmaktadır. Bütünü ve düzeni bozmayan görsel görünüş, izleyicide rahatlamamın yanısıra görsel algıda akışkanlık sağlar. Çünkü biçimle özün, parçayla bütünü arasındaki biçimsel( ton, aydınlık, ölçü, miktar, aralık gibi) ve anlatımsal ( fonsiyonel uygunluk) benzeşme ahengi meydana getirmektedir.

Görsel sanatlarda ahengi genel bağlamda irdelersek, aşağıdaki maddelerden bahsedebiliriz;

- 1) Eserle, izleyici arasında yaşanan zihinsel uyumluluk,
- 2) Tasarım elemanlarının ölçü, doku ve renk bakımından işlevsel ve biçimsel uyumluluk,

3) Analtılmak istenenle, bütün arasındaki genel uyumluluk,

4) Foksiyonellik ve anlatılmak istenilenin yanında malzemenindeki içinde bulunduğu uyumluluk (Atalayer, 1994, s. 124).

Ahenk ilkesi biçimler arasında ilişki kurarak, bağlantı sağlamanızı kolaylaştırır, tasarım oluşumunda büyük katkı sağlar. Çağrışım ve benzerliklerin vurgulanması yoluyla tasarımcıda yaratıcı yetilerini güdülemektedir.

#### **2.10.4. Ritm ve Hareket**

Ritm, tasarım öğelerinin estetik kaygı ile düzenlenip hareket kazandırılmasıdır. Müzik eserlerindeki ritm duygusu, hareketlerimizde de bir düzen yaratmaktadır. Örnekteki davranıştaki alışkanlık, sanat yapıtındaki biçimlerin değişmesi veya yinelenmesi olayındaki aynı düzenin etkisini çağrıştırmaktadır. Sanat yapıtındaki konuyu yaratan elamanlar arasındaki düzen, bağlantı ve devamlılık ritmi ortaya çıkarmaktadır. (Alpaslan, 2003, s. 80)

Tasarım içerisindeki ritm benzerliği bütünü, uyumu ve diğer tasarım öğeleri arasında ahengi sağlamaktadır. Ritmden yoksun hareketler dengeden yoksundur. Ritmik olaylarla insanlar haz ve zevk duyarlar. Ritmik olaylar sanat içerisinde armoni diye de adlandırılır. Ritm bir armonidir ve sezgi biçiminde duyularımızı harekete geçirir. En yalın ritm sade birimlerin toplamından doğmaktadır (Odabaşı, 2006, s. 131).

“Ritm, görsel hareketlerin müziksel düzenidir.” Benzeşen ve tekrarlanabilen öğelerin, belirli bir nizam ve sistem içerisinde kullanılmasıdır. Tasarım öğeleri arasındaki tekrarlar, benzerlikler, bilinçli yoğunlaşmalar, zıtlıklar ve geçişlerden meydana gelen düzenlemelerdir. Kendi içerisinde tekrar eden hareket düzenidir (Atalayer, 1994, s. 115). Örneğin, bir yüzey üzerindeki dikey forumların, daha küçük yatay forumlarla belirli bir nizam içerisinde tekrarlanması ritmi oluşturmaktadır. Dikey forumlar kendi aralarında bir benzerlik taşıırken, yatay forumlarla bilinçli bir zıtlık ilişkisi kurarlar. Bunun yanında, tasarımda yer alan ahenk öğelerinin düzenlemesinde ritmi oluşturmaktadır.

Ritm ilkesine yakın olan bir diğerk ilke harekettir. Ritm, görsel olarak anlatılmaktan çok duyularla sezilir. Ritm bir sanat eserinde müzikal bir tempoyu görsel sanatlar elemanlarıyla düzenlenerek gerçekleştirilir. Bu tekrarlanan elemanlar, izleyicinin esere yönelik seyir keyfini sağlamaktadır. Ritmin iki önemli tamamlayıcısı vardır. Bunlar tekrar ve vurgudur. Vurgu ilkesi birçok çeşitte karşımıza çıkmaktadır. Bir eserde benzer aralıklı ve farklı tekrarlarla egemenliğe ve birliğe işaret etmektedir. Eğer vurgu ve tekrarlarda bir bozukluk sirayet ederse, tasarım bütünlüğünde ve birliğinde aksamalar meydana gelir (Boydaş, 2007, s. 25-26).

### **2.10.5. Oran-Orantı**

Oran, tasarımı meydana getiren elemanların karşılaştırılması ve dengelenmesidir. Büyük bir alanın küçük bir alana, uzunun kıysa ya da koyunun açığa olan oranı dengeli bir şekilde organize edilerek tasarlanmalıdır. Böylece, biçim ve değerlerden herhangi biri, diğerinin önüne geçmeden ya da diğerini değersiz hale getirmeden bir birlik oluşturabilir. Genel bağlamda düşünüldüğünde tasarım öğelerinin belirli bir nizam ve disipline göre kullanılmalıdır. Bu ölçü izafidir, sanatçının deneyim ve tecrübeleri oranın kullanımına yardımcı olacaktır (Yolcu, 2009, s. 42).

Bir bütünü meydana getiren parçalar, kendi aralarında ve bütüne ilişkin belirli ölçü oluşturur. Ölçü görsel sanatlarda oranla açıklanır. Tasarım içerisinde yer alan formlar kendi içerisinde ve diğer form ile ölçü ilişkisinde bulunmaktadır. Başarılı bir kompozisyon ortaya koymak için oran ilkesi en vazgeçilmezdir (Balcı & Say, 2003, s. 45).

Oran, estetik ifadenin gücünü ve algılanma etkisini var eder ya da yok eder. Algi zenginliği oran duygusunun gelişmesinde yardımcı olur. Doğada her nesnellik belirli bir ölçü ve nizama sahiptir. Her nesnenin sınırı, alanı, hacmi, ağırlığı ve uzunluğu kendi özelliklerine göre belirli bir orana sahiptir. Nesnel olan bu ölçü sanatsal platformda düşünüldüğünde oran ve orantı olarak adlandırılır. Tasarım öğelerinin ölçü değeri fonksiyonelliğine, malzemesine, çevresine ve sahip olduğu geometrik özelliklere bağlıdır. Görsel olarak ölçü kendi içerisinde benzerlikler ve zıtlıklar oluşturur. Bunlar ise; geniş-dar, büyük-küçük, ince-kalın ve uzun-kısa olarak ifade edilirler. Bu ifadelerin ölçüsel uygunluğu her ne olursa olsun eş deper ve aynı ölçülerle yaratılır. Görsel algıda küçük

ölçüler perspektif etkisi yaratırken, büyük ölçüler yakınlık etkisi yaratmaktadır (Atalayer, 1994, s. 205-206).

Oran-orantı, yalnızca tasarımlarda ve sanat eserlerinde yer almaz. Doğanın bir çok ve yerinde karşımıza çıkmaktadır. Doğadaki bu değişmez orana altın oran demektedir. Altın oranı keşfeden rönesans mimarları ve ressamaları eserlerinde bu oranı kullanmışlardır.

### **2.10.6. Zıtlık (Kontrast)**

Cisimler arasında ortak veya benzer nitelikler bulunmadığı takdirde, bunlar arasında bir ilişki veya bağ kurmak güçleşir. Böylece cisimler arasında birlik ve düzen sağlanamayınca uyumsuzluk ve kargaşa ortaya çıkar. Düzeni bozan bu hal zıtlığın ta kendisidir. Zıtlık, dağınıklık ve uyumsuzluk algısını yaratırken, diğer taraftan bu uyumsuzluğun yaratmış olduğu etkiyi düşündürmeye başlatır. O halde zıtlık kendi içerisinde hareketi ve canlılığı meydana getirir (Güngör, 2005, s. 136).“Sanat eserini meydana getiren öğeler arasında zıtlık ilişkilerinin kurulması sanat eserini tekdüzelikten kurtarır, dinamizm getirir” (Balcı, Say, 2005, s. 43).

Alpaslan’a (2003) göre zıtlık, biçimde, yönde, ölçüde, dokuda, renkte, değerinde ve yakın nitelikleri bulunmayan öğelerle oluşturulur.

-Biçimde Karşıtlık: Geometrik biçimlerle özetlenirse daha anlaşılabilir. Yuvarlak şekillerin içine kare şekiller yerleştirilirse karşıtlık ilkesi vurgulanır.

-Yönde Karşıtlık: Motiflerin karşılık yönlere yerleştirilip oluşturulur, yatay konumda olan bir çizgiye, dik olarak gelen bir çizgi birbirine tam karşıt konumdadır.

-Ölçüde Karşıtlık: birbirine benzer ya da farklı biçimlerin değişik boyutlarda kullanılmasıyla karşıt etki sağlanır.

-Dokuda Karşıtlık: Yumuşak doku ve sert doku kullanılarak tasarımda zıtlık sağlanıp, etkili bir canlılık getirilir.

-Renkte Karşıtlık: Birbirine zıt olan renkler kullanılarak karşıtlık sağlanır.

-Değerde Karşıtlık: Tasarım öğelerininin diğerlerinde aranan karşıtlık burada da aranır. Örnek olarak siyah-beyaz mobilya ve iç dekorasyondasıkça kullanılır(Alpaslan, 2003, s. 74-75)

Kompozisyonda birlik ve bütünlük tek bir tasarım elemanıya ya da tekrarlarıyla sağlanmışsa zleyicinin görsel algı ilgisi belirli bir düzeyde kalacaktır. Tasarımın izleyici tarafından ilgi çekici kılınması için, diğer tasarım elamlarına başvurulmalıdır. Tasarım ilkelerinden zıtlık, monoton ve tek düzeliğin statik konumuna hareket katarak ilgi ve alakayı izleyiciye sunmaktadır.

#### **2.10.6. Birlik-Bütünlük**

Tasarım ilkelerinden en önemlisi olan birlik-bütünlük, diğer ilkelrin parçadan bütüne olan ilişkisine dair tamamlayıcı ve bütünleyici etki yapmaktadır. Bir kompozisyon biçime, şekle, dokuya ve boyuta göre tasarlanırken, bu ilkelerin oluşturmuş olduğu etkinin tümü bütünlük ilkesinde toplanmaktadır. Tasarım açısından bütünlük, armoni, ahenk ve uyum olarakta bulunmaktadır.

Çeşitli cisimlerin, mekenların ya da yapıların biraraya gelerek dengeli bir bütün oluşturmalarıyla (birlik) doğar (Divanlıoğlu, 1997, s. 109).

Görsel tasarımlarda en önemli prensiplerden bir beklisi de birliktir. Sanatçı, sanat eserine bütüncül yaklaşım sergilerken, parçaları bir düzene sokmaktadır. Eserdeki düzenlemede başarısız olunursa, izleyici ve eser arasında kopukluk meydana gelmektedir. Bundan dolayı sanatçı eserinde birlik ilkesine dikkat etmelidir. Birlik, tasarıma vurgu ve egemlikle en iyi şekilde aktarılır (Feldman, 1987, s. 263).

Kompozisyonun içerisinde yer alan tasarım öğelerinin bütün ile uyumu armoniyi sağlamaktadır. Uyum, tasarımda var olan objelerin kendi aralarında yaratmış oldukları ilginin, yapısal ve etkisel olarak bir bütünlük arz etmesidir. Tasarım içerisinde ahenk, uyum ve armoni yoksa bir bütünlükten bahsedilemez (Balcı & Say, 2003, s. 41).

Tasarım içerisinde birliği, ritim, uygunluk ve koram ilkelerinden faydalanarakta yapabiliriz. Ayrıca bu ilkelerden bir kaçının egemelik sağlaması ile de bütünlük sağlanır. Kısacası her ilkenin, kompozisyonun içerik ve anlamına göre parçadan bütüne götürmede yardımcı olup, bütünleştirici yanı bulunmaktadır. Güngör' e (2005) göre birlik, üç yoldan sağlanmaktadır. Bunlar; uygunluk yolu, egemenlik ile değişkenlik ve zıtlık yoludur. Uygunluk yolunda tekrar ve çeşitlerinden ayrıca koram ilkelerinde faydalanılır. Zıtlık yolunda zıtlık ilkesinin doğasına göre uygulamalar yapılır. Egemenlik ve değişkenlik yolunda ise diğer yolların yanı sıra vurgu, ahenk, armoni ve zıtlık sağlayan ilkeler kullanılmaktadır.

Bütünlük ve birlik kendi içerisinde üç genel başlıkta toplanmaktadır. Bunlar hareketsiz birlik, hareketli birlik ve üslup birliğidir. Hareketli birlikte canlı organizmasına benzer devinimsel ve dinamik bir birlik hissedilirken, hareketsiz birlikte ise geometrik biçimlerin, katı ve statik birlikleri görülmektedir. Üslup birliğinde tasarım öğelerinin, birliğin ana fikir ve anlayışına uygun olması lazımdır. Bütün bu birlik çeşitlerinin bir arada bulunduğu kompozisyon ve tasarımlarada rastlamaktayızdır (Güngör, 2005, s. 153-154).

Denge, birlik ve egemenlik ilkeleri tasarım içerisinde etkileşim halindedir. Birlik, tasarım elamanlarının denge ve düzeni sonucu oluşmaktadır. Bu düzenin içerisinde, egemlik, uygunluk, zıtlık ve değişkenlik vardır. Denge, kendi içerisinde simetrik ve asimetrik denge olarak birlik ve bütünlük sağlarken, egemenlik ilkesi vurgu, armoni ve ritm olarak karşımıza çıkmaktadır. Birlik ve bütünlüğün oluşmasında bazı tasarım öğeleri geride kalırken, bazılarıda baskın olabilmektedir. Alpaslan 'a (2005) göre, tasarımın oluşmasında öğelerinin farklı farklı etkileri vardır fakat bir bütün oluşturduklarında bu etki birlik ve bütünlük ilkesinin etkisinden daha üstün değildir. Birlik, tasarım öğeleri arasında bütünün oluşmasında en önemli etkendir.



## 2.11. Üç Boyutlu Tasarım Üzerine

Üç boyutlu çalışmalar, iki boyutlu çalışmalara nazaran daha fazla öğreticidir. Bundan dolayı bir probleme yaklaşımda üç boyutlu öğretime yer verildiğinde çok yönlü yaklaşım sağlanarak, ayrıntılara inilebilmektedir. Kullanılan yöntemlerin arasında en önemlisidir. Deneysel bir yaklaşımla uygulanan üç boyutlu çalışmalarda, kağıt, kil ve pratik malzemeler tercih edilmektedir (Gökaydın, 2002, s. 33).

Biçimlendirme arzusu tarih öncesinden beri insanın doğasında varolan dayanılmaz bir dürtüdür. Doğal olarak; yapılandırma-oluşturma (ölçme, kesme, yapıştırma, kurgulama, biçimlendirme), nesnelere üç boyutlu olarak algılama ve bireyin kendisini bu şekilde ifade etme gereksinimlerine yanıt verecek koşulların oluşturulması, çağdaş sanat eğitiminin gereğidir (Artut, 2001, s. 324).

Üç boyutlu çalışmalar, elle şekillendirilmesinden dolayı tasarım aşamasında bireyin ellere olan hakimiyeti ve becerileri gelişmektedir. Formun ya da nesnenin uzam içerisinde konumlandırılmasında ve diğer öğelerle olan ilişkilerini çözümleyebilir. Geleceğe yönelen iş yaşamlarında üç boyutlu düşünebilme ve tasarım yetisi, nitelikli ve nicelikle bireylerin yetiştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun dışında, seçilen meslek ne olursa olsun, yaşama dair üç boyutlu düşünebilme yetisi kazanılabilir. Yaşadığımız çevrenin, uzamı, derinliği, mekanı ve hacmi üç boyutlu olarak kavranabilir.

Gençaydın'a(1993) göre yaratıcılığa dayalı sanat eğitimi, yalnızca iki boyutlu tasarım ve uygulama aşamasından ibaret resim eğitimi değildir, yaşantımız içerisinde yer alan üç boyutlu evrenin biçim, şekil ve teknik açıdan irdelenmesidir. Bunun yanında sanat eğitimi, tek disiplin odaklı araç-gereç yapma ya da çok disiplinli oyuncak yapma dersi niteliğindedir. Bu bağlamda çağdaş sanat eğitimcisinin işlevi, sanat eğitimi dersine, özgün yaratı temelli biçimlendirmeye dönük ilerici bir ivme kazandırmasıdır.

Üç boyutlu çalışmalarda genel tasarım ilkeleri ve elemanlarının yanında yeniden biçimlendirme yöntemleride kullanılmaktadır. Bunlar parçalama, modülasyon, şematize etme, dönüştürme, benzetme, eksiltme, açma ve yaymadır. Tüm bu öğeler, anlatım-öğretim "amacı" haline getirilirse, öğrenci almış olduklarını yatarıcı bir biçimde kullanamaz. Bu

araçların özümsemiş benimsenilerek, yoğun bir şekilde yeniden örgütlenip uygulatılması şeklinde yaratıcılığa ulaşılır (Atalayer, 1994, s. 105-106).

Üç boyutlu kavramın yanında iki boyutlu kavramı düzlemselliği açıklamaktadır. En, boy ve yükseklik bakımından yalnızca eni ve boyu barındırmaktadır. Örneğin, bir yüzey sanatı olan resim iki boyutlu nitelik taşımaktadır. Resimdeki üç boyut bir göz yanılmasıdır. Gerçek üç boyut, bir mekan içerisinde sınırlarıyla çevresinden ayrılmış çok yönlü yapılanma özelliği olan boyutsal bir nesnedir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda heykel ve rölyef üç boyutlu sanat özelliği taşımaktadır. Sanatta üç boyut kavramını heykel, rölyef ve enstelasyonsant nesnelere görmektedir. Bahsi geçen sanat dalları ne kadar karmaşık ve zor olsada sanatçıya daha özgür bir çalışma alanı yaratırken, izleyicide daha geniş bir bakış açısı sağlamaktadır. Boşluk içerisinde yer alan üç boyutlu nesne, biçim, form, şekil, kütle ve hacim kavramlarıyla açıklanabilir (Özol, 2012, s. 218).

Üç boyutlu tasarım çalışmalarını öğrenen açısından düşünüldüğünde itana gerektiren bir uygulama sahasıdır. Öğrenci üç boyutlu tasarım yaparken dikkatini toplayıp, yoğunlaşarak, bunun nazarında yaratıcılık gücü kendiliğinden tetikleyecektir. Tüm bunları uygularken yaratıcılığını geliştirip, yaptığı işten haz almaya başlayacaktır. Üç boyutlu form diğer uygulamalara göre elle tutulur olduğu için daha gerçekçi bir yapıya sahiptir. Üç boyutlu tasarım çalışmaları, uygulamaya yapan bireyin yaşamına ve imge gücüne sirayet ettiği vakit, öğrencinin çevresine karşı görsel düşünme yetisinde artacaktır. Üç boyutlu çalışmalardan elde edilecek en nihayi sonuçlar, öğrenci merkezli yaratıcılığın ön planda tutulması neticesinde alınabilmektedir. Bunun yanı sıra bu uygulamalar, öğrencinin psiko-motor becerilerini geliştirilmesinde ve zihinsel öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkilemesinde yardımcı olabilecek niteliktedir (Mutafoglu, 1999).

Üç boyutlu uygulamalarda tasarım öğelerinden ritm, oran, yön ve denge çok önemlidir. Bu görsel kuvvetler yerinde kullanılmazsa nihai bir sonuca ulaşamaz. Üç boyutlu uygulamaların en göze çarpıcı olanı yüzey ve mekanda bir anlatıma sahip olan çalışmalardır. Üç boyutlu çalışmaların tercih edilme nedenleri vardır. Bu nedenleri sorgulamak gerekirse Gökaydın (2002) şu şekilde sıralamaktadır:

- 1) Edinilen kazanımla öğrenci çevresini daha iyi görmeye başlar ve diğer yollardan elde edemeyeceği deneyim ve tecrübeyi kazanıp geliştirebilir,
- 2) Öğrenci üç boyutlu şekilleri ve formları sözel bir anlatım dilinde olduğu gibi, plastik bir anlatım dili olarak kullanabilir,
- 3) Estetik değerlerin ve kazanımların, öğrenciler açısından düşünüldüğünde ilgi çekicilikleri ve yararlı tarafları kaçınılmazdır. Bireyin yaşamında bu tür erdemli değerlerin algılanabilmesi ve uygulanabilmesi açısından sanat eğitimi çok önemlidir. Öğrencinin gelecek yaşamı boyunca elde edeceği teknik güç düşünülürse, üç boyutlu sanat eğitimi bir o kadar önemlidir,
- 4) Deneysel bağlamda düşünüldüğünde üç boyutlu sanat eğitimi programı, öğrencinin karakterinde bazı olumlu özellikleri geliştirir;
  - a) Tecrübelerin ve deneylerin sonucunda yargılama yetileri gelişir.
  - b) Uygulamaların sıklaşması ve yoğunlaşması öğrencinin zihinsel algı gelişim sürecine önderlik eder.
  - c) Uygulama ortamında öğrencinin anlatım gücünün sonucu olarak plastik anlatım dili gelişir.
  - d) Öğrenilen bu plastik dil çok önemlidir çünkü; görsel dil olmadan görsel düşünme gelişemez
  - e) Tüm bu uygulamalar sonucunda kazanılan tecrübeler öğrencinin ilgi alanı dahilinde kendisi ile dialog kurmasına olanak sağlar (Gökaydın, 2002, s. 33-34).

## **2.12. İlgili Araştırmalar**

Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ve Üç Boyutlu Tasarım konusuyla ilgili bir çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmayla alakalı birçok teze ulaşılmıştır. Çalışmanın konusuna ilişkin yarar sağlayabileceği düşünülen tezler aşağıdaki gibidir;

Alakuş'un (2002), "İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-İş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarımı Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Bir Ortamda Uygulanması" konulu doktora tezinde, sanat eğitimin önemine ve sanat eğitimin alanlarından biri olan grafik sanatı eğitimi ile ilgili çalışma yapılmıştır. Deneysel desen kullanılan çalışmada, "Öntest-sontest kontrol gruplu desen" modeliyle random (seçkisiz) olarak seçilmiş 31 kişiden oluşan deney, 30 kişide oluşan kontrol grubu ile çalışılmıştır. Araştırmanın genel yapısı incelendiğinden deney grubuna ÇASEY uygulanmış, kontrol grubuna ise geleneksel öğretim metodu uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunu öntest ve sonteste verdikleri cevaplar istatistiksel olarak incelenip, aradaki farklar gösterilmiştir. Çalışmanın sonucu ÇASEY ile eğitim alan denek grubunun lehine sonuçlanmıştır. Öğrencilerin eleştirel kabiliyetlerinin ve estetik düşünme yetilerinin geliştirilebilmesi için ÇASEY'e gereken önemin verilmesi vurgulanmıştır.

Şahan'ın (2004)'te yapmış olduğu "İlköğretim & Sınıflarda Üç Boyutlu Çalışma Konularının ÇASEY ile Uygulanması" konulu doktora tezinde, üç boyutlu tasarım ve üç boyutlu form-inşa çalışma konularının ÇASEY'e göre öğretilip, çıkan sonucun eğitim ve öğretime olan katkısı öğrenciler ekseninde incelenmiştir. Nicel ve nitel olan bu çalışma, "Çok denekli-tek faktörlü deneysel desen" kullanılmıştır. Araştırmanın genel yapısı incelendiğinden deney grubuna ÇASEY uygulanmış, kontrol grubuna ise geleneksel öğretim metodu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubuna olumlu sonuçlar çıktığı görülmüştür. Heykel ve seramik konularında çalışan deney ve kontrol grubunda, çalışmanın sonucunda elde edilen verilere göre deney grubunun lehine sonuçlar elde edilmiştir. Bu sebepten mütevellid, resim-iş dersi programında üç boyutlu çalışmalara daha çok yer verilmesi önerilip, ÇASEY'in bu konudaki olumlu sonuçlarında göz ardı edilmemesi gerektiği önerilmiştir.

. Akengin'in (2006) "İlköğretim 6. Sınıflarda Renk Konusunun ÇASEY ile Uygulanması" konulu doktora tezinde, renk konusunun öğretiminde Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemi ele alınmıştır. Desen olarak, deneysel desenlerden "Çok denekli-tek faktörlü deneysel desen" kullanılmıştır. Bu bağlamda öntest- sontest kontrol gruplu desen olarak yürütülen çalışma, deney ve kontrol grubu ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda ÇASEY'e dayalı öğretim etkinliklerine yer verilirken, kontrol grubunda aynı üniteye

ilişkin geleneksel öğretim etkinliklerine yer verilmiştir. Uygulama sonunda ÇASEY'e dayalı olarak yapılan eğitim, öğrencilerin renk konusunun öğretimine yönelik elde edilen verilerde anlamlı bir fark sağlamıştır. Sonuç olarak bakıldığında, ilköğretim kurumlarında ÇASEY'e dayalı eğitime yer verilmesi uygun görülmüştür.

Yılmaz'ın (1998) "Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim 2. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları" başlıklı doktora tezinde, Çok Alanlı Sanat Sanat Eğitimi Yöntemin dört disiplinden biri olan sanat eleştirisi disiplininin öğrencilerin sanat eğitimi üzerindeki etkileri ne ölçüde olduğu ve olumlu, olumsuz etkileri araştırılmıştır. Araştırmanın evreni ve örnekleme ise ilköğretim ikinci kademe 7. sınıf öğrencilerinden seçilen deney ve kontrol grupları oluşturmaktadır. Her iki gruba da öntest yapılarak, öğrencilerin sanat eleştirisine dair bilgi düzeyleri belirlenmiştir. ÇASEY'e göre öğretim sonrasında deney ve kontrol gruplarına uygulanan sontest ile sanat eleştirisine dönük başarı puanları arasında deney grubunun lehine belirgin bir fark gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, ÇASEY'in uygulanması önerilmiştir.

## BÖLÜM 3

### YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; modeline, evren ve örnekleme, bilgi aktarma ve toplama araçlarına, uygulama ve organizasyonuna, kullanılan istatistiksel teknikler eşliğinde uygulanan programın niteliklerine yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın kavramsal içerikli bölümleri alanyazın tarama yöntemi ile oluşturulmuştur. Bu araştırmanın kavramsal ve kuramsal bölümünü oluşturmak için literatür kaynak tarama yolu kullanılmıştır. Tarama sürecinde seçilecek kaynaklar satın alma veya kütüphane aracılığı ile elde edilmiştir. Bununla birlikte araştırma ile ilgili daha önceden yapılmış tezlere Yükseköğretim Kurulunun Ulusal Tez merkezi ‘<http://tez2.yok.gov.tr/>’ linkinden tez arama motorundan ulaşılmıştır.

Bu araştırma da deneme modeli uygulanmıştır. “ Deneme modeli, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelidir” (Karasar, 2010, s. 87). Araştırma, genel özellikleri bakımından deneysel içerikli bir model olup; araştırmada ‘Ön test-Son test Kontrol Gruplu Deneysel Desen ‘ modelini uygulanmıştır. Araştırmada üç boyutlu tasarım öncesi çalışmalarındaki başarı düzeyine etkisini belirlemek için ön test-son test (ön uygulama- son uygulama) ölçümlerine dayalı kontrol ve deney gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırmalarda klasik ve en yaygın bilinen deneysel yöntem, “ Deney ve kontrol grupları” diye adlandırılan iki farklı grubun araştırmaya dahil edilmesi daha sonra uygulamadan elde edilen sonuçların iki grubun karşılaştırılmasından doğan bir yöntemdir. Araştırma aşamasında araştırılacak olan kişiler iki gruba ayrılır. Deney grubuna çalışma yapılırken, kontrol grubuna hiçbir şekilde etkide bulunulmaz (Ekiz, 2003).

Araştırmanın deneysel kısmında ön test ve son test gruplu model kullanılmıştır. Her iki grup öğrencilerinin üç boyutlu tasarım becerilerinin teorik alt yapısını ölçmek amacıyla ön test ve son test başarı soruları uygulanmıştır. Geleneksel eğitim yöntemi ve ÇASEY almış her iki grubun çıkarmış oldukları üç boyutlu tasarımlar, üç uzman hakem tarafından onaylanmış olan “Üç boyutlu tasarım inceleme kriteri” ile uzman komisyon tarafından değerlendirilmiştir. Her bir kriter için uzmanlardan 1 ile 5 arasında puanlama yapmaları istenmiştir. 7 maddelik kritere üç uzmanın vermiş oldukları puan ortalamaları hesaplanarak uygulamanın öğrenciler üzerindeki yaratıcılık yetilerine etkisi olup olmadığı sonucuna varılmıştır.

### **3.2. Evren ve Örneklem**

Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim ve öğretim yılı, Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programı, 1. Sınıf 2.dönem temel tasarım atölye öğrenci çalışmaları; örneklemini ise, Gazi Üniversitesi, Resim -İş Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programı, temel tasarım atölyesinde 2013-2014 eğitim-öğretim yılı içerisinde öğrenim gören, random yöntemiyle seçilmiş 7’şer kişilik 2 grup, 1. sınıf temel tasarım atölye öğrencilerinin 2. dönem üç boyutlu tasarım dersi uygulamaları oluşturmaktadır.

### **3.3. Veri Toplama Araçları**

Araştırmaya ilişkin veriler, daha önce üç boyutlu tasarım üzerine geliştirilmiş ve denenmiş bir ölçek olmadığı için araştırmacının kendi geliştirdiği ölçek kullanarak toplanmıştır. Üç farklı uzman tarafından puanlanan “üç boyutlu tasarım inceleme” ölçeği ve konuya ilişkin başarı testi geliştirme aşamasında alana ilişkin alanyazın taraması yapılarak kavramsal alt yapısı belirlenmiştir. Alanyazından yola çıkılarak araştırmada kullanılmak üzere üç boyutlu tasarım inceleme ölçeği ve üç boyutlu tasarım başarı testi oluşturulmuştur. Oluşturulan üç boyutlu tasarım inceleme ölçeğine dair üç farklı uzmanın vermiş olduğu cevaplarla ilgili tutarlılık sonuçları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin ortaya koydukları ürünler 3 farklı puanlayıcılar tarafından puanlanmıştır. Bu puanlayıcıların birbirleriyle olan tutarlılıklarını ortaya koymak için üç farklı puanlayıcının verdikleri puanlar arasındaki ilişki aşağıdaki tablolarda açıklanmıştır.

Tablo 1:

Puanlayıcılar	N	Ortalama	SS
P1	14	3.87	0.76
P2	14	3.90	0.69
P3	14	4.04	0.69

Puanlayıcılar arasındaki tutarlılığı gösteren korelasyonlar ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2:

	P1	P2	P3
<b>P1 Pearson korelasyonu</b> P N	<b>1</b> <b>14</b>	<b>0.94</b> <b>0.000</b> <b>14</b>	<b>0.84</b> <b>0.000</b> <b>14</b>
<b>P2 Pearson korelasyonu</b> P N	<b>0.94</b> <b>0.000</b> <b>14</b>	<b>1</b> <b>14</b>	<b>0.89</b> <b>0.000</b> <b>14</b>



Bu bağlamda üç boyutlu tasarım yapma becerilerini etkileyecek olan teorik bilgi birikimlerini ölçmek maksadıyla uygulama öncesi ve sonrası her iki gruba 35 sorudan oluşan çoktan seçmeli başarı testi uygulanmıştır.

Uygulama sonrası ise, her iki gruba “üç boyutlu tasarım inceleme” ölçeği ile özgünlük, ritim, doku, denge, boşluk (espas), konuya ilişkin malzeme kullanımı ve düşüncüyü malzemeye aktarabilme gibi yedi temel boyutun ölçülmesine ilişkin maddeler tespit edilmiştir. Bu boyutların her birinin sanat ilkelerinden oluşan alt boyutları ise yine ayrı ayrı seçilerek, her bir temel boyutun alt boyutla kullanımının 5’ li likert ölçeğine göre değerlendirilmesine karar verilmiştir. Puanlama aşamasında kullanılan 5’li likert ölçeğinde her bir rakamın anlamsal karşılığı şu şekildedir: (1)Yetersiz, (2) Geliştirebilir, (3) Orta, (4) İyi, (5) Çok İyi.

Verilerin toplama aracı ilgili kurumlardan gerekli izinler alınarak, 2013-2014 eğitim öğretim yılında 2. dönem Nisan ve Mayıs ayları arasında öğrenim gören 2 şubeden oluşan 1. sınıf öğrencilerinden 14 kişiye uygulanmıştır.

### **3.4. Verilerin Analizi**

Verilerin analizi deney ve kontrol gruplarına uygulama öncesi ve sonrası yaptırılan üç boyutlu tasarıma ilişkin başarı testi ve uygulama sonrası “üç boyutlu tasarım inceleme” ölçeği ile değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi deney grubu ve kontrol grubunun uygulama öncesi ve sonrası ön test ve son test uygulanarak elde edilen veriler ışığında analiz edilerek yorumlanmıştır. Ayrıca her iki grubun uygulama sonucu yapmış oldukları üç boyutlu tasarımlar 7 maddelik “üç boyutlu tasarım inceleme kriteri “ ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Her bir kriter için uzmanlar 1 ile 5 arasında puanlama yapmışlardır. Üç uzmanın yapmış oldukları değerlendirmeler ortalama puanları hesaplanarak her bir öğrencinin toplam yaratıcılık düzeyleri hesaplanmıştır.

Değerlendirmenin sonunda puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı non parametrik testler için uygulanan Mann Whitney U testi ile test edilmiştir. Ön test- son test

sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadı non parametrik testlerden Mann Whitney U ve Wilcoxon testi ile test edilmiştir.

Elde edilen araştırma verileri SPSS 18 (Statik PackagesfortheSocialSciences- Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) ve Ms Excel programları aracılığı ile sayılara ve grafiklere dökülmüş ve bu veriler araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.



## BÖLÜM 4

### BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen alt amaçlara ilişkin bulgular ve bu bulgular çerçevesinde yapılan yorumlar bulunmaktadır.

Tablo 3.

<b>P3 Pearson korelasyonu</b>	<b>0.84</b>	<b>0.89</b>	<b>1</b>
<b>P</b>	<b>0.000</b>	<b>0.000</b>	
<b>N</b>	<b>14</b>	<b>14</b>	<b>14</b>

Tablo 3'e göre ilk puanlayıcı ile ikinci puanlayıcı arasındaki korelasyon katsayısı 0.94, ilk puanlayıcı ile üçüncü puanlayıcı arasındaki korelasyon katsayısı 0.84 ve ikinci ile üçüncü puanlayıcılar arasındaki korelasyon katsayısı ise 0.89 olarak ortaya çıkmıştır. Her üç puanlayıcı arasında yüksek düzeyli ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani puanlayıcıların verdikleri puanlar arasında oldukça yüksek düzeyde tutarlılık olduğu görülmektedir.

#### 4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada ele alınan birinci alt amaç; “ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak”dır. Bu alt amacın cevabını bulmak için öğrencilerin ön-test puanlarında ( anlamlı bir artış sağlayıp, sağlamadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları

arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için non parametric mann-whitney u testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 4. :Ön test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	Z	p
Deney	7	9.79	68.50	8.50	-2.10	0.063
Kontrol	7	9.65	68.10			
Toplam	14					

Tabloya göre ÇASEY’e göre hazırlanan dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin ön test başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ( $p < 0.05$ ). Deney grubundaki öğrencilerin sıra ortalama puanları 9.79 iken kontrol grubundaki öğrencilerin ise 9.65’tir. Her iki grupta yer alan öğrencilerin puanları birbirine çok yakındır. Deneysel çalışma öncesi deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin eser eleştirisi ön test puanları arasında anlamlı farklılık olmaması çalışmanın amaçları ile örtüşmekte olduğu şeklinde ifade edilebilir.

## 4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

ÇASEY'egöre hazırlanmış dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için non parametric mann-whitney u testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

**Tablo 5. Son test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları**

Tablo 5:

Gruplar	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	z	p
Deney	7	10.79	75.50	1.50	-2.96	0.001
Kontrol	7	9.66	68.10			
Toplam	14					

Tablo 5'deki veriler incelediğinde, deney grubundaki öğrencilerin üç boyutlu son test başarı puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $p < 0.05$ ). Deney grubundaki öğrencilerin son test sıra ortalaması puanları 10.79 iken kontrol grubundaki öğrencilerin son test sıra ortalaması puanları ise 9.66'dır. Deney grubunda bulunan öğrenciler ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son testten elde ettikleri ortalama puanlar arasında büyük bir fark vardır. Bu bulgular ÇASEY'in kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin bilgilerinin, geleneksel öğrenme yönteminin kullanıldığı kontrol grubuna göre daha fazla artış gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

### 4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

Deney ve kontrol gruplarının kendi içinde ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için nonparametric ilişkili örneklem testi gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grupları arasındaki ön test ve son test puanları arasındaki Wilcoxon anlamlılık testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre kontrol grubu ön test ve son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken ( $p=0.317$ ), deney grubunun ön test ve son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ( $p=0.046$ ).

### 4.4. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

ÇASEY'egöre hazırlanmış dersi alan deney grubu öğrencilerinin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerinin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için non parametric mann-whitney u testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

**Tablo 6. Son test ve Ön test başarı puanları arasındaki fark için yapılan Mann-Whitney U testi Sonuçları**

Tablo 6:

Gruplar	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	z	p
Deney	7	9.36	65.50	11.50	-2.69	0.001
Kontrol	7	8.69	44.10			
Toplam	14					

Tabloya göre ÇASEY'e göre hazırlanan dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin son test ve ön test başarı puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Deney grubundaki öğrencilerin son test ve ön test sıra ortalama puanları 9.36 iken kontrol grubundaki

öğrencilerin ise 8.69'dur. ÇASEY'e göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin ortalama puan artışı geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış derse göre daha anlamlıdır.





## BÖLÜM 5

### SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, veri çözümlmelerinden elde edilen bulgular ve yorumlara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, sonuçlarla ilgili öneriler yer almaktadır.

#### 5.1. Sonuç

Araştırmada Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi 1.sınıf öğrencilerinin üç boyutlu tasarım kurma becerilerinde anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek için belirlenen alt amaçlara ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

- a) Birinci alt amaç: *“ÇASEY’e göre hazırlanmış dersi alan deney grubu ve geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin; ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”*

Birinci alt amaca ilişkin olarak ÇASEY’e dayalı eğitim uygulaması öncesinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öntest puan ortalaması üç boyutlu tasarım başarı testi sonucunda anlamlı bir farklılıkla karşılaşılmamıştır. Öntest sonuçlarına göre üç boyutlu tasarım başarı düzeylerinin deney ve kontrol grubu lehine benzer özellikler göstermesi iki grup arasında izlenen yöntemin sağlıklı sonuçlar vermesi için uygun bir zemin hazırlamıştır. Bu araştırmanın birinci alt amacının sonuçlarını desteklemektedir.

- b) İkinci alt amaç: *“ÇASEY’egöre hazırlanmış dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”*

İkinci alt amaca ilişkin olarak ÇASEY’e dayalı eğitim uygulaması öncesinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öntest puan ortalamaları üç boyutlu tasarım başarı testi boyutunda verilen eğitim öncesi anlamlı şekilde farklılaşma göstermemiştir. Öntest puanları açısından her iki grup“Geliştirilebilir” düzeyde olan üç boyutlu başarı düzeylerini,

verilen iki farklı eğitim sonrası “İyi” düzeye ulaşmıştır. Artut’ a (2007:324) göre, biçimlendirme içgüdü, insanoğlunda tarih öncesi zamanlara kadar uzandığını göstermektedir. Doğal bir refleks sonucu; yapılandırma-oluşturma( kesmek, ölçmek, birleştirmek, biçimlendirmek, kurgulamak), nesnelere üç boyutlu olarak görme ve bireyin kendisini ifade biçimi olarak gereksinim duyması, çağdaş sanat eğitiminin vazgeçilmez unsurlarından birisi olarak görülmektedir. Ancak araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin sonuçlar esas alınarak, ÇASEY’e dayalı bir eğitimle öğrenci üç boyutlu tasarım son test başarı puanlarını, geleneksel eğitim alan öğrencilerin son test başarı puanlarına nazaran anlamlı boyutta geliştirdiği görülmüştür.

c) Üçüncü alt amaç: *“Deney ve kontrol gruplarının kendi içinde; ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”*

Deney ve kontrol gruplarının kendi içinde ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için nonparametric ilişkili örneklem testi gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grupları arasındaki ön test ve son test puanları arasındaki Wilcoxon anlamlılık testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre kontrol grubu ön test ve son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken ( $p=0.317$ ), deney grubunun ön test ve son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ( $p=0.046$ ).

Üçüncü alt amaca ilişkin olarak ÇASEY’e dayalı eğitim uygulaması öncesinde, her iki grubun öntest puan ortalaması birbirlerine yakinken, verilen eğitime göre anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Öntest sonuçlarına göre üç boyutlu tasarım boyutu “Geliştirilebilir” düzeyde iken, verilen eğitim sonrası her iki grupta “İyi” düzeye ulaşmıştır. Fakat ÇASEY’e göre eğitim alan grup ile geleneksel eğitim alan kontrol grubunun son test sonucu oluşan bu anlamlı farklılığın, ÇASEY’e dayalı eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonuç, üniversite 1. Sınıf öğrencilerinin üç boyutlu tasarım kurma becerileri kazanmasında ÇASEY’e dayalı bir eğitimin başarılı olduğunun kanıtlanması açısından önemlidir.

- d) Dördüncü alt amaç: “ÇASEY’egöre hazırlanmış dersi alan deney grubun öğrencilerin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları ve geleneksel öğretim yaklaşına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin üç boyutlu tasarım yapma beceri puanları arasında bir fark var mıdır?”

ÇASEY’e göre hazırlanan dersi alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin son test ve ön test başarı puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Deney grubundaki öğrencilerin son test ve ön test sıra ortalama puanları 9.36 iken kontrol grubundaki öğrencilerin ise 8.69’dur. ÇASEY’e göre hazırlanmış dersi alan öğrencilerin ortalama puan artışı geleneksel öğretim yaklaşımına göre hazırlanmış derse göre daha anlamlıdır. Sonuç olarak; üç boyutlu tasarım çalışması öncesinde ÇASEY’e göre çalışma yaptırılan deney grubunun, geleneksel eğitim yöntemine göre üç boyutlu tasarım çalışması yapan kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmüştür.

Deney grubunun son test uygulamasında ön test uygulamasına kıyasla olumlu yönde başarı artışı gözlenirken; kontrol grubundaki başarı artışı deney grubuna nazaran istatistiksel açıdan daha başarılı bulunamamıştır.

Araştırma sonunda tüm öğrenciler, ÇASEY’e dayalı olarak yapılan bu eğitimle farklı bir deneyim yaşadıklarını, bu dersin kendileri açısından çok daha verimli olduğunu ve araştırmaya katılmaktan mutluluk duyduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ÇASEY’e dayalı eğitimin, 1.sınıf öğrencilerine üç boyutlu tasarım kurma becerilerini kazandırmanın yanında, öğrencilere farklı düşünebilme ve özgün kompozisyon tasarlayabilme yetilerinde katkı sağladığı söylenebilir. Çünkü disipline dayalı sanat eğitimi içerisinde sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik gibi disiplinleri barındırır. Bu sayede öğrenciler daha aktif düşünebilen, sorgulayabilen ve estetik kaygı güdebilen bir konum kazanmaktadır. Sanat eleştirisi dsiplini ile farklı sanat eserlerini estetik kuramlar dahilinde zengin bir biçimde yorumlayabilmektedir. Sonuç olarak bakıldığında ÇASEY günümüz sanatını anlamlandırma ve üretim safhasında yardımcı olurken, sanat eğitiminde yeni başlayan bireyler içinde ışık tutar mahiyettedir.

## 5.2. Öneriler

Çalışmadan elde edilen sonuçlar; tasarım çalışmalarındaki başarı düzeyine olumlu yönde katkısı olduğunu destekler niteliktedir. Uygulamalı sanat eğitimi öncesinde üç boyutlu görsel tasarım ürünlerinin, ÇASEY'e dayalı eğitim yoluyla gözlemlenmesi ve çözümlenmesinin, 3 boyutlu düşünebilme ve tasarlayabilme özelliğini yansıtmada kolaylık sağlayacağı böylece amaca ulaşmada daha başarılı olunacağı düşünülmektedir. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak diğer öneriler ise şöyledir;

1. ÇASEY'in ÜniversitelerinGüzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı 1. Sınıf öğrencilerinin üç boyutlu tasarım kurma becerilerini sağlamaya dönük olumlu etkileri kanıtlanan bu eğitimin, diğer sınıf düzeylerinde de uygulanması gerektiği düşünülmektedir.
2. Üniversite 1.sınıf öğrencilerinin içinde buldukları dönemsel özellikler gereği, öğrencilerde tasarım ve kompozisyon kurma becerileri kazandırmak ve sağlam temeller üzerine kurmaları için ağırlıklı olarak ÇASEY'e dayalıeğitimin verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
3. 1.sınıflarda üç boyutlu tasarım kurma becerisi sağlamak için ÇASEY'e dayalı eğitimin yapılması önerilmektedir. Böylece öğrenciler çok sayıda sanat eseri tanıma fırsatı ve sanat eseri eleştirdiği için öğrenmelerinin daha kalıcı ve etkili olacağı düşünülmektedir.
4. Güzel sanatlar eğitimi gören öğrencilerin her sınıf düzeyinde, geçmiş sanat eserleri ve günümüz sanat eserlerini daha iyi kavrayıp, yorumlayabilmesi için ÇASEY gibi öğrenci merkezli sanat eğitimi yöntemlerinin benimsenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
5. Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin, uygulama aşamasında kompoze ve tasarı kabilyetlerinin arttırılmasının yanında, görsel sanat eserlerini okuyup, yorumlayabilmesi için disiplinler arası düşünebilme ve eleştirebilme kaygılarının arttırılmasına dayalı eğitim görmeleri önerilmektedir.

## KAYNAKÇA

- Akengin, G. (2006). *İlköğretim 6. Sınıflarda Renk Konusunun ÇASEY (Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi) İle Uygulanması*. Ankara: T. C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, Ş. (2006). Renk Bilgisi ve Renkli Çalışmalar. *Yöntem ve Teknikleriyle Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, 1. Baskı*, 45-66. (V. Özsoy, Dü.) Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Alakuş, A. O. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Uygulamaları (ÇASEY). A. O. Alakuş, & L. Mercin içinde, *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi* (s. 63). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alakuş, A. O. (2002). *İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resmi-iş Öğretim Programındaki Grafik Tasarım Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Ortamda Uygulanması*. T. C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-iş Eğitimi A. B. D. Ankara: T. C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alakuş, A. O., & Mercin, L. (2005). Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Eleştiri Yönteminin İncelenmesi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (5), 36-46.
- Alakuş, V. Ö. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri (Resim-İş Eğitimi)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alpaslan, S. A. (2003). *Tasarım Mesleki Eğitim*. İstanbul: Ya-pa Yayıncılık.
- Altıntaş, O. (2007). *Sanat Eğitimi ve Çağdaş Türk Resminde Nü*. Ankara: Sur Sanat Yayınları.
- Arntson, A. E. (1998). *Graphic Design Basics: Third Edition*. Orlando: Harcourt Brace Colluge Publishers.
- Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atalayer, F. (1994). *Temel Sanat Öğeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Balcı, Y. B. (2005). *Estetik*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Balcı, Y. B., & Say, N. (2003). *Temel Sanat Eğitimi*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Barrett, T. (2012). *Sanatı Eleştirmek Günceli Anlamak* . (G. Metin, Çev.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Becer, E. (2005). *İletişim ve Grafik Tasarım* (4. Baskı b.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bigalı, Ş. (1984). *Resim Sanatı*. İstanbul: Şafak Matbaası.
- Boydaş, N. (2007). *sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi : Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle* . Pegem A Yayıncılık.
- Çağlarca, S. (1999). *Resim-Heykel Plastik Ögeleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Divanlıoğlu, D. (1997). *Temel Tasar Tasar'ın Öge ve İlkeleri*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Dobbs, S. M. (2003). *A Guide to Discipline-Based Art Education Learning in and Through Art* (3. Baskı b.). California, America: Getty Publications.
- Eker, M. (2004). Kültürün yeniden üretimi ve sanat eğitiminin gelecekçi stratejileri bağlamında küresel eğilimlerin rolü. *Sanat Eğitimi* (s. 28, 29, 30). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş* (1. Baskı b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eliri, İ., & Erdurucan, İ. (2011). *Sahne Işıklamasında Renklerin Dili* (2. Baskı b.). Ankara: Öncü Basımevi.
- Erbay, M. (2000). *Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Erdem, M. (2005). *Resim Tekniği* (4. Baskı b.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Erinç, S. M. (2004). *Resim Eleştirisi Üzerine* (2. Baskı b.). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Etike, S. (1995). *Sanat Eğitimi Yazıları* . Ankara : İlke Yayınevi .
- Feldman, E. B. (1987). *Varieties Of Visuel Experience*. Newyork: Inc. Publishers.
- Gençaydın, A. (1993). *Sanat Eğitimi*. (P. D. Eripek, Derleyici) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

- Gençaydın, Z. (1989). Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri . *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları* (s. 54-55). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Giderer, H. E. (2006). Sanat Bilimi ve Sanat Eleştirisinin İlişkisi. (A. Ç. İnci San, Dü.) *Sanat Eğitiminde Sanat Bilimi* , 67-72.
- Gökay, M. (. (1998). *Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim 2. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları*. Konya: S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökaydın, N. (2002). *Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı Temel Sanat Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güngör, İ. H. (2005). *Temel Tasar Basic Design* (3. Baskı b.). İstanbul: Esen Ofset Matbaası.
- Gürer, L. (1990). *Temel Tasarım*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversite Matbaası.
- Itten, J. (1967). *Design And Form*. London: Hudson Press.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (21. Baskı b.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Katıracı, M. (. (2004). *İlköğretim Resim-iş (Sanat) Dersinde Tekstil Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Uygulanması*. Ankara: T. C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü* (2. Baskı b.). Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Keskinok, K. (2010). *Sanat Tarihi*. Ankara: Şahsi Yayımlanan Kitap.
- Kılıçkan, H. (2004). *Resim Bilgisi* (6. Baskı b.). İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayıncılık .
- Kırıçoğlu, O. T., & Strokrocki, M. L. (1997). *İlköğretim Sanat Öğretimi*. YÖK/ Dünya Bankası MEGP.



- Mutafoğlu, H. (1999). *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı İlköğretim Okullarının Resim-iş Dersi Programlarında Yer Alan Üç Boyutlu Çalışmalarının Önem ve Eğitsel Değerleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Odabaşı, H. A. (2006). *Grafik'te Temel Tasarım* (3, Baskı b.). İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Özel, A. (2002). Sanat Eğitiminde Yeni Fırsatlar ve Eski Dirençler. G. Ü.-İ. A.B.D (Dü.), *Türkiye'de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme içinde*, (s. 51). Ankara.
- Özol, A. (2012). *Sanat Eğitimi ve Tasarımda Temel Değerler*. İstanbul: Pastel Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- San, İ. (2010). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Seylan, A. (2005). *Temel Tasarım*. Ankara: Dağdelen Yayıncılık.
- Südor, G. (2006). *Temel Sanat Eğitimi Aynanın Gerçeği Resim Eğitimi ve Sanatla Karsılasma*. İstanbul: Tıglat Matbaacılık.
- Şahan, M., & Özsoy, V. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-iş Dersinde öğrenci Tutumuna Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 205, 227.
- Şentürer, A. (2004). *Mimarlıkta Estetikte Tasarımda Eğitimde Eleştirel Yaklaşım*. İstanbul: Yapı Yayıncılık.
- Şişman, A. (2011). *Sanat ve Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar Tarih-Tasarım-Teknoloji*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tunalı, İ. (2002). *Tasarım Felsefesine Giriş*. İstanbul: YEM Yayıncılık.
- Tunalı, İ. (2012). *Tasarım Felsefesi* (4, Sürüm b.). İstanbul: Yem Yayın.
- Turani, A. (2000). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazkaç, P. (2009). *Görsel Sanatlar Dersinde Kullanılan Pedogojik Eleştiri Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarı ve Eser Eleştiri Düzeyine Etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yetişken, H. (2009). *Estetiğin ABC'si* (3. Baskı b.). İstanbul: Say Yayıncılık.

Yetkin, S. K. (2007). *Estetik Doktrinler*. Ankara: Palme Yayıncılık.

Yılmaz, M. G. (1988). *Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yolcu, E. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri* (2. Baskı b.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

## **EKLER**

## **EK-1. DERS PLANI (DENEY GRUBU)**

### **1. HAFTA**

**Ders:** Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Temel Tasarım Dersi Kapsamında Öğrencilerin Üç Boyutlu Tasarım Çalışmalarında Uygulaması

**Çalışma Süresi:**8 saat

**Seviye:** Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalında Temel Tasarım II dersini gören 1. Sınıf Öğrencileri

**Yöntem:**

#### **1. Hafta :**

- Ön görüşmelerin yapılması,
- Yapılacak olan çalışmanın ilerleyişi ve içeriği hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlanması,
- İncelenecek olan enstalasyon çalışmalarının sanat eleştirisi yöntemleri doğrultusunda açıklanarak sanat tarihi bakımından bilgilendirilmesinin yapılması, (Sanat Tarihi Disiplini),
- Sanat Eleştirisi açısından gerekli uygulamaların yapılması(Sanat Eleştirisi Disiplini),
- Estetik becerilerle alakalı soruların sorulması (Estetik Disiplin)
- Katedilen süreç hakkında görüşmelerin yapılması,
- Gösterilen çalışmalardan hareketle üç boyutlu çalışma süresi (Uygulama Çalışmaları Disiplini)
- Üç boyutlu çalışma süresinin tamamlanması
- Katedilen süreç hakkında görüşmelerin tamamlanması
- Öz ve Akran eleştirilerine dair görüşmelerin başlaması
- Son yapılan görüşmelerinde sonuçlandırılması

**Teknik:** Anlatım, Soru-Cevap, İnceleme, Birim tekrarı ve Birimden Bütün elde etme.

**Tanıtım:** Yapılacak olan bu uygulamalar sonucunda Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde Temel Tasarım II dersini gören birinci sınıf öğrencilerinin Eser İncelemeye dair beceriler elde etmeleri sağlanacaktır. 2 ders sürecine CASEY'in dört disiplini olan Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, Estetik ve Uygulama Çalışmaları hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonrasında ise powerpoint eşliğinde anlatılan estalasyon sanatçılarının işleri doğrultusunda edindikleri izlenim ve bilgileri üç boyutlu çalışmaları üzerine aktarmaları (ardıllık ilkesine göre) sağlanacaktır.

**Kavramların Tanıtılması:** Öğrencilere iki hafta boyunca almış oldukları toplam 16 saat ders üzerinden verilecek olan konu ile alakalı kavramlar başka bir sayfa üzerinde bir araya getirilerek bilgi yaprağı şeklinde herkese dağıtılacaktır.

**Amaçlar:** Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Temel Tasarım II dersi 1. Sınıf programında yer alan öğrenci grubunun hem “eser inceleme”ye yönelik hemde “üç boyutlu çalışmalarla alakalı beceriler kazanmaları sağlanmaya çalışılacaktır.

Ders ile ilgili kazanımların Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimine göre aşağıdaki şekilde düzenlenmesinin sanat eleştirisi (Eser İnceleme) öğretimi bakımından yararlı olacağı varsayılmaktadır.

#### **Sanat Tarihi ile İlgili Kazanımlar:**

- Enstalasyon sanatı ve sanatçıları hakkında bilgi sahibi olur.
- Eserin kim tarafından, hangi dönem ve tarihte yapıldığı, ne zaman ve nerede yapıldığı, hangi sebepten ötürü ortaya koyulduğu, hangi akıma mensup olduğu gibi soruların cevaplarını öğrenmiş olur.
- Gösterilen eserler aracılığı ile enstalasyon sanatı ve incelikleri hakkında bilgi sahibi olur.

- Enstalasyon sanatının Dünya ve Türkiye'deki temsilcileri ve eserler arasındaki tarihsel, kültürel ve görsel farklılıklar hakkında fikir sahibi olur.

### **Sanat Eleştirisi İle İlgili Kazanımlar:**

- Tanımlama, çözümlleme, yorumlama ve yargılama gibi aşamalar sayesinde sanata ve sanat eserine eleştirel bir perspektiften bakılmasını sağlar.
- Esere bakmayı ve neler gördüğünü söyleme becerisini kazanır.
- Görmüş olduğu sanat eserlerinde sanat öğelerinin sanatsal düzenlemelere göre nasıl kullanıldığını açıklar.
- Sanat eleştirisi aşamalarından tanımlama basamağındaki görsel sanatlar öğeleri hakkından fikir sahibi olur ve bilir.
- Tanımlama aşamasından hareketle sanatsal düzenleme ilke ve elemanlarını bilir ve kullanır.
- Çözümlleme aşamasından yola çıkarak sanatsal düzenleme ilke ve elemanlarını bilir ve kullanır.
- Sanat eleştirisi aşamasından yorumlama basamağından hareketle eser hakkında hislerini ve fikirlerini söyleme şansını bulur.
- Yargı aşamasından hareketle eseri sanat kuramının ait olduğu görüşe dahil eder.
- Enstalasyon kavramındaki ana konuyu anlar ve tanımlama becerisini kazanır.
- Enstalasyonlardaki duyguyu kavrayarak içerisindeki simgeleri yorumlayıp farklı yanıtlar verir.
- Sanat eleştirisi (Eser İnceleme) çalışması sayesinde; sanat eleştirisinin basamaklarını, niçin eleştiri yapmamız gerektiği ve sanat eleştirisinin ne olduğu hakkında yanıtlar almamızı sağlar.
- Yansıtmacılık, dışavurumculuk, işlevselik, biçimcilik gibi sanat kuramları hakkında fikir sahibi olup, bu bilgileri yargılama basamağından kullanmayı sağlar.

- Gösterilen enstalasyon çalışmaları sayesinde üç boyutlu uygulamalar yaparak Sanat Eleştirisi (Eser İnceleme) çalışması yapma olanağı sağlar.
- Tarihsel kültürlere yönelik enstalasyon eserlerini anlamlandırıp, yorumlama kazanımını sağlar.
- Gördüğü yeni sanat eserleri hakkında belirli yargılara varır.
- 3 boyutlu kavramının ne olduğunu öğrenir.

#### **Estetik ile İlgili Kazanımlar:**

- Sanat eserleri ve kendi çalışmaları hakkında beğenisini nedenleriyle birlikte açıklar.
- Gösterilen eserler hakkında duygu ve düşüncelerini dile getirir.
- Kişi estetik duygularının gelişmesinden hareketle, sanat ve tasarım alanında sağduyulu estetik fikirler verebilir.
- Görmüş olduğu bir çalışma hakkında sanat eseri olup olmadığına dair düşünse sahibi olur.
- Sanata yönelik üretme ve takdir etme gibi duyguları öğrenir.

#### **Uygulama İle İlgili Kazanımlar:**

- Sahip olduğu görsel kazanımları ve bilgileri ortaya koyacağı çalışmalarında kullanır.
- ÇASEY'in basamaklarından Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Estetik ile ilgili düşüncelerini üç boyutlu çalışması ile kaynaştırabilir.
- Öğrendiği kazanımlar sayesinde görsel izlenimlerinden yola çıkarak bilgileriyle beraber sanatsal yaratıcılığını kuvvetlendirir.
- Öğrenci gözlemlemiş olduğu sanat eserlerinden esinlenerek kendi çalışmasını ortaya koyar.
- Atık malzeme ve hazır nesnelere (readymade) kullanarak üç boyutlu biçimlendirme yeteneğini geliştirir.

- Öğrenci ortaya koymuş olduğu sanatsal çalışmadan keyif alır.
- Öğrenci araç-gereç tedarikliğini edinerek sorumluluklarının bilincine varır.
- Çalışmasına başlamadan önce gereken hazırlıkları yaparak uygulama öncesi sorumluluk edinir.
- Sanatsal çalışmalarda gerekli olan basamakları izleyerek uygulamanın gerçekleşmesini kolaylaştırır.
- Çalışma esnasında titiz, sabırlı ve dikkatli bir şekilde davranarak öz güven duygusunu geliştirir.
- Duygu ve düşüncelerini anlatmak istediği çalışmaya aktarır.
- Uygulama sonrasında ise çalışma alanını temizleyerek sorumluluk bilincini geliştirir.
- Yaptığı çalışmaları sergilemekten ve sevdikleriyle paylaşmaktan keyif alır.
- Çalışma esnasında ve sonrasında araç-gereçlerini temiz bir şekilde saklayarak kirden uzak bir çalışma alışkanlığı kazanır.
- Çalışmayı hedeflenen süre içerisinde tamamlar.

**Gerekeçe:** Güzel Sanatlar Resim-iş Eğitimi öğrencilerinin Temel Tasarım II dersini gören 1. Sınıf öğrencilerin “sanat eleştirisi” ve “üç boyutlu çalışmalar” hakkında bilgi sahibi olması sağlanarak, sanatın aynı zamanda sanat eserinin sanatçı ile değer kazanmasını öğretmektir. Öğrendikleri bu bilgiler sayesinde öğrenciler sanat eserlerine eleştirel bir bilinçle bakarak, sanat eserleri hakkında bilgi ve düşüncelerini olumlu yönde kullanabilme şansını yakalayacaklardır. Böylelikle hayata bambaşka bir pencereden bakarak sanatı her zaman için birinci planda tutacaklar ve sanata-sanatçıya, sanat eserine karşı pozitif bir düşünce ile hareket etmeleri amaçlanacaktır. Enstalasyon sanatından oluşturulan örneklerden yola çıkılarak yapılan çalışmalarla üç boyutlu eserlere yönelik eleştiri yapabilme becerisine de sahip olacaklardır. Böylelikle bu çalışmalar sayesinde yarattıkları her ifade biçimiyle öğrenme yetileri daha da gelişecektir.



## **Araç, Gereç ve Materyaller**

### **Öğretmenin Hazırlığı**

- Anlatılacak olan konudan yola çıkarak Power Point sunusu hazırlanacaktır.
- İncelenecek eserlerden hareketle araştırma verileri bilgi yaprağına aktarılacaktır.
- Uygulanacak konuyla alakalı araç, gereç ve materyaller getirilecektir.
- Son olarakta konunun işleyişine uygun araç ve gereçler istenecektir.

### **Öğrencinin Hazırlığı**

- Uygulama için yanlarında hali hazırda bulunması kolay olan maliyeti düşük, üç boyutlu tasarıma elverişli malzemeler temin edilecektir. Bunlar kürdan, pet bardak, pinpon topu, strafor v.b ürünler..

### **Güvenlik Önlemleri**

- Öğrencilerin tasarım aşamasında tehlike arz edecek kesici ve delici aletlerin kuallamında başlarında durularak, klavuzluk ve gözetmenlik yapılacaktır.

### **Kavramların Tanıtılması**

Dersin işleyişi esnasında bahsedilecek konu ile alakalı sanat kavramları hakkında sözlük hazırlanacaktır.

**Sanat Kuramı:** Sanat eserinin içinde barındırmış olduğu kültüre dayalı çıkarımlar yapma kuramıdır.

**Yansıtmacı Sanat Kuramı:** Yansıtmacı ya da öykünme sözcükleriyle ifade edilebilen bu kuram yani Mimesis görünen şeylerin taklidi anlamına gelen bir terimdir.

**Biçimci Sanat Kuramı:** Biçimcilik kuramı “sanat için sanat” kuramıdır. Biçimci kuramda plastik öğelerin estetik erkliğı mevcuttur ve diğer değerlerden diğer değerlerden daha baskın durumdadır(Barrett, 2012, s. 188).

**Anlatımcı Sanat Kuramı:**Bir sanatçının algıladığı duygu, düşünce, hayal... gibi kavramları görsel sanatların herhangi bir kolu aracılığıyla somutlaştırması ve sanatsal gerçekliğe dönüştürmesi işlemidir.

**İşlevsellik Sanat Kuramı:** Bu kuram aracılığı ile kişi yaşamının içerisine sanatı sokar. Edindiği bütün eşyaları sanat vesilesiyle yansıtır. İşlevsel sanat bünyesinde aynı zamanda edebiyat, din ve sosyopolitik konular gibi düşünceleri geliştirme hedefi içerisindedir. İşlevsel görüşün değerlendirilmesi bir sanat yapıtının ahlaki bir düşünce veya mesajı izleyenlere ulaştırmadaki başarısıdır. Başka bir ifadeyle insan odaklı her şeyle alakalıdır.

**Üç Boyutlu Çalışmalar:** En, boy dışında derinlik kavramını içerisinde bulundurur. Görsel sanatlarda seramik, heyke ve benzeri hacimsel çalışmalar olarak nitelendirilir.

**Üç boyutlu tasarım ilkeleri:** Denge, uyum-ahenk, değişiklik-çeşitlilik-zıtlık, birlik-bütünlük, derecelenme-koram, armoni, hareket-ritm...

**Enstalasyon (Yerleştirme Sanatı):** Geleneksel bağlamda sanat anlayışının tersine, alışlagelmiş bir sanat nesnesi barındırmayan, mekanın içerisinde kompoze edilip izleyicinin kavramsal dürtülerini tetikleyen bir sanat türüdür. Açık ve kapalı mekanlarda uygulanır.

## **EK-2. DERS PLANI (DENEY GRUBU)**

### **2.HAFTA**

**Ders:** Temel Tasarım

**Sınıf:** Lisans 1. Sınıf

**Süre:**8 saat

**Proje:** Enstalasyon sanatı ve önde gelen sanatçıları

**Konu:** Enstalasyon (yerleştirme) sanatçılarından Şakir Gökçebağ, JonathonLatiano ve Cornelia Parker'ın üç boyutlu tasarıma yönelik olan eserlerinin ÇASEY'e dayalı olarak inceleme

**Yöntem:** Sunuş, Soru-Cevap, İnceleme

**Teknik:** Hazır nesnelere üç boyutlu tasarım oluşturma

**Araç ve Gereçler:** Projeksiyon, konu ile ilgili powerpoint sunumları ve üç boyutlu örnek çalışmalar

#### **Kazanımlar (Sanat Tarihi):**

- Enstalasyon sanatı ve sanatçıları hakkında bilgi sahibi olur.
- Eserin kim tarafından, hangi dönem ve tarihte yapıldığı, ne zaman ve nerede yapıldığı, hangi sebepten ötürü ortaya koyulduğu, hangi akıma mensup olduğu gibi soruların cevaplarını öğrenmiş olur.
- Gösterilen eserler aracılığı ile enstalasyon sanatı ve incelikleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Enstalasyon sanatının Dünya ve Türkiye'deki temsilcileri ve eserler arasındaki tarihsel,kültürel ve görsel farklılıklar hakkında fikir sahibi olur.

#### **İşleniş:**

- Başlangıçta enstalasyon ile alakalı teorik bilgi verilir. Ardından sanat eleştirisi ile alakalı kısımlar anlatıldıktan sonra da uygulamaya geçilir.

- Daha önceden yapılmış olan üç boyutlu temel sanat uygulamaları öğrencilerin rahatça görebileceği bir şekilde sergilenir.
- Enstalasyon sanatı ile alakalı sanat tarihi bilgisi verilir.

### **Kazanımlar (Sanat Eleştirisi):**

- Tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılama gibi aşamalar sayesinde sanata ve sanat eserine eleştirel bir perspektiften bakılmasını sağlar.
- Esere bakmayı ve neler gördüğünü söyleme becerisini kazanır.
- Görmüş olduğu sanat eserlerinde sanat öğelerinin sanatsal düzenlemelere göre nasıl kullanıldığını açıklar.
- Sanat eleştirisi aşamalarından tanımlama basamağındaki görsel sanatlar öğeleri hakkında fikir sahibi olur ve bilir.
- Tanımlama aşamasından hareketle sanatsal düzenleme ilke ve elemanlarını bilir ve kullanır.
- Çözümleme aşamasından yola çıkarak sanatsal düzenleme ilke ve elemanlarını bilir ve kullanır.
- Sanat eleştirisi aşamasından yorumlama basamağından hareketle eser hakkında hislerini ve fikirlerini söyleme şansını bulur.
- Yargı aşamasından hareketle eseri sanat kuramının ait olduğu görüşe dahil eder.
- Enstalasyon kavramındaki ana konuyu anlar ve tanımlama becerisini kazanır.
- Enstalasyonlardaki duyguyu kavrayarak içerisindeki simgeleri yorumlayıp farklı yanıtlar verir.
- Sanat eleştirisi (Eser İnceleme) çalışması sayesinde; sanat eleştirisinin basamaklarını, niçin eleştiri yapmamız gerektiği ve sanat eleştirisinin ne olduğu hakkında yanıtlar almamızı sağlar.

- Yansıtmacılık, dışavurumculuk, işlevselik, biçimcilik gibi sanat kuramları hakkında fikir sahibi olup, bu bilgileri yargılama basamağından kullanmayı sağlar.
- Gösterilen enstalasyon çalışmaları sayesinde üç boyutlu uygulamalar yaparak Sanat Eleştiri (Eser İnceleme) çalışması yapma olanağı sağlar.
- Tarihsel kültürlere yönelik enstalasyon eserlerini anlamlandırıp, yorumlama kazanımını sağlar.
- Gördüğü yeni sanat eserleri hakkında belirli yargılara varır.
- 3 boyutlu kavramının ne olduğunu öğrenir.

### **İşleniş:**

- Enstalasyon ile alakalı tanımlama basamağından yola çıkarak hazırlanan sorular yardımı sayesinde görsel sanat öğelerinden bahsedilir.
- Enstalasyonla alakalı çözümlene aşamasında yer alan sorular vesilesiyle görsel sanatlar ilkelerinden bahsedilir.
- Tanımlama aşaması için ifade edilen görsel sanat öğelerinin birtakım kaidelere göre kullanılmasında yarar olduğu belirtilir.
- Görsel sanat ilke ve öğelerine örnekler gösterilir.
- Enstalasyonlar üzerinde yorumlama aşamasında yer alan sorular sayesinde öğrencilerin kendi ifadelerini kullanabilme becerileri güdülenir ve cesaretlendirilir.
- Enstalasyon üzerinde yargılama aşamasındaki sorulara cevap verebilmeleri adına sanat kuramları anlatılır.

### **Kazanımlar (Estetik):**

- Sanat eserleri ve kendi çalışmaları hakkında beğenisini nedenleriyle birlikte açıklar.
- Gösterilen eserler hakkında duygu ve düşüncelerini dile getirir.

- Kişi estetik duygularının gelişmesinden hareketle, sanat ve tasarım alanında sağduyulu estetik fikirler verebilir.
- Görmüş olduğu bir çalışma hakkında sanat eseri olup olmadığına dair düşünse sahibi olur.
- Sanata yönelik üretme ve takdir etme gibi duyguları öğrenir.

### **İşleniş:**

- Öğrencinin edindiği bilgilerin sanatın estetik boyutunu da içine aldığı ifade edilir.
- Herhangi bir eserde sanat kuramlarıyla alakalı düşüncelerin estetik güzellik ve değer içinde önemli olduğu belirtilir.
- Sanat eserinin öğrenci tarafından değerli bir noktaya getirilerek eser sahibine ve sanata öncelikli olarak değer verilmesi gerektiği belirtilir.

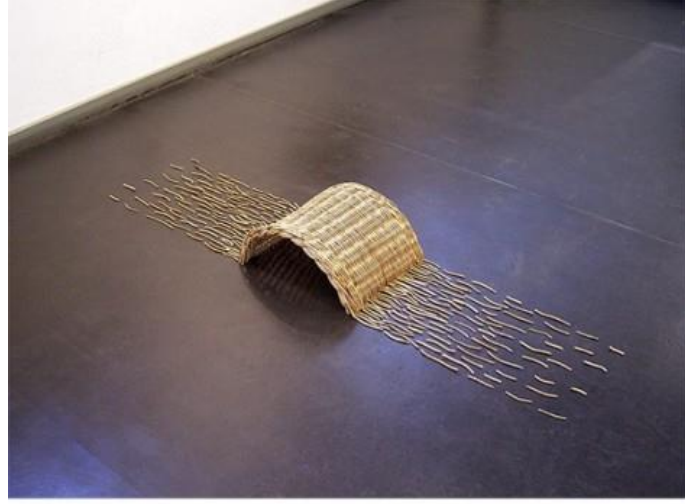
### **Kazanımlar (Uygulama):**

- Verilen görsel bilgiler sonucunda çalışmalarına bu kazanımları aktarırlar.
- Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi ve Estetik ile alakalı bilgileri üç boyutlu çalışmalarlarıyla birleştirebilir.
- Çalışmalar esnasında sanatsal yaratıcılığa dair gelişimini edindiği görsel izlenimler ve bilgiler yardımı ile kazanırlar.
- Öğrenci herhangi bir sanat eserinden esinlenerek kendi çalışmasını yaratır.
- Kürdan, pet bardak, pinpon topu, strafor v.bgibi malzemelerden yararlanarak 3 boyutlu biçimlendirme yeteneğini geliştirir.
- Öğrenci üç boyutlu bir iş yapmanın mutluluğunu yaşar.
- Öğrenci araç-gereç ihtiyacını karşılayarak farkındalıklarını kuvvetlendirir.
- Çalışmaya başlamadan önce hazırlıklarını tamamlayarak sorumluluk sahibi olur.
- Çalışma esnasında işlemleri sırasıyla gerçekleştirerek bir düzen sahibi olur.

- Sabır, özen ve dikkat kabiliyetlerini geliştirir.
- Düşüncelerin uygulama esnasında çalışmasına yansıtır.
- Çalışma sonrasında çevresini temizleyerek hem atölye ahlakını hemde toplumsal sorumluluklarının bilincine varır.
- Ortaya çıkan çalışmaları çevresindekilerle paylaşarak, sergilemekten keyif olur.
- Kullandığı malzemeleri sonradan da kullanabileceği titizlikte kullanarak çalışma prensibi kazanırlar
- Verilen çalışmayı belirlene süre içerisinde tamamlarlar.

### **İşleniş:**

- Yapacakları çalışmaları görsel izlenim ve bilgilerinden yola çıkarak çalışmayı tamamlamaları istenir.
- Enstalasyon sanatçısı siz olsaydınız yerleştirme şeklini nasıl yapardınız? Düşüncelerinizi, izlenimlerinizi ve duygularınızı öğrendiğiniz bilgilere katarak başla bir uygulama yapar mısınız?
- Dersin işleyişi esnasında öğrencilerin etrafında dolaşarak gereken rehberlik yapılır. Konu anlatımı esnasında sunulan görseller şu şekildedir:



"Basket 1". Installation, 2003, 162x28x41cm

Şakir Gökçebağ, "Basket 1" 2003 162x28x41

<http://www.sakirgokcebag.com/Installations.aspx?d=43+Baskets&f=01.jpg>



"Basket 2". Installation, 2003, 144x144x46cm

Şakir Gökçebağ, "Basket 2" 2003 144x144x46

<http://www.sakirgokcebag.com/Installations.aspx?d=43+Baskets&f=02.jpg>





"Black Hole", 2013,  
Installation with umbrella, Ø 280cm

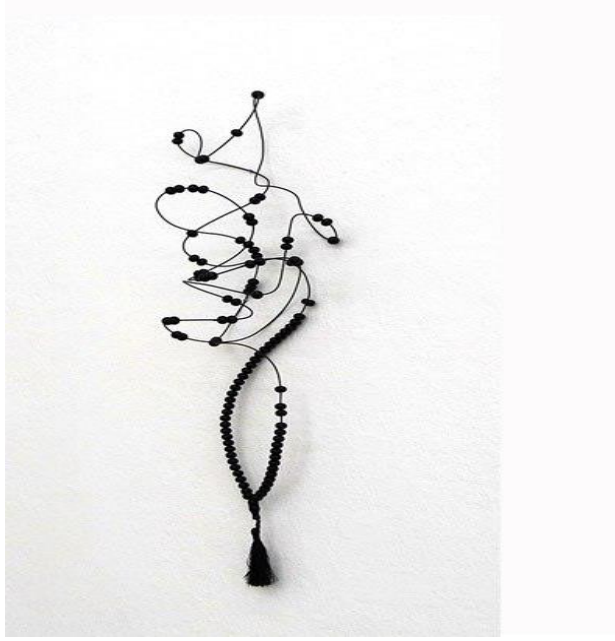
Şakir Gökçebağ, "Black Hole" 2013 260cm

<http://www.sakirgokcebag.com/Installations.aspx?d=01+Black+Hole-Sakir-G%C3%B6kcebag---Black-Hole-.jpg>



Şakir Gökçebağ, "Black Hole" 2013 260cm (Detay)

<http://www.sakirgokcebag.com/Installations.aspx?d=01+Black+Hole&f=03-Sakir-G%C3%B6kcebag---Black-Hole-.jpg>



Şakir Gökçebağ, “Personel Profits 1” (Detay)

<http://www.sakirgokcebag.com/Installations.aspx?d=15+Prayers&f=08.jpg>



JonathanLatiano: Points of Contention

[http://asset1.itsnicethat.com/system/files/012013/50f7ea405c3e3c30bd0006bf/img\\_col\\_main/9152232\\_orig.jpg?1358424855](http://asset1.itsnicethat.com/system/files/012013/50f7ea405c3e3c30bd0006bf/img_col_main/9152232_orig.jpg?1358424855)



JonathanLatiano: Points of Contention (Detail)

[http://asset1.itsnicethat.com/system/files/012013/50f7ea405c3e3c30bd0006bf/img\\_col\\_main/9152232\\_orig.jpg?1358424855](http://asset1.itsnicethat.com/system/files/012013/50f7ea405c3e3c30bd0006bf/img_col_main/9152232_orig.jpg?1358424855)



CorneliaParker, "Geçici Anıt"

[http://www.museums.norfolk.gov.uk/Visit\\_Us/Norwich\\_Castle/Past\\_Exhibitions/2006/Size\\_Matters/index.htm](http://www.museums.norfolk.gov.uk/Visit_Us/Norwich_Castle/Past_Exhibitions/2006/Size_Matters/index.htm)

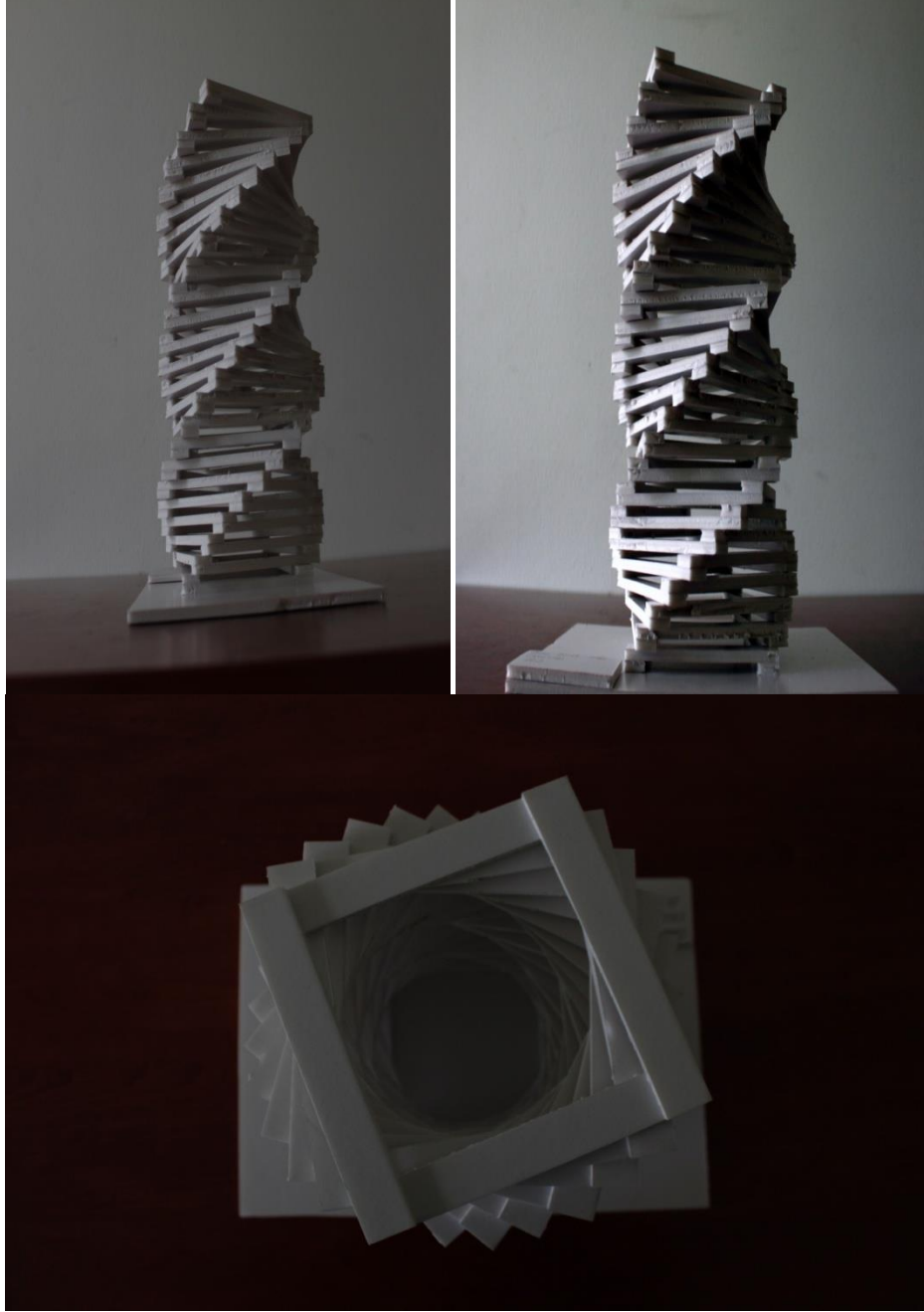


CorneliaParker "Hanging Fire"

<http://www.warbyparkerclasstrip.com/2012/10/18/field-trip-to-the-ica/>

### EK-3. DEĞERLENDİRMEYE ALINMIŞ ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

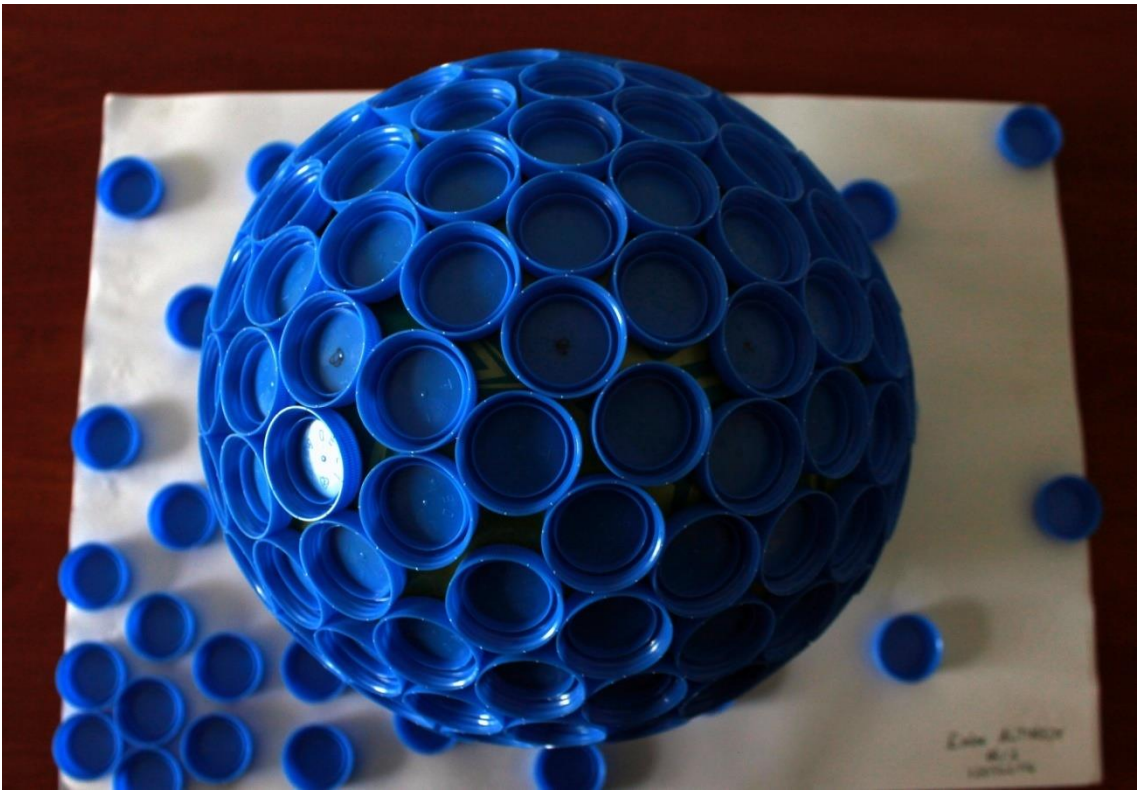
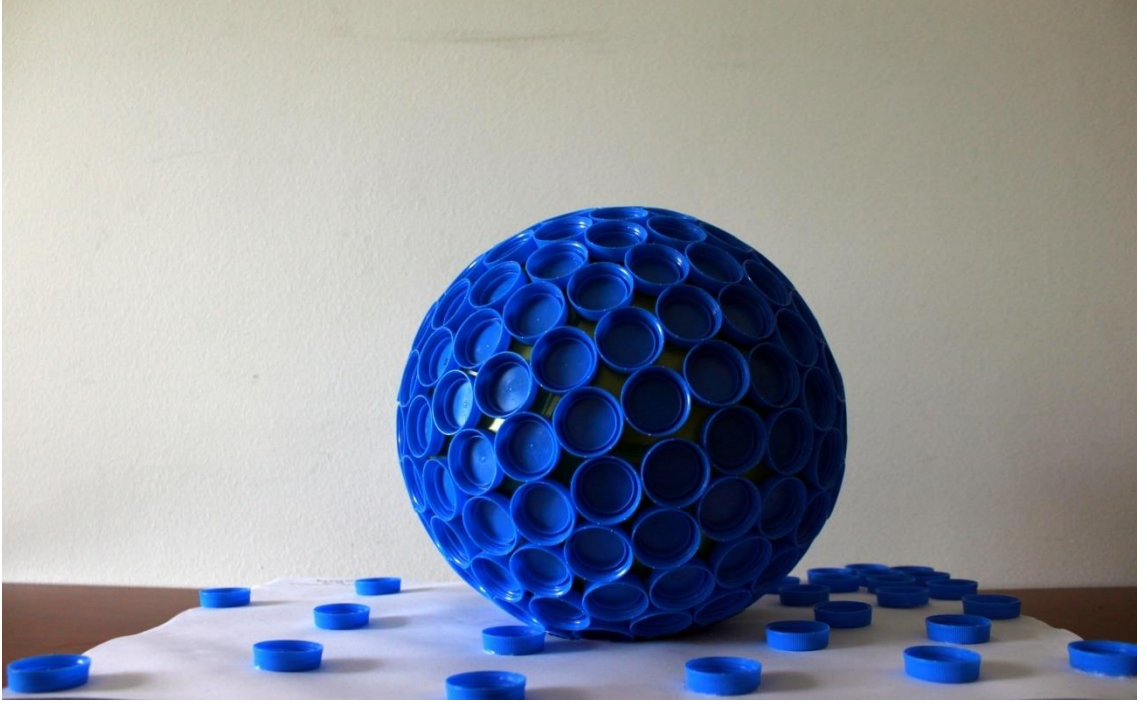
Deney Grubu, Öğrenci No: 1



Deney Grubu, Öğrenci No: 2



**Deney Grubu, Öğrenci No: 3**



Deney Grubu, Öğrenci No: 4





Deney Grubu, Öğrenci No: 5



**Deney Grubu, Öğrenci No: 6**



**Deney Grubu, Öğrenci No: 7**



**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 1**



**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 2**



**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 3**



**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 4**

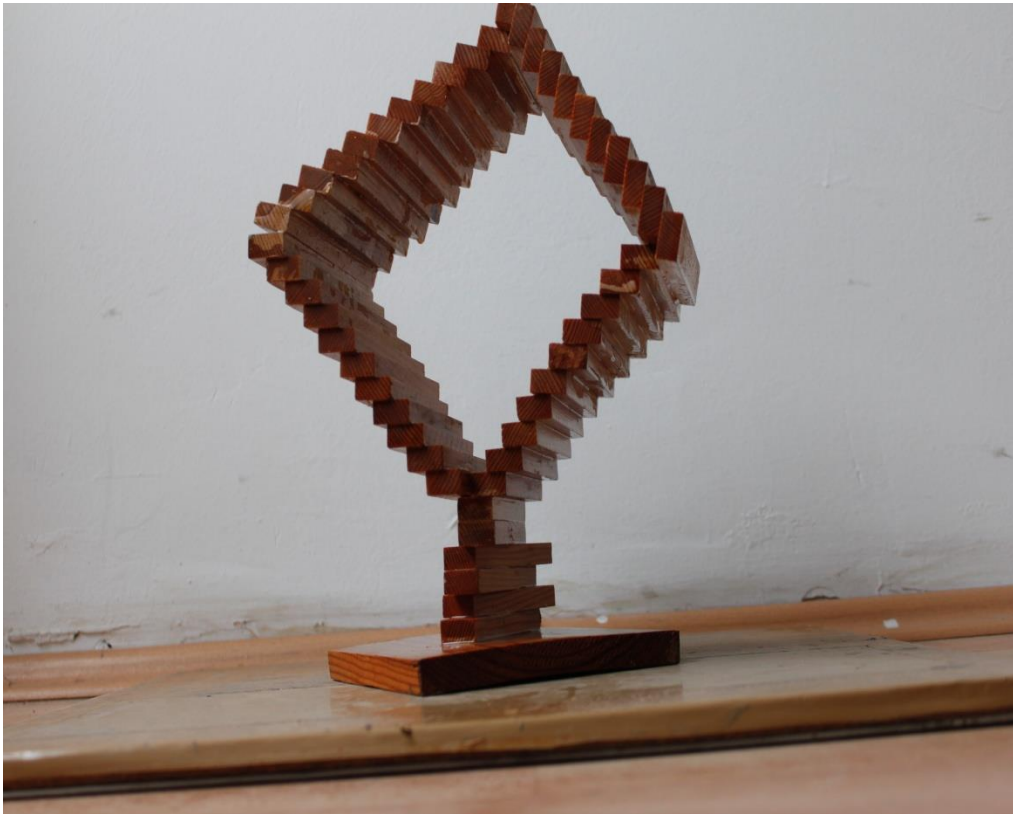


**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 5**

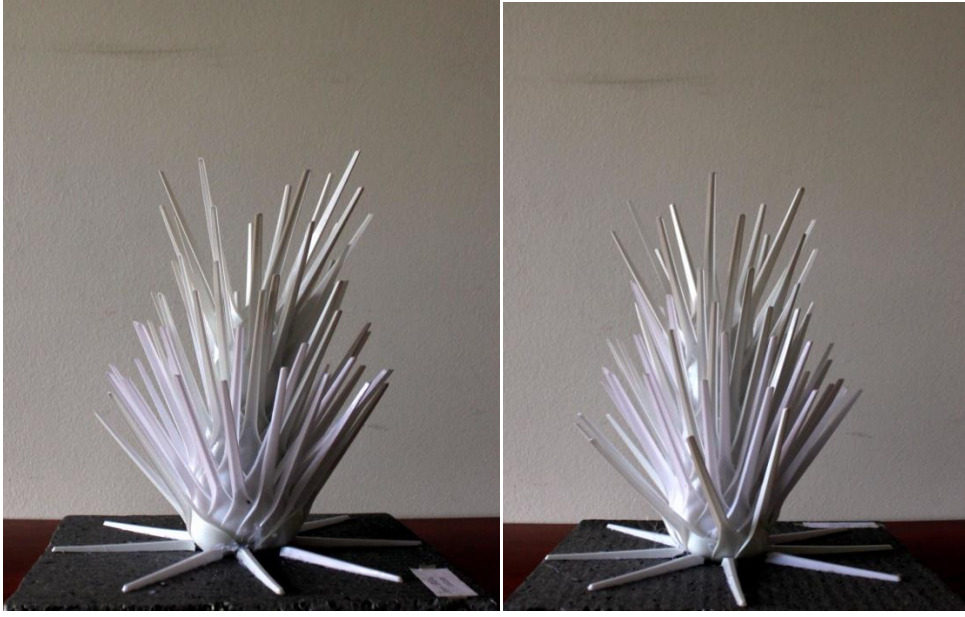




**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 6**



**Kontrol Grubu, Öğrenci No: 7**



## **EK-4. 1-Üç Boyutlu Tasarıma Yönelik Başarı Testi**

### **2- Üç Boyutlu Değerlendirme Kriter Ölçeği**

#### **Üç Boyutlu Tasarıma Yönelik Başarı Testi**

Bu anketlerden elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen soruları okuduktan kendinize göre doğru olan bir şıkkı işaretlemeniz. Her sorunun altında dört adet cevap şıkkı bulunmaktadır. Lütfen her soruyu dikkatle okuyup yanıt veriniz ve kesinlikle boş bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Ali Ertuğrul KÜPELİ

#### **SORULAR**

##### **1- Aşağıdakilerden hangisi üç boyutludur?**

- a) Desen
- b) Karikatür
- c) Yazı
- d) Masa

##### **2- Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?**

- a) Görme duyumuzla görebildiğimiz her şey üç boyutludur.
- b) Yükseklik, genişlik ve derinliği olan nesnelere üç boyutludur..
- c) Üçgen üç boyutludur.
- d) Nesnelere ışık altında bırakılmış oldukları gölge üç boyutludur.

##### **3- bir dikdörtgenler prizmasının boyutlarını çıkartabilmek için cetvelle kaç ölçüm yapmak gerekir?**

- a) 1 ölçüm
- b) 2 ölçüm
- c) 4 ölçüm
- d) 6 ölçüm

**4- Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?**

- a) Bütün üç boyutlu nesnelerin ışığa bağlı olarak gölgeleri mevcuttur.
- b) Üç boyutlu nesnelerin renkleri yoktur.
- c) Hayatımızı idame ettirdiğimiz mekanlar çoğunlukla iki boyutlu nesnelere sahiptir.
- d) Üç boyutlu nesnelere, iki boyutlu olanlardan daha hafiftir.

**5- Aşağıdaki geometrik biçimlerden hangisi diğerlerinden farklıdır?**

- a) Üçgen
- b) Prizma
- c) Kare
- d) Dikdörtgen

**6- Küpsözcüğünün eş anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?**

- a) Küre
- b) Üçgen prizma
- c) Elips
- d) Kare prizma

**7-Aşağıdakilerden hangisi yuvarlandığında en uzun yolu alır?**

- a) Yumurta
- b) Çakıl taşı
- c) Ayakkabı kutusu
- d) Kalem

**8-Boşluk ve kullanım ilişkisine göre aşağıdakilerden farklı olan hangisidir?**

- a) Bulaşık makinesi
- b) Mikro dalga fırın
- c) Çamaşır makinesi
- d) Bilgisayar

**9- Aşağıdakilerden hangisi geometrik bir biçimdir?**

- a) Saat
- b) Prizma
- c) Masa
- d) Radyo

**10- Aşağıdakilerden hangisi doku ile ilgili bir kavramdır?**

- a) Hafif
- b) Pürüzlü
- c) Koyu
- d) Parlak

**11- Ağır Üç boyutlu çalışmaları resim ve grafik gibi iki boyutlu çalışmalardan ayıran en önemli özellik aşağıdakilerden hangisidir?**

- a) Üç boyutlu çalışmanın derinlik, yükseklik ve genişliğe sahip olması.
- b) Üç boyutlu çalışmanın daha realist olması.
- c) Üç boyutlu çalışmanın hafif olması.
- d) Üç boyutlu çalışmaların evelerimizde yer alması.

**12- Aşağıdakilerden hangisinin dokusu diğerlerinden farklıdır?**

- a) Armut
- b) Elma
- c) Domates
- d) Ananas

**13- Uzun kenarı, kısa kenarının iki katı olan bir dikdörtgenler prizması, yan yana gelen kaç tane küpten meydana gelmiştir?**

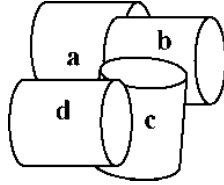
- a) 1 küp
- b) 2 küp
- c) 3 küp
- d) 4 top

14) Aşağıdaki nesnelere hangisinin köşeleri yoktur?

- a) Kitap
- b) Top
- c) Silgi
- d) Kibrit kutusu

15- Aşağıdaki numaralanmış silindirelerden hangisi arakadan bakıldığında son sıradadır?

- a) a
- b) b
- c) c
- d) d



16-Simitçiden aldığımız bir simit aşağıdaki nesnelere hangisi en çok benzerlik gösterir?

- a) Yuvarlak tabak
- b) Araba direksiyonu
- c) Kravat
- d) Salatalık

17) Marketten aldığımız küp şekerlerin kare prizma olmasının ana nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a) Pratik olması
- b) Dayanıklı olması
- c) Güzel kokması
- d) Fiyatının Ucuz olması

18) Aşağıdakilerden hangisi soyuttur?

- a) Pamuk şeker
- b) Sevgi
- c) Hava
- d) Ağaç

**19) Aşağıdaki üçboyutlu nesnelere hangisi diğerlerinden farklıdır?**

- a) Masa
- b) Kalem kutusu
- c) Sandalye
- d) Büst

**20) Aşağıda heykel için belirtilen ifadelerden hangisi doğrudur?**

- a) Ağaç, taş, polyester, metal, kil, alçı vb. maddelerle yapılan üç boyutlu
- b) Heykellerin gölgesi yoktur.
- c) Heykellerin rengi yoktur.
- d) Heykeller yalnızca müze ve sergi salonları gibi kapalı alanlardadır.

**21) Yüzey üzerine müdahale edilerek yapılan üç boyutlu kabartmalara ve oymalara ne ad verilir?**

- a) Kolaj
- b) Rölyef
- c) Desen
- d) Maket

**22) Heykel yapımında kullanılan kilin tanımı aşağıdakilerden hangisidir?**

- a) Islanmış zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak.
- b) Testere ile tahta kesildiğinde ortaya çıkan küçük ahşap kırıntı.

- c) Mermer zımparalandığında oluşan küçük toz taneciği.
- d) Heykel yapımında kullanılan bir çeşit sert taş.

**23) Aşağıdakilerden hangisi üç boyutlu çalışma yapımında kullanılmaz?**

- a) Taş
- b) Daire
- c) Plastik şişe
- d) Çubuk

**24) Üç boyutlu çalışma tekniklerinden hangi yöntem eksiltmeye dayalı olarak yapılır?**

- a) Kabartma
- b) Birimlerin tekrarı
- c) Bütün olandan birim çıkartma
- d) Birimlerin birleştirilmesi

**25) Aşağıdakilerden hangisi üç boyutlu birim tekrarının tanımıdır?**

- a) Çeşitli birimlerin bir araya getirilmesi.
- b) İçinde birim olmayan tekrardır.
- c) Yalnızca tek birime sahiptir.
- d) Aynı birimlerin tekrarından meydana gelir.

**26) Aşağıdakilerden hangisi modülün tanımıdır?**

- a) Kare, yuvarlak, çizgi vb. gibi iki boyutlu nesnelere hacim ve hareket kazandırılması
- b) Kağıt üzerinde üç boyutlu izlenim yaratılması.



- c) Birimlerin, yüzey üzerine iki boyutlu aktarılması.
- d) Yuvarlak ve kareden kağıt üzerinde kompozisyon oluşturulması

**27) Belli bir kişi ya da olayın hatırasına dikilen üç boyutlu çalışmaya ne ad verilir?**

- a) Maske
- b) Kolaj
- c) Anıt heykel
- d) Minyatür

**28) Modüllerin belirli bir nizam içerisinde bir araya gelmesinden oluşun olay aşağıdakilerden hangisidir?**

- a) Kabartma
- b) Espas
- c) Ritim
- d) Strüktür

**29) Üç boyutlu tasarımda birimler arası uzunluk, kısalık ve birbiri arasındaki ölçü farklılıklarını hangi tasarım ilkesine göre düzenleriz?**

- a) Yön
- b) Ritim
- c) Denge
- d) Oran/ orantı

**30) Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?**

- a) Perspektifsel olarak uzakta gördüğümüz nesnelere yakında gördüklerimize nazaran daha küçüktür.
- b) Nesnelere yaklaştıkça ağırlaştıklarını hissederiz.
- c) Nesnelere yaklaştıkça küçüldüklerini görürüz.
- d) Yakındaki bir nesne çok küçüktür.

**31) Aşağıdaki geometrik biçim çiftlerinden hangisi ile bir ev yapılabilir?**

- a) Silindir - küre
- b) Piramit - küp
- c) Küp - silindir
- d) Küre – küp

**32) Aşağıdaki geometrik biçim çiftlerinden hangisi ile hareketli bir nesne yapılamaz?**

- a) Silindir – küp
- b) Yarımküre - küre
- c) Küp - silindir
- d) Üçgen prizma – küp

**33) Bir kağıttan üç boyutlu bir nesne yapmak için aşağıdakilerden hangisi yapılmalıdır?**

- a) Kağıt hamuru yapılmalı
- b) Kesilmeli
- c) Yırtılmalı
- d) Delinmeli

**34) Aşağıdakilerden hangisine dışarıdan el ile müdahale edildiğinde dokusu değişir?**

- a) Taş

- b) Kağıt
- c) Çakıl
- d) Cam

**35) Aşağıdakilerden hangisi üç boyutlu tasarım ilkelerinden birisi değildir?**

- a) Renk
- b) Denge
- c) Yön
- d) Ritim

## Temel Tasarım Dersi

### Üç Boyutlu Tasarım Değerlendirme Formu

Bu form öğrenci çalışmalarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Puanlama 1-5 rakamları arasında derecelendirilmiştir. 1 çok zayıf, 2 zayıf, 3 orta, 4 iyi ve 5 çok iyi anlamına gelmektedir. Her madde için bir dereceyi seçtikten sonra, karşısındaki puan bölümüne yazınız. Teşekkür ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Öğrencinin Numarası:

Tarih:..../..../2014

	DAVRANIŞLAR	DERECE					PUAN
		1	2	3	4	5	
	Tasarıma uygun malzeme kullanma becerisi						
	Tasarıma uygun ritim kullanımı						
	Tasarıma uygun doku kullanımı						
	Tasarıma boşluk kullanımı						
	Tasarıma denge kullanımı						
	Özgün tasarım oluşturabilme (Özgünlük)						
	Düşünceyi malzemeye aktarabilme						
		TOPLAM					

## EK-5. Araştırma İçin Alınan Gerekli İzinler ve Uzman Onayları



T.C.  
GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ  
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 87908266-044-34314  
Konu : Arş.Gör. Ali Ertuğrul KÜPELİ

04/04/2014

### RESİM - İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 27/03/2014 tarihli ve 89377925-044- 31180 sayılı yazı,

Bölmümüz Resim - İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarından Arş.Gör. Ali Ertuğrul KÜPELİ'nin anket uygulama talebinin uygun görüldüğüne dair Dekanlık'tan alınan yazı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

**Prof. İsmet DOĞAN**  
Bölüm Başkanı a.  
Bölüm Başkan Yardımcısı

EK :  
1

DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ KONUSUNDA UZMAN  
GÖRÜŞME FORMU


Değerli Uzman,

“ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI” konulu bir araştırma hazırlanmaktadır.

Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik öğrenci çalışmalarını değerlendirmeye yönelik kriter formu hazırlanmıştır. Sizden istenen ölçme aracının uygunluğunu değerlendirmenizdir.


Teşekkürler.

Oluşturulmuş olan değerlendirme kriter formu tezin amaç ve alt amaçları doğrultusunda öğrenci çalışmalarını değerlendirmek için uygun görülmüştür.

  
4.10.2014  
Öp. Gör. Dr. Enol Murat Yıldız

**ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI DEĞERLENDİRİLMESİ UZMAN ONAY  
FORMU**

Ali Ertuğrul KÜPELİ' nin "ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI" başlıklı araştırmasının temel tasarım atölye öğrencilerinin üç boyutlu tasarım çalışmaları, oluşturulan değerlendirme kriter formu kapsamında tarafımdan değerlendirilmiştir.

  
12.05.2014  
Öpr. Gör. Yr. Doç. Murat Yıldız

**DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ KONUSUNDA UZMAN  
GÖRÜŞME FORMU**


Değerli Uzman,

**“ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI”** konulu bir araştırma hazırlanmaktadır.

Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik öğrenci çalışmalarını değerlendirmeye yönelik kriter formu hazırlanmıştır. Sizden istenen ölçme aracının uygunluğunu değerlendirmenizdir.

Teşekkürler.


Oluşturulmuş olan değerlendirme kriter formu tezin amaç ve alt amaçları doğrultusunda öğrenci çalışmalarını değerlendirmek için uygun görülmüştür.

İrd. Doç. Dr.  
Tuzg. Baytekin BALCI  




ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI DEĞERLENDİRİLMESİ UZMAN ONAY  
FORMU

Ali Ertuğrul KÜPELİ' nin "ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI" başlıklı araştırmasının temel tasarım atölye öğrencilerinin üç boyutlu tasarım çalışmaları, oluşturulan değerlendirme kriter formu kapsamında tarafımdan değerlendirilmiştir.

Yrd. Doç. Dr.  
Yusuf. Baytekin BALCI  


**DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ KONUSUNDA UZMAN****GÖRÜŞME FORMU**

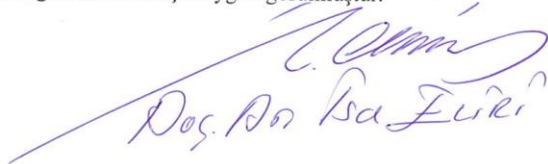
Değerli Uzman,

**“ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI”** konulu bir araştırma hazırlanmaktadır.

Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik öğrenci çalışmalarını değerlendirmeye yönelik kriter formu hazırlanmıştır. Sizden istenen ölçme aracının uygunluğunu değerlendirmenizdir.

Teşekkürler.

Oluşturulmuş olan değerlendirme kriter formu tezin amaç ve alt amaçları doğrultusunda öğrenci çalışmalarını değerlendirmek için uygun görülmüştür.

  
Doç. Dr. İsa Fıkrı

**ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI DEĞERLENDİRİLMESİ UZMAN ONAY  
FORMU**

Ali Ertuğrul KÜPELİ' nin "ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN TEMEL TASARIM DERSİ KAPSAMINDA ÖĞRENCİLERİN ÜÇ BOYUTLU TASARIM ÇALIŞMALARINDA UYGULANMASI" başlıklı araştırmasının temel tasarım atölye öğrencilerinin üç boyutlu tasarım çalışmaları, oluşturulan değerlendirme kriter formu kapsamında tarafımdan değerlendirilmiştir.

*Doç. Dr. İsa Zeki*  
*[Signature]*

## ÖZGEÇMİŞ

### Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Ali Ertuğrul KÜPELİ
Uyruğu	T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri	1988- Konya
Medeni Hali	Bekar
Telefon	05553522631
Faks	
E-posta	<a href="mailto:aliertugrulkupeli@gmail.com">aliertugrulkupeli@gmail.com</a>

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Konya A.G.S.Lisesi	2006
Üniversite	Selçuk Üni. Eğt. Fak. Güzel Sanatlar Eğt. Resim-iş Öğr.	2010
Yüksek Lisans		
Doktora		

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2012-	Gazi Üni. Eğt. Fak. Güzel Sanatlar Eğt. Resim-iş Öğr.	Araştırma. Görevlisi

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------

### Yayımlar